

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA GEOGRAFIE

Veronika HLAVAČKOVÁ

**SPRÁVA A FINANCOVÁNÍ SÍDEL V REGIONU
OLOMOUCE**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Marián HALÁS, Ph.D.

Olomouc 2017

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Veronika Hlavačková (D13906)

Studijní program: Specializace v pedagogice (kombinace IV – Z)

Název práce: Správa a financování sídel v regionu Olomouce

Title of thesis: Management and financing of settlements in the Olomouc region

Vedoucí práce: doc. RNDr. Marián Halás, Ph.D.

Rozsah práce: 93 stran

Abstrakt: Bakalářská práce pojednává o financování obcí v přílehlém suburbánním prostoru Olomouce. Hodnotí dopady zákonných změn na rozpočtové určení daní, jejichž inkaso plyne z rozpočtového určení daní, do rozpočtů samosprávných obcí. Příjmy z rozpočtového určení daní představují důležitou složku rozpočtů obecních samospráv a podstatně ovlivňují jejich finanční stabilitu. V práci jsou hodnoceny důležité zákonné předěly týkající se přerozdělování těchto daní, je uveden i předpokládaný dopad daňového inkasa ve zkoumaných obcích po poslední novele zákona. V olomouckém suburbiu se nachází i několik sídel, jenž svou polohou i zástavbou zastupují sice vesnický sídelní celek, ale tvoří městské části Olomouce. Práce analyzuje systém financování městských částí Olomouce s přihlédnutím k suburbánnímu prostředí a srovnává se samosprávnými obcemi. Výsledky výzkumu hodnotí a interpretuje.

Klíčová slova: rozpočty, obec, financování obcí, daně, městské části, samospráva

Abstract:

Bachelor thesis deals with the financing of municipalities in the surroundings area of Olomouc. Assessing the impact of statutory changes on the budgetary determination of taxes, whose utility stems from the budgetary allocation of taxes to the budgets of municipalities. Revenues from the budgetary allocation of taxes constitute an important part of the budgets of municipal governments and substantially affect their financial stability. In the work are evaluated by the important legal distinction related to the redistribution of these taxes, is shown as well as the anticipated impact of the tax collection in the surveyed municipalities after the last amendment to the act. In the olomouc surroundings is located several settlements, which because of its location and development represent, while the village settlement a whole, but constitute the city of Olomouc. The work analyzes the system of financing the urban part of the city of Olomouc with regard to the suburban environment and compares with the municipalities. The results of the research evaluates and interprets.

Keywords:

budgets, village, financing of municipalities, taxes, city districts, autonomy

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci bakalářského studia oboru Informační výchova se zaměřením na vzdělávání, Geografie, vypracovala samostatně pod vedením doc. RNDr. Mariána Haláse, Ph.D. a uvedla v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje. Všechny použité materiály a zdroje jsou citovány s ohledem na vědeckou etiku, autorská práva a zákony na ochranu duševního vlastnictví. Všechna poskytnutá i vytvořená digitální data nebudu bez souhlasu školy poskytovat.

V Olomouci dne 21. dubna 2017

.....

Veronika Hlavačková

Na tomto místě je vhodné poděkovat vedoucímu práce doc. RNDr. Mariánu Halásovi, PhD., za podněty a připomínky, kterými přispěl k vypracování bakalářské práce a za odbornou pomoc a rady bez kterých bych se neobešla. Poděkování patří také mé rodině za podporu, toleranci a trpělivost, které se mi dostávalo po celou dobu mého studia.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika HLAVAČKOVÁ**
Osobní číslo: **D13906**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Informační výchova se zaměřením na vzdělávání
Geografie**
Název tématu: **Správa a financování sídel v regionu Olomouce**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je komplexní zhodnocení správy a financování obcí (resp. sídel) v urbánním a suburbánním prostředí Olomouce. V úvodních částech bude vymezeno zájmové území vybraných urbánních a suburbánních sídel, přičemž důležitý bude hlavně přechod mezi sídly uvnitř a vně administrativních hranic města. Práce se bude opírat o podrobný popis zachycující samosprávní řízení dotčených sídel a zachycení změn v jejich financování z rozpočtového určení daní (RUD).

V aplikační části budou hodnoceny dopady změn financování z RUD na sledované obce, a to zejména z pohledu jejich velikostní struktury a funkcí. Zvláštní pozornost bude věnována správě a financování suburbánních sídel, které jsou administrativně součástí Olomouce (Droždín, Chomoutov, Lošov, Radíkov, atd.), a zachycení rozdílů v jejich správě a financování ve srovnání se samostatnými obcemi olomouckého suburbia (Bukovany, Bystrovany, Samotíšky, atd.).

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání

Rozsah pracovní zprávy: 78 s.

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

BUČEK, J., BORÁROSOVÁ, Z., SOPKULIAK, A. Miestne financie a miestny ekonomický rozvoj. Bratislava: Geografika, 2010.

HALÁS, M., ROUBÍNEK, P., KLADIVO, P. Urbánní a suburbánní prostor Olomouce: teoretické přístupy, vymezení, typologie. Geografický časopis. 2012, 64 (4), 289-310.

PEKOVÁ, J. Hospodaření a finance územní samosprávy. 1st ed. Praha: Management Press, 2004.

PROVAZNÍKOVÁ, R. Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. 2nd ed. Praha: Grada, 2009.

ROUBÍNEK, P., KLADIVO, P., HALÁS, M., KOUTSKÝ, J., OPRAVIL, Z. Changes in the financing of municipalities and local governments of selected cities: possible effects on disintegration processes and municipal policy. E+M Ekonomie a Management. 2015, 18 (1), 134-150.

SOPKULIAK, A. Fiškálna autonómia miestnej samosprávy a jej výskum v geografii. Acta Geographica Univesitatis Comeniana. 2012, 56 (2), 215-236.

SVOBODA, I., SCHELLE, K. Základy organizace veřejné správy. 2nd ed. Ostrava: KeyPublishing, 2007.

Zákony o správě financování obcí (RUD)

Vedoucí bakalářské práce: doc. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 9. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce: 24. dubna 2016

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 12. ledna 2015

Obsah

1	ÚVOD	9
1.1	Cíle, úkoly práce, otázky a hypotézy	9
1.2	Postup a metody zpracování	10
2	Urbánní a suburbánní prostředí Olomouce	13
2.1	Vymezení pojmů, procesy	13
2.2	Vymezení zájmového území	15
2.3	Přechod mezi sídly suburbia uvnitř a vně administrativních hranic města	16
3	Správa a financování samosprávných sídel v suburbii Olomouce	20
3.1	Popis samosprávných řízení obcí	20
3.1.1	Charakteristika územní samosprávy	20
3.1.2	Obce	22
3.2	Rozpočtové určení daní (RUD) - východiska a zákonné úpravy	38
3.3	Vlastní výzkum dotčených samosprávných obcí ve zkoumaném regionu Olomouce ..	49
3.3.1	Zachycení změn ve financování vybraných samosprávných obcí z RUD před a po novele zákona	52
3.3.2	Hodnocení dopadů změn financování z RUD na sledované obce z pohledu velikostní struktury a funkcí, shrnutí	62
4	Správa a financování suburbánních sídel v administrativní správě Olomouce	65
4.1	Vymezení pojmů	65
4.2	Město Olomouc, obec s rozšířenou působností	66
4.2.1	Orgány města Olomouce	67
4.2.2	Komise městských částí Olomouce, správa a financování	69
4.2.3	Financování městských částí a jejich správa	73
4.3	Vlastní výzkum rozdílů ve správě a financování sídel v olomoucké administrativě, ve srovnání se samostatnými obcemi suburbia	74
4.3.1	Hodnocení rozdílů ve správě a financování sídel v administrativě Olomouce a v samosprávě	78
5	ZÁVĚR	81
6	REFERENČNÍ SEZNAM	83
7	PŘÍLOHY	89

1 ÚVOD

Problematika financování sídel byla a je aktuálním tématem. Obecná část se věnuje samosprávným řízením obcí ve vztahu k vytyčenému suburbánnímu prostoru.

Podstatnou část financování obcí tvoří mimo ostatní příjmy, daňové příjmy, které budou tvořit těžiště této kvalifikační práce a podrobně bude o nich pojednáno v kapitole 3 (Správa a financování samosprávných sídel v suburbii Olomouce). Sdílené daně tvoří sice jednu část systému financování obcí, ale důležitou. Smyslem sdílených daní je především vyrovnaní fiskální nerovnováhy mezi různými samosprávami.

V elektronických i tištěných médiích se objevuje řada článků zabývajících se přístupy či klíči k přerozdělování výnosů některých daní územním samosprávním celkům. Přesněji se jedná o přerozdělování inkasa z vybraných celostátně vybíraných daní příjemcům. Proto není divu, že každá změna zákona je sledována a předchází ji diskuze na úrovních obecních samospráv, ministerstva financí a parlamentu. Nelze zapomenout na to, že rozpočtové určení daní (rozdělení výnosů daní) je oblastí, kde vždy docházelo, dochází a bude docházet ke změnám, je to nikdy nekončící proces, kde se střetávají nejrůznější názory a zájmy, jak samosprávných obcí, krajů, svazů, sdružení a hlavně státu. Řešení je vždy kompromisem a politickým rozhodnutím. Proto bude zajímavé sledovat vývojové tendence vycházející ze zákonné úpravy rozpočtového určení ve vymezeném suburbánním prostoru Olomouce a to i ve vztahu se sídly v administraci města Olomouce.

1.1 Cíle, úkoly práce, otázky a hypotézy

Cílem práce je popsat problematiku financování sídel v regionu Olomouce s přihlédnutím k suburbánnímu prostoru. Zhodnotit dopady změn na financování samosprávných obcí z rozpočtového určení daní a to zejména z pohledu jejich velikostní struktury a funkcí. Srovnat přerozdělování sdílených daní do rozpočtu obcí v jednotlivých letech a zachytit rozdíly v jejich správě a financování, ve srovnání se sídly v administrativní správě města Olomouce.

V této kvalifikační práci mimo teoretickou část budu sledovat hlavně vývoj rozpočtového určení daní (RUD) ve zkoumaných letech, zjišťovat do jaké míry měly novely zákona o RUD vliv na daňové příjmy do rozpočtu obcí a jaký je výhled a tendence ve zkoumaných letech.

Důležité bude srovnání financování samosprávných obcí a sídel, která jsou součástí města Olomouce.

Dosažené výsledky výzkumu budou podrobeny analýze, interpretovány a v závěru shrnuty.

Před zahájením výzkumu jsem považovala za nutné si položit následující otázky, aby bylo zřejmé, jakým směrem se badatelská činnost bude ubírat:

1. Jaká kritéria ve vztahu k suburbánnímu prostoru vymezují zkoumané území?
2. Jaký je status sídel ve vytyčeném prostoru?
3. Co je to rozpočtové určení daní (RUD).
4. Jaký vliv má RUD na příjmové kapitoly rozpočtu obcí, jejich financování?
5. Nastaly zákonné změny v přerozdělování daní obcím? Pokud ano, jaké to mělo dopady?
6. Jaké jsou rozdíly ve financování samosprávných obcí a sídel v administrativní správě města Olomouce?
7. Pokud jsou u těchto obcí rozdíly ve financování, jaké mají dopady na financování sídel?
8. Co plyne z dosažených výsledků výzkumu?

To jsou otázky, na které se pokusím v této kvalifikační práci odpovědět.

Mám za to, že rozpočtové určení daní může tvořit významnou část rozpočtu samosprávných obcí, pokud tomu tak je, tak si myslím, že problematika je velmi pečlivě sledována a diskutována. Pokud významně souvisí RUD s rozpočty obcí, tak se přerozdělování daní jeví jako „dlouhé“ politické téma, které prošlo řadou návrhů a novel. Zajímavé bude zjištění, zda financování obcí z RUD je vstřícné k samosprávám či nikoliv.

Srovnání samosprávných obcí se sídly spadající administrativně do města Olomouce by mělo prokázat, která forma financování je vhodnější.

1.2 Postup a metody zpracování

Vyhotovení této kvalifikační práce spočívalo:

1. V prostudování relevantní odborné literatury, internetových informačních zdrojů a legislativy, zabývající se vymezením zkoumaného regionu, správou a financováním samosprávných obcí a sídel, definovaných jako městské části. Dále vyhotovení práce

spočívalo v deskripci vývoje a změn v rozpočtovém určení daní, ve vztahu k samosprávným obcím v České republice.

2. V analýze dopadů novel zákona o rozpočtovém určení daní pro obce, na základě uvedené metodiky a analýze financování městských částí.
3. Ve vyhodnocení závěrů výzkumu.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a aplikační část. V části **zabývající se vymezením a charakteristikou** suburbánního území, v kapitole **Urbánní a suburbánní prostředí Olomouce**, je využívána *popisná metoda* za účelem bližšího seznámení s danou problematikou. Zdrojem informací souvisejících z vymezením suburbánního prostoru se staly odborné studie zabývající se suburbanizačními procesy. Území je rozděleno do čtyř zón a zvláště je kladen důraz na přechody mezi sídly suburbia uvnitř a vně administrativních hranic města Olomouce. Vymezení urbánních a suburbánních prostor a jejich typologie slouží v této kvalifikační práci jako podklad pro analýzu správy a financování sídel v regionu Olomouce.

Kapitola **Správa a financování samosprávných sídel** v suburbii Olomouce je rozdělena na dvě části, první je teoretická a je zpracována *popisnou metodou* se zaměřením na samosprávné procesy (postavení samospráv, struktura, financování, rozpočet, legislativa ...). V následující kapitole je sledován v časovém sledu vývoj a zákonné úpravy Rozpočtového určení daní (RUD), za pomoci *progresivní metody*. Popisují celostátní dopady novel zákona o RUD a shrnují dosavadní legislativní kroky státu, související s financováním obcí ze sdílených daní, vycházím z celostátních souhrnných informačních zdrojů. V této části práce je využita doporučená literatura.

Druhá část kapitoly je aplikační, kde jsou analyzovány všechny samosprávné obce v suburbánní zóně B a C, z pohledu zákona o Rozpočtovém určení daní, za pomoci několika metodologických přístupů. Pomocí *typologické metody* byla zvolena důležitá kritéria, podle kterých byly hodnoceny jednotlivé obce. Zároveň byl proveden souhrnný soupis rozpočtů dotčených obcí, všech příjmů a výdajů v určených letech, jako základní informační zdroj pro stanovení podílu RUD na rozpočtech obcí. Zkoumán dopad novel zákona o RUD na obce z pohledu velikostní struktury a funkcí. Byly využity *demografická data* pro vývoj počtu obyvatelstva a velikosti obcí. V textu posloužily pro *komparaci* daňových příjmů tabulky, které se staly nezbytné k rozborům všech aspektů, ovlivňující daňové příjmy obcí, včetně *strukturní analýzy* dat. Na závěr kapitoly jsou vyhodnoceny zjištěné změny ve financování z RUD, je provedena *souhrnná analýza* dosažených výsledků výzkumu. V aplikační části jsem využila jak doporučenou literaturu, tak příslušné zákonné úpravy a internetové zdroje.

Kapitola **Správa a financování suburbánních sídel v administrativní správě Olomouce** vymezuje v úvodu pojmy a strukturu obce s rozšířenou působností pomocí *popisné metody*. Zabývá se právním postavením sídel v suburbánní zóně A, tedy sídel v administrativě města Olomouce. V aplikační části je zkoumána správa těchto sídel i jejich financování. *Metodou komparace* jsou zjišťovány rozdíly ve financování sídel – městských částí a samosprávných obcí. Hodnocením analytické části docházím k podstatným rozdílům. Pro zpracování této kapitoly byly využity jak internetové zdroje, tak příslušné zákonné normy včetně příslušné literatury.

V závěru bakalářské práce jsou vyhodnoceny získané údaje o financování obcí v suburbu Olomouce. Je hodnocen přínos z rozpočtového určení daní, a podíl na rozpočtech obcí. Vyhodnocuji rozdíly ve financování samosprávných obcí se sídly v administrativní správě Olomouce. Pomocí *metody dedukce* navrhuji efektivnější financování sídel v suburbu A.

Práce obsahuje tabulky pro větší názornost a usnadnění orientace v textu. K teoretické části a k definování pojmů posloužila nejen doporučená literatura, ale i další práce související s tématem, ať již publikované tiskem nebo na počítačové síti internet. Zdrojem dalších informací se stala legislativa, zákon o obcích, zákon o rozpočtovém určení daní a také zákon o státním rozpočtu.

Podstatné se ukázaly informace získané z internetových stránek Ministerstva financí, Olomouckého kraje a obcí, týkající se rozpočtů obcí a jejich hospodaření. Dalším cenným zdrojem se ukázaly publikované rozhovory představitelů obcí, vedení města Olomouce a členů komisí.

Citace tištěných zdrojů jsou uváděny dle normy ČSN ISO 690, citace elektronických zdrojů jsou uváděny dle normy ČSN ISO 690-2.

2 Urbánní a suburbánní prostředí Olomouce

2.1 Vymezení pojmů, procesy

V humánní geografii je jedno ze stěžejních a dlouhodobě studovaných témat výzkum vývoje sídelních lokalit. V průběhu historie docházelo k významným změnám v systému osídlení, a právě tyto změny v procesu urbanizace zajímaly odbornou veřejnost. Nejvýraznější rozvoj městských sídel zaznamenaný v době průmyslové revoluce, se po druhé světové válce ve vyspělých státech zpomaloval a postupně byl nahrazen růstem městských regionů nebo aglomerací. Tento vývoj měst dovedl sociální vědy k malému zájmu sledovat proces urbanizace.

V současnosti je v sociální geografii, jako obecný vývojový model přijímána teorie stádií vývoje měst, ze které vychází i novější teorie diferenciální urbanizace (Ouředníček 2000). Podle této teorie (Sub)urbanizační procesy nejsou dány přesnými administrativními hranicemi města, neuvádí se přesné oddělení urbánního, suburbánního nebo rurálního prostoru. V rámci území Olomouce, která má jádrová osídlení některých integrovaných bývalých samosprávných obcí vzdálena i 10 km od centra, je potřeba území zúžit nebo zmenšit spíše použitím morfologického vymezení města. Pro území s městskou kompaktní zástavbou používají někteří autoři název „kompaktní město“ (Halás et al. 2012).

Nesnadným úkolem je stanovit geografické hranice města, jelikož v průběhu let zde probíhaly procesy metropolizace, suburbanizace a růst geografické mobility. Důsledkem je prostorové „rozlití“ měst, spíše než polarita vzniklá kontinuum město – venkov. Městský prostor není vázán na samotné město, ale na koncentrační areál nebo metropolitní území (Hampl et al. 1987).

K vymezení městských území se pro jednodušší dostupnost dat využívají nejčastěji administrativní hranice. Městské prostředí poskytuje socioekonomické aktivity, dále funkce, jako jsou administrativní, produkční, politické i vzdělávací. Naproti tomu venkovské prostředí je charakteristické vyvíjenou zemědělskou aktivitou.

Území, které je ze strukturálního pohledu tvořené metropolí či metropolemi a okolními sídly, vzájemně funkčně propojenými sítí sociálněekonomických, kulturních a politických vztahů, nazýváme metropolitním územím (Musil 1967, Halás et al. 2012). Toto území vzniká procesem metropolizace, který je vývojové vyšší a pozdější etapou procesu urbanizace (Hampl et al. 1987, Halás et al. 2012).

Vytváření metropolitních areálů znamená přechod z extenzivní fáze do intenzifikační fáze vývoje systému osídlení, dochází ke zvýšení řady koncentračních procesů, soustředění forem extenzivní koncentrace v rámci urbanizovaného makroprostoru. Roste specializace částí systému, a míra a složitost jejich kooperace. Tradiční koncentrační procesy, což je obyvatelstvo, bydlení, práce a služby je nahrazován procesy koncentrací kontaktů, informací a funkcí. Méně rostoucí aktivity jsou vytlačeny do zázemí měst nebo i mimo města (Hampel 1994 a 2005, Halás et al. 2012).

U nás je v posledních víc jak 20 letech rozšířena hlavně rezidenční suburbanizace, které je v oborovém výzkumu věnovaná velká pozornost. Specifické jsou i skupiny migrantů, které se stěhují z města do jeho zázemí. Jsou to hlavně rodiny s dětmi, kdežto ve velkých městech se naopak neustále zvyšuje podíl singles (Halás, Formanová 2010). Sociálně-ekonomické aktivity a sociální infrastruktura následuje až po rezidenční suburbanizaci. Samotný proces suburbanizace znamená přesun obyvatel a jejich aktivity i funkce z jádra města do zázemí, kdy jde o typický proces rozšiřování území města. Proces rozšiřování měst lze vidět u většiny měst vyspělých zemí a i při pohledu do našeho historického vývoje měst.

Termín suburbanizace pochází z anglického slova suburb, což v překladu znamená předměstí. Název vznikl jako složenina z latinského základu urbs, jako město a sub, jako umístění vedle, za nebo pod městem. Do češtiny se pak termín převzal pod názvem „suburban space“, což znamená příměstský prostor nebo region. Mimo proces suburbanizace se v obcích v blízkosti větších měst odehrává další suburbánní rozvoj, ale primárně nesouvisí s odlivem lidí, kapitálu a daní nebo funkcí z jádrového města. Nejvíce viditelný projev suburbánního rozvoje je výstavba, a oživení ekonomických funkcí a společenských aktivit v příměstských obcích. Můžeme také říci, že suburbanizace představuje jeden z procesů suburbánního rozvoje, jehož zdrojovou oblastí je jádrové město (Halás et al. 2012).

K samotné suburbanizaci dochází v blízkosti města, kde zázemí je charakteristické obcemi. Město a obce mají mezi sebou různé intenzivní vztahy, například společné pracovní, ekonomické, dopravní a jsou považovány za funkční urbanizované území. Tato oblast se vymezuje na základě dojíždění do centra. Hlavním rozhodujícím kritériem je 25% dojíždějících ekonomicky činných obyvatel z obce do centra pracovního regionu (Burian et al. 2011).

2.2 Vymezení zájmového území

Proces suburbanice výrazně a dlouhodobě ovlivňuje město a okolní sídla. Město Olomouc v letech 1991 – 2008 bylo ztrátové na počet obyvatel, ale jako celý region byl počet obyvatel přírůstkový, což poukazuje, že v těchto letech byl zahájen proces suburbanizace (Burian et al. 2011).

Vymezení urbánních a suburbánních sídel v regionu Olomouce, bude v této kvalifikační práci sloužit jako podklad pro analýzu sídelního prostoru ve vztahu k jeho správě a financování.

Při celkovém vymezení urbánního a suburbánního prostředí Olomouce jsem vycházela z publikované studie M. Haláse et al. (2012), Urbánní a suburbánní prostor Olomouce: Teoretické přístupy, vymezení, typologie. Autoři pro reálné urbánní prostředí použili morfologické vymezení a koncept kompaktního města. Tento koncept je založený na analýze spojitosti zástavby. Toto kompaktně zastavěné území má i vizuálně, jako celek městský charakter, přičemž o ostatních městských částech se to již tvrdit nedá. Obce integrované až po druhé světové válce (s výjimkou Holic) jsou stavebně oddělené a stále si zachovávají převládající rurální či rustikální ráz, příp. se v nich vyskytují novější suburbánní prvky.

Pro suburbánní prostředí použili autoři studie funkční vymezení, tj. vymezení na základě interakcí (potenciálních i reálných) s centrem. Tímto postupem dostali delimitaci urbánního a suburbánního prostoru Olomouce, skládající se ze čtyř zón.

První zónu nazvali **kompaktní město**, ve které se nachází podle administrativního členění většina městských částí v kompaktní zástavbě (kompaktně zastavěné území v 19 městských částech).

Ve druhé již **suburbánní zóně označené písmenem A**, se nachází 8 sídel v administrativních hranicích Olomouce, které jsou součástí města Olomouce. Svou zástavbou jsou tato sídla oddělená od kompaktního města a odpovídají spíše venkovskému charakteru. Jsou to sídla *Lošov, Topolany, Droždín, Chomoutov, Týneček, Nedvězí, Radíkov a Svatý Kopeček*.

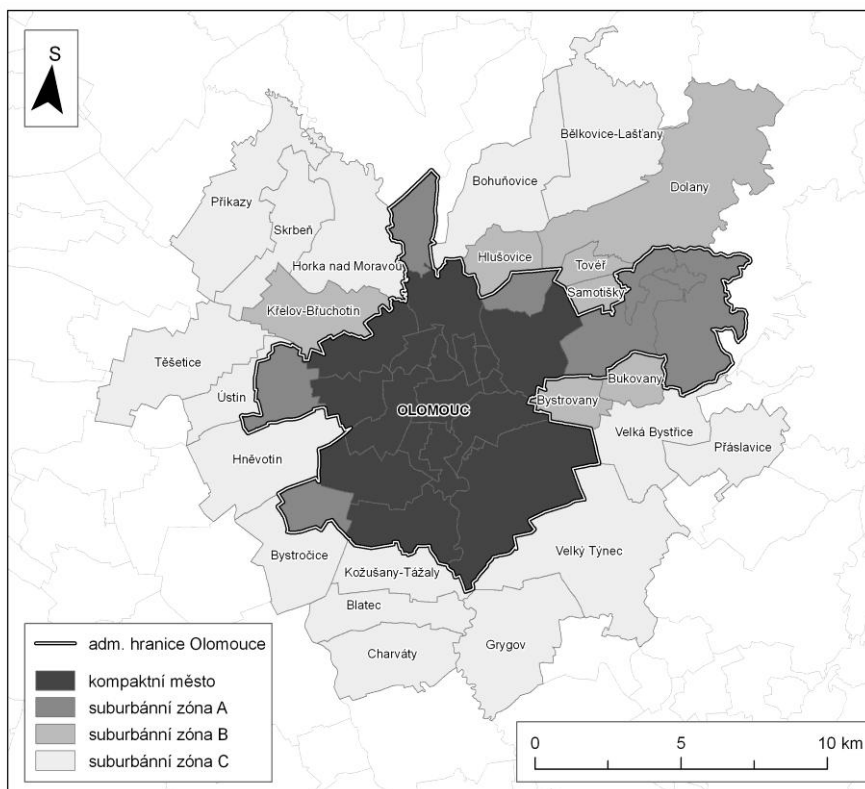
Třetí suburbánní zóna B, zahrnuje 7 obcí nacházejících se mimo administrativní hranice Olomouce. Tyto obce jsou samosprávné s **velmi vysokou mírou interakcí** s Olomoucí. Podle uvedeného členění jsou to obce *Křelov – Břuchotín, Hlušovice, Dolany, Tovér, Samotíšky, Bystrovany a Bukovany*.

Čtvrtá suburbánní zóna C zahrnuje 16 samosprávných obcí, s **vysokou mírou interakcí** s Olomoucí. *Příkazy, Skrbeň, Horka nad Moravou, Bohuňovice, Bělkovice – Lašany, Velká*

Bystřice, Práslavice, Velký Týnec, Grygov, Charvátý, Blatec, Kozušany - Tážaly, Bystročice, Hněvotín, Ústín a Těšetice.

Přehledné znázornění všech čtyř zón je zakresleno níže v mapovém listu podle administrativního a katastrálního členění sídel.

Obrázek č. 1 - Vymezení urbánního a suburbánního prostoru Olomouce

Zdroj: Halás, M., Roubínek, P., Kladivo, P. (2012): Urbánní a suburbánní prostor Olomouce: Teoretické přístupy, vymezení, typologie. Geografický časopis 64, 4, s. 302.

2.3 Přejít mezi sídly suburbia uvnitř a vně administrativních hranic města

Přejít mezi sídly uvnitř a vně administrativních hranic Olomouce lze zaznamenat převážně v novodobé výstavbě. Abychom mohli blíže popsat přechod mezi sídly, bylo nutné vycházet z odborné studie (Halás et al. 2012), kde jsou identifikovány tři prostorové formy rezidenční suburbanizace v rámci suburbánní zóny Olomouce, s převahou rodinných domů.

V první formě zahrnuje vyplňování volných parcel v rámci intravilánu příměstských sídel, druhá forma zahrnuje výstavbu nových domů na okrajích příměstských sídel. Třetí

forma je charakteristická výstavbou kolonií rodinných domů, které prostorově navazují na starší zástavbu příměstských sídel. Samostatné rezidenční kolonie, které jsou oddělené od ostatní zástavby nezastavěným územím nebo solitérní domy, které jsou oddělené od ostatní zástavby nezastavěným územím, se téměř v suburbii Olomouce nevyskytují.

Unifikovaná výstavba typizovaných rodinných domů, např. dvojdomů na celé ulici nebo bloku, se většinou objevuje v suburbánní zóně A, v administrativní hranici Olomouce. Toto je možné zaznamenat na projektech v rámci Nemilan, Droždína, Chomoutova nebo Týnečku. V suburbánní zóně A jsou projekty bytových domů jen zřídka (Nedvězí), výstavba deseti typizovaných rodinných domů v městské části Radíkov, v lokalitě „Pod bořím“. Další realizované v zóně A jsou typizované řadové domy v Chomoutově, dvojdomky v Křelově nebo Vily Týneček, což je výstavba 13 rodinných domů. Převládajícím typem se stala výstavba individuální nebo výstavba kolonií rodinných domů (Halás et al. 2012).

Z výzkumu vyplývá, že v suburbánních zónách B a C, tedy mimo administrativní hranice Olomouce, převládá individuální výstavba rodinných domů (kompaktní i disperzní) nad unifikovanou výstavbou v rámci jednotlivých ulic.

Převládajícím typem se stala výstavba navazující na intravilány jednotlivých obcí, a to buď výstavba individuální (solitérních nových domů) nebo výstavba kolonií rodinných domů. Ve všech suburbánních zónách mimo administrativní hranice Olomouce, počet dokončených bytů poukazuje na prudký nárůst rezidenční suburbanizace po roce 2000, ve srovnání s 90. lety 20. století.

U obcí, které jsou součástí suburbánní zóny B převládá rezidenční suburbanizace. Zde již v letech 2001 a 2002 byla zjištěna větší míra výstavby oproti ostatním zónám (Hlušovice, Křelov-Břuchotín, Samotíšky, Tověř, Bystrovany, Bukovany a Dolany).

Zároveň díky této intenzivní výstavbě platí, že dopady působení suburbanizačních procesů byly podceněny. U mnoha obcí mimo Olomouc, nebyla intenzita výstavby doprovázena adekvátní infrastrukturou a občanskou vybaveností. Zároveň s bytovou výstavbou se ve většině případů nekladl důraz na vznik nových společenských prostor či budov, což znamenalo, že nebyly doplněny kapacity v mateřských a základních školách u komerčních a nekomerčních služeb, nevyjímaje dopravní infrastrukturu apod. (Halás et al. 2012).

Rezidenční výstavba v některých samostatných obcích (např. Hlušovice a Dolany), začala připomínat urban sprawl, což znamená rozlévání zástavby do volné krajiny neřízeným a nepromyšleným umístěním rezidenčních nebo komerčních areálů. Z těchto důvodů je tento

typ výstavby považován za nežádoucí z ekonomického, sociálního i environmentálního pohledu.

Obce mimo administrativní hranice Olomouce podléhají obecním samosprávám a obecně lze říci, že rezidenční suburbanice byla ovlivněna politikou obecních samospráv jednotlivých obcí a mohly být (a v některých případech i byly) častokrát méně předvídatelné. Dnes v obcích, s nadprůměrnou suburbanizací je většina ploch určených k bydlení zastavěná. Nové územní plány ploch k dalšímu bydlení se již nenavrhují (např. Hlušovice, Bukovany nebo Bystrovany), (Halás et al. 2012).

Rozumnější postup byl zvolen městem Olomouc při rozšiřování bytové výstavby v suburbánní zóně A, i některými obcemi v suburbánní zóně C. Rozšiřování bytové výstavby uvnitř administrativních hranic města Olomouce je vymezeno územním plánem a ten je pod větším dohledem odborné i laické veřejnosti, různých ochrannářských a neziskových organizací. Plánování rezidenční výstavby v odlehlých městských částech je vesměs více regulované a koordinované.

Z uvedeného vyplývá, že o intenzitě suburbanizace rozhoduje několik hlavních faktorů. V první řadě to je postoj samospráv při plánování rozvoje obce, především k přístupu k územnímu plánování a rezidenční výstavby v obcích a městských částech. Další faktory jsou dostupnost do Olomouce, přírodní prostředí a atraktivita bydlení, kladné podmínky pro bydlení, bezpečnostní opatření proti povodním atd.

Potenciál suburbanizace je kolem města rozložen pravidelněji a intenzita narůstá s dostupností Olomouce, případně s dostupností dopravních tras. Probíhající proces suburbanizace se nejdříve realizoval ve směru na severovýchod do obcí s atraktivnějším přírodním prostředím a intenzivní rezidenční výstavbou (Halás et al. 2012). Po využití všech možností se suburbanizace přesunula jižním a západním směrem od města Olomouce (např. Hněvotín, Bystročice, Charváty), tedy především tam, kde obce ve svém územním plánu poskytly dostatek volných ploch pro zastavění (Burian et al. 2011).

Pro podrobnější výzkumy a pro tuto kvalifikační práci se stalo podstatné vymezení suburbia ve sledovaném území, včetně vyjádření staveb a struktur, resp. procesů a interakcí v něm probíhajících, či očekávaných. Z tematického pohledu tyto procesy měly a mají přímý i nepřímý vliv na správu a financování obcí.

Příliv obyvatelstva z velkých měst, z tzv. jádrových částí do jejich vesnických zázemí, přináší do chodu obcí nové jevy. Jsou to především dopravní zátěže ve vztahu k pracovní činnosti nových obyvatel, dojíždění za nákupy a kulturou do města. Noví obyvatelé přináší do obcí nový životní styl i novou architekturu. Jaký dopad má suburbanizace v obcích okolí

Olomouce, by odpověděl až výzkum suburbia. To není téma této kvalifikační práce, která se zabývá správou a financováním sídel v tomto regionu.

Rozvoj rezidenční suburbanizace v okolí Olomouce vnímala řada představitelů obcí jako potenciální přínos. Zvláště to mělo opodstatnění před rokem 2008, kdy počty obyvatel měly zásadní vliv na přerozdělování sdílených daní z rozpočtového určení daní, kdy se tzv. „bojovalo“ o každého obyvatele s trvalým bydlištěm v dotčené obci.

Zásadní dopad pro obec přinášela totiž skutečnost, že se značný počet nově přistěhovaných obyvatel nehlásil v nové obci k trvalému bydlišti. Tento fakt se pak citelně projevoval v rozpočtu obce, a to jak na straně příjmů tak, na straně výdajů (Macešková, Ouředníček, 2008). Očekávání představitelů samospráv o zvýšení počtu obyvatel v obci a tím navýšení rozpočtu se naplňovalo jen částečně.

Zákonnou úpravou tento problém byl vyřešen a díky novým kategoriím (čtyři na místo jedenácti) a postupným přechodům, počet obyvatel na hraně kritéria nemá takový dopad na rozpočet obce jako v minulosti.

3 Správa a financování samosprávných sídel v suburbii Olomouce

3.1 Popis samosprávných řízení obcí

Samospráva je definována jako veřejná správa, kterou vykonává jiná instituce, než je stát, tedy není závislá na státu. Nezávislost veřejné správy není absolutní, protože stát pro samosprávu vytváří podmínky pro její rozvoj, fungování a je omezena zákony, které tvoří stát. Rozděluje se na dva typy: Územní samospráva a zájmová samospráva. Pro nás je důležitá charakteristika územní samosprávy, které se budu dále věnovat (Portál na podporu rozvoje obcí ČR, 2011).

3.1.1 Charakteristika územní samosprávy

Územní samospráva je zakotvena v Ústavě v hlavě první, článku 8, v hlavě sedmé článku 99–105 (Poslanecká sněmovna ČR. Ústava 1993) a dále je vymezena v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích, a v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích. Definuje obce, jako základní územní celky a kraje jako vyšší územní celky. Charakterizujeme ji jako ohraničený funkční celek, který je realizován na základě práv, kde občané mohou rozhodovat a řídit své záležitosti, spravovat svůj majetek, ovlivňovat veřejné a společenské procesy. Samotná samospráva se uskutečňuje na základě ekonomických, politických a kulturních vztahů.

Jsou-li státem porušeny tyto práva, může územní samospráva podat ústavní stížnost k Ústavnímu soudu České republiky. Jsou definovány podle Ústavního zákona č. 1/1993 Sb., čl. 87, odst. 1, písm. c, a podle Zákona o Ústavním soudu č. 182/1993 Sb., § 72, odst. 1, písm. b.

Vznikala přirozeně v podobě obcí a měst, které jsou charakteristické jako municipality. Obce jsou základem společnosti, kde občané mají na území svá bydliště a vyvíjí ekonomické aktivity. Zabezpečuje pro své občany veřejné statky lokálního charakteru.

Dále vznikla z vůle státu jako vyšší stupeň územní samosprávy na regionální úrovni i uměle, kde v dané oblasti je společenství obyvatel více měst a obcí, které spojuje společné zájmy na střední úrovni (Peková 2004, s. 12).

Dvě hlavní funkce, které plní územní samospráva:

- a) *Samosprávnou*, zajišťuje potřeby lokálních a regionálních statků pro občany.
- b) *Přenesenou*, považujeme, jako výkon státní správy ve veřejném sektoru, která zajišťuje potřeby veřejných a národních statků pro občany.

Působnost územní samosprávy

Vlastní samosprávné funkce – samostatná působnost jsou obce, které sami rozhodují o svých záležitostech. Výkon veřejné správy vykonává zvolené zastupitelstvo obce, které se s řešením záležitostí podílí s výkonnými orgány a obecním úřadem.

Přenesené funkce – přenesená působnost je vykonávána výkonnými orgány obcí a je podřízena a kontrolována orgány státní správy (Peková 2004, s. 83).

Povinnosti územní samosprávy:

- Zvelebovat vlastní majetek,
- zabezpečovat veřejné statky,
- respektovat požadavek maximální hospodárnosti, efektivnosti,
- sociálně ekonomický rozvoj,
- koordinovat činnost ekonomických subjektů,
- rozvíjet potřebné vztahy s jinými obcemi,
- zajistit ochranu krajiny a jednotlivých složek životního prostředí,
- koordinovat činnost měst a obcí,
- koordinovat sdílně ekonomický rozvoj obcí a měst,
- spolupráce se státem (Peková 2004, s. 30 - 31).

Územní samospráva na svém území plní 3 základní funkce:

1. *Sociální funkce* územní samosprávy. V její kompetenci je zabezpečení sociální péče a sociálních služeb pro sociálně slabší vrstvy obyvatel. Rozvíjí bezpečnost všech občanů, majetku, z toho vyplývá, že je nutné zřizovat bezpečnostní složky, orgány např. městskou policii.
2. *Ekonomická funkce* územní samosprávy. Jejím úkolem je zabezpečit veřejné statky pro občany území. Může i nemusí vystupovat jako soukromoprávní oddíl, kde může pronajímat, prodávat svůj majetek, avšak v omezené míře, v rámci vedlejší hospodářské činnosti.
3. *Územně technickou funkci* územní samosprávy. Je optimální využívání území k různým aktivitám (Peková 2004, s. 22 – 23).

Předpoklady fungování územní samosprávy

Předpokladem pro správné plnění funkcí územní samosprávy je nutné si stanovit předpoklady. První předpoklad je legislativní, u tohoto předpokladu je nutné schválit potřebné

zákony, které umožňují funkce územní samosprávy i pravidla hospodaření. Druhým je ekonomický předpoklad, tím rozumíme hospodaření s financemi s určitou mírou autonomie.

Legislativa

Upravuje vznik a postavení jednotlivých článků územní samosprávy, jejich působnost, pravomoci, ale i odpovědnost – zákon o obcích atd.

- Upravuje organizaci a vnitřní členění územní samosprávy, její orgány a působnost jednotlivých orgánů,
- vymezuje funkce územní samosprávy – samosprávní i přenesená působnost, vymezuje rozsah samostatnosti jednotlivých článků územní samosprávy v rozhodování a jejich činnosti i jejich odpovědnost za důsledky svých rozhodnutí,
- vymezuje vzájemné vztahy mezi státem a územní samosprávou i vztahy uvnitř víceúrovňové územní samosprávy, kompetence jednotlivých článků veřejné správy a územní samosprávy, včetně kompetencí při zabezpečování veřejných statků,
- upravuje příslušnými zákony ekonomické předpoklady fungování územní samosprávy, vytváří zákonné prostředí pro fungování a činnost (Peková 2004, s. 20).

3.1.2 Obce

Obec je charakteristická jako základní územní samosprávný celek, kde funkce a správa je zakotvena v zákoně o obcích č. 128/2000 Sb., který rozlišuje samostatnou a přenesenou působnost obce. V samostatné působnosti obce zahrnujeme pravomoci zastupitelstva a rady obce, kteří se zabývají rozvojem své oblasti, vytvářejí podmínky pro naplnění potřeb svých občanů. Jde především o poskytování bydlení, ochrany zdraví a rozvoje služeb, dopravy a propojení spojů do okolních obcí, zajišťují výchovy a vzdělávací procesy, instituty, dbají na ochranu veřejného pořádku a rozvíjí obec o kulturní rámec. V přenesené působnosti obce plní úkoly, které jsou zákonem poskytnuté státem. Můžeme tedy do určité míry říci, že jsou závislé na výkonné moci (Peková 2004, s. 78).

Kategorie obcí:

- Obce
- Obce s pověřeným obecním úřadem
- Obce s rozšířenou působností
- Města
- Statutární města

- Hlavní město Praha (Peková 2004, s. 80)

Charakteristickými znaky obce jsou:

- *Vlastní území*, jde o územní základ, který je tvořen jedním nebo více katastrálními územími.
- *Vlastní obyvatelstvo*, jde o personální základ, který tvoří osoby s trvalým bydlištěm v obci nebo osoby s přiděleným čestným občanstvím obce.
- *Vlastní majetek a hospodaření dle rozpočtu*, jde o ekonomický základ, kde byl obcím svěřen majetek státu dle zákona č. 172/1991 Sb. - zákon o přechodu některých věcí z majetku ČR do vlastnictví obcí. Na základě svěřeného majetku, podle právního hlediska, musí obce sestavit vlastní rozpočet a podle něj dále hospodařit.
- *Právní subjektivita a právotvorba*, jde o právní základ. Popisuje obce jako veřejnoprávní korporace, které mohou vydávat právní předpisy, nařízení obce a obecně závazné vyhlášky.
- *Právo na samosprávu*, zde je samospráva zakotvena v Ústavě. Umožňuje právo zajišťovat vlastní záležitosti prostřednictvím místního referenda nebo obecním zastupitelstvem. Jedná se o přímou nebo zastupitelskou demokracii.
- *Soustava orgánů* je tvořena zastupitelstvem obce, radou obce, výbory zastupitelstva, komisí rady, starostou a obecním úřadem. Tyto orgány zajišťují funkci obce.

Typy obce:

- Vesnice – menší obec, charakteristická zemědělským zaměřením
- Městys – původně se jednalo o obce, kde se konaly týdenní a dobytčí trhy pro místní občany i obyvatelé okolních vesnic.
- Města – obec, která má alespoň 3 000 obyvatel.

Orgány obce

Zastupitelstvo je nejvyšší rozhodovací orgán obce, který je ústavně zakotven. Členové zastupitelstva jsou voleni na 4 roky, počet členů je 5 – 55. Zřizuje finanční výbory, které hospodaří s majetkem a kontrolní výbory kontrolují dodržování právních norem ostatními výbory. Dále je tvořen radou obce, což je výkonný orgán zastupitelstva zřizován v obci do 10.000 obyvatel. Jejich zastupitelstvo má méně než 15 členů. Členem rady je starosta, místostarosta a radní. Přípravuje podklady pro zastupitelstvo, schvaluje body k jednání. Může zřizovat poradní orgány, jako je například přestupková komise apod. V neposlední řadě

reprezentativní hlavou obce je starosta, který se za každou vykonanou práci zodpovídá zastupitelstvu i radě obce (Portál na podporu rozvoje obcí ČR, 2011).

Důležitou funkci v obci má zřízený **obecní úřad**, který se skládá ze starosty, místostarosty, tajemníka, pokud je v obci funkce zřízená a úředníků.

Obecní úřad plní úkoly, které mu předkládá zastupitelstvo nebo rada, napomáhá výborům zastupitelstva a komisím rady, rozhoduje o svěřených záležitostech.

Zastupitelstvo obce může zřídit iniciativní a kontrolní orgány neboli výbory. Zastupitelstvo zřizuje finanční a kontrolní výbor pokaždé. Výbory plní úkoly, kterými je pověřil zastupitelstvo obce a jsou odpovědné zastupitelstvu obce. Počet členů výboru je vždy lichý (Peková 2004, s. 86 – 90).

Finanční výbor je tvořen nejméně třemi členy. Provádí kontrolu hospodaření s majetkem obce a plní další úkoly, kterými je pověřilo zastupitelstvo.

Kontrolní výbor je také nejméně tříčlenný. Kontroluje plnění usnesení zastupitelstva obce a rady obce (je-li zřízena), kontroluje dodržování právních předpisů a plnění dalších kontrolních úkolů pověřených od zastupitelstva obce.

Komise jsou iniciativními a poradními orgány rady obce a ze své činnosti jsou odpovědné radě obce. Komise mohou být též výkonnými orgány v případě, že jim byl svěřen výkon přenesené působnosti na svěřeném úseku činnosti. V tomto případě jsou ze své činnosti odpovědní starostovi (Peková 2004, s. 93).

Podle zákona o obcích č. 128/2000 Sb. je zastupitelstvu vyhrazeno:

- Schvalovat rozpočet obce a závěrečný účet obce,
- schvalovat program rozvoje obce,
- zřizovat a rušit příspěvkové organizace a organizační složky obce, schvalovat jejich zřizovací listiny,
- vydávat obecně závazné vyhlášky obce,
- rozhodovat o vyhlášení místního referenda,
- navrhopvat změny katastrálních území uvnitř obce, schvalovat dohody o změně hranic obce a o slučování obcí
- zřizovat a rušit výbory, volit jejich předsedy a další členy a odvolávat je z funkce,
- volit z řad členů zastupitelstva obce starostu, místostarosty a další členy rady obce (radní) a odvolávat je z funkce, stanovit počet členů rady obce,

- zřizovat a rušit obecní policii,
- rozhodovat o spolupráci obce s jinými obcemi a o formě této spolupráce,
- rozhodovat o zřízení a názvech částí obce, o názvech ulic a dalších veřejných prostranství, udělovat a odebírat čestné občanství obce a ceny obce,
- rozhodovat o zrušení usnesení rady obce,
- rozhodovat v dalších věcech, které si podle zákona o obcích vyhradí, s výjimkou pravomocí vyhrazených radě obce (Portál na podporu rozvoje obcí ČR, 2011).

Obec se snaží o:

- uspokojování potřeb bydlení,
- ochranu a rozvoj zdraví,
- zajištění dopravy a spojů,
- uspokojování potřeb informací,
- výchovu a vzdělávání,
- celkový kulturní rozvoj
- ochranu veřejného pořádku

Tabulka č. 1 - Počet členů zastupitelstva obce v závislosti na počtu obyvatel

Počet obyvatel obce	Počet členů zastupitelstva v obci
Do 500	5 – 15
501 – 3 000	7 – 15
3 001 – 10 000	11 – 25
10 001 – 50 000	15 – 35
50 001 – 150 000	25 – 45
Nad 150 000	35 – 55

Zdroj: Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění, §68.

Majetek spravovaný a využívaný obcemi

Je ten, který obec nabyla koupí nebo se jedná o majetek, který obec spravovala již v minulosti. Majetek může být nemovitý (půda, lesy, budovy), movitý (stroje, zařízení, počítače), nehmotný (práva duševního vlastnictví, ochranné známky), majetková práva (pohledávky) či finanční investice (cenné papíry, peníze). Obecní majetek podle velikosti má dopad do rozpočtů obce. Prostřednictvím majetku může obec ovlivňovat rozvoj daného území. Majetek a hospodaření s ním je zdrojem vlastních příjmů a je také předpokladem možnosti získání úvěru – s majetkem lze ručit. Samosprávné celky mohou se svým majetkem hospodařit, mohou vstupovat do právních vztahů, mohou nakupovat, prodávat či pronajímat.

Postavení obcí jako vlastníků vymezuje Ústava ČR, listina základních práv a svobod, a příslušná legislativa, zákon o obcích a zákon o krajích. Právní subjektivitu obce získaly ze zákona č. 172/1991 Sb. o přechodu některých věcí z majetku ČR do vlastnictví obcí. Vracel se majetek, který vlastnily před rokem 1949, tzv. historický majetek. Některé obce získaly majetek podle původního práva na hospodaření s ním. Také privatizačním procesem získaly bezúplatně cenné papíry infrastrukturních podniků a distribučních společností v energetice, teplárenství, vodárenství, kanalizací.

Obce mohou majetek pronajímat, darovat, zapůjčovat, mohou s ním zakládat právnické osoby a dále s ním nakládat v mezích zákona. Nakládání s majetkem je v kompetenci zastupitelstva (Peková 2004, s. 21).

Přezkoumání hospodaření obce

Obce mohou požádat příslušný krajský úřad nebo auditora o přezkoumání hospodaření obce a to vždy za uplynulý kalendářní rok. Auditor při vykonávání auditorských služeb má povinnost dodržovat čestnost, svědomitost, směrnice a etický kodex a na základě zkoumání je povinen vydat zprávu o hospodaření zkoumané obce. Údaje o ročním hospodaření jsou zpracovávány do závěrečných účtů, kde jsou obsaženy údaje o rozpočtu příjmů a výdajů, finanční operace, využití fondů, vyúčtování finančních vztahů ke státnímu rozpočtu, rozpočtu krajů, státním fondům a dalším rozpočtům. Závěrečný účet, rozpočty obce a hospodaření jsou dány zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Monitoring hospodaření obce

Na základě usnesení vlády České republiky dne 12. listopadu 2008 č. 1395 o monitoringu hospodaření obcí je ministerstvo financí povinno každoročně provést z předložených finančních a účetních výkazů výpočty soustavy informativních a monitorujících ukazatelů (SIMU) za všechny obce a jimi zřízené příspěvkové organizace a to vždy k 31. 12. příslušného roku. Na základě poskytnutých údajů vyhodnocují výsledky výpočtů, a když ukazatel celkové likvidity daného roku je v intervalu $<0; 1>$ a zároveň podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům vyšší než 25 %, tak příslušné obce Ministerstvo financí osloví dopisem, ve kterém požaduje zdůvodnění stavu hospodaření obce a vyjádření stanoviska zastupitelstva v příslušné obci. Po obdržení zdůvodnění a stanoviska zastupitelstva příslušné obce, je povinností Ministerstva financí informovat o stavu vládu České republiky. V neposlední řadě, je věnována pozornost obcím, které se vyskytly opakovaně v intervalu výše uvedeném. V tomto případě se postupuje následovně, a to tak, že Ministerstvo financí je ve spolupráci

s Ministerstvem vnitra a z jejich strany je poskytnuta pomoc, která nabízí analýzu vzniklých problémů a návrhy na řešení.

Soustava informativních a monitorujících ukazatelů (SIMU)

a) Informativní ukazatele

- Počet obyvatel obce
- Příjem celkem (po konsolidaci)
- Úroky
- Uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků
- Dluhová služba celkem
- Ukazatel dluhové služby (v %)
- Aktiva celkem
- Cizí zdroje
- Stav na bankovních účtech celkem
- Úvěry a komunální dluhopisy
- Přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy
- Zadluženost celkem
- Podíl zadluženosti na cizích zdrojích (v %)
- 8 - leté saldo
- Oběžná aktiva
- Krátkodobé závazky

b) Monitorující ukazatele

- Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům,
- celková (běžná) likvidita (Ministerstvo financí ČR, 2012).

Rozpočet obce

Rozpočtem obce se rozumí sestavení finančního plánu na jedno rozpočtové období shodné s kalendářním rokem, kterým se řídí financování rozvoje a potřeby obce. Rozpočet se řídí zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Veškeré údaje o ročním hospodaření obce jsou zpracovávány do závěrečného účtu obce, kde jeho součástí je vyúčtování finančních vztahů ke státnímu rozpočtu, rozpočtům krajů, obcí, státním fondům a dalším rozpočtům hospodaření dalších osob. Údaje o závěrečném účtu a rozpočtu obce musí být zpřístupněno veřejnosti po dobu 15 dní na úřední desce a na webových

stránkách obce. Námitky a připomínky k poskytnutým údajům může veřejnost zaslat v písemné nebo ústní podobě na zasedání zastupitelstva obce.

Rozpočet obcí je složen z běžného rozpočtu a kapitálového rozpočtu a oddělením těchto dvou rozpočtů umožňuje přehledně sledovat, na co jsou používány daňové a nedaňové příjmy.

Běžný rozpočet se skládá z příjmů a výdajů. Vyrovnaný běžný rozpočet nastává tehdy, pokud jsou příjmy rovny výdajům, to znamená, že obec je schopna svými příjmy krýt pouze běžné výdaje. Deficitní běžný rozpočet nastává, když příjmy jsou menší než výdaje a obec není schopna svými provozními příjmy financovat provozní výdaje. V obou dvou případech se jedná o špatné hospodaření obce, protože nedokážou z příjmů pokrýt dluhovou službu. O dobrém hospodaření hovoříme v případě, když jsou běžné příjmy vyšší než běžné výdaje.

a) Příjmy:

- *Příjmy daňové*, zde zahrnujeme svěřené daně, sdílené daně, místní daně a správní poplatky.
- *Příjmy nedaňové*, zde zahrnujeme uživatelské poplatky za služby, příjmy z pronájmu majetku, příjmy od vlastních neziskových organizací, zisky z podnikání a ostatní.
- *Přijaté transfery*, těmi rozumíme běžné dotace ze státních fondů, státního rozpočtu. Zařazujeme i běžné příjmy – nahodilé, přijaté dary, sankce apod. (Peková 2004, s. 200 – 202).

b) Výdaje:

Do výdajů obce jsou zahrnuty všeobecné veřejné služby, veřejný pořádek, vzdělání, péče o zdraví, bydlení, komunální služby, a další běžné výdaje (nahodilé, placené pokuty, placené úroky).

Kapitálový rozpočet se skládá z příjmu a výdajů. Kapitálové příjmy jsou v podobě přijatých dotací, příjmů z půjček, přebytku běžného rozpočtu, z darů na investice a z emisí vlastních obligací. Kapitálové výdaje jsou v podobě investic, dotací jiným rozpočtům, akcie, poskytování půjček, splátky půjček (Provazníková 2009, s. 67).

Bilance rozpočtu

Bilance rozpočtu musí být vždy vyrovnaná a znamená, že se bilancují běžné a kapitálové příjmy a výdaje.

Rozpočet může být:

- *Vyrovnaný* ($P = V$) – příjmy jsou rovny výdajům.
- *Přebytkový* ($P > V$) – příjmy jsou vyšší než výdaje a to má za důsledek přebytek a volné peněžní prostředky, které se mohou dále krátkodobě investovat na nákup cenných papírů nebo termínovaný vklad. Vzniklý přebytek se využívá i ke splácení dluhu.
- *Schodkový* ($P < V$) – vzniká, když příjmy jsou menší než výdaje, bilance je vyrovnávána rezervami, které byly vytvořeny v minulých letech. Tento rozpočet vede k zadlužení a problémům se splácením dluhu s úroky.

Během rozpočtového období dochází k časovému nesouladu mezi vývojem příjmů a výdajů, což je hlavně tok daňových příjmů, které mohou při rozpočtovém období kolísat, díky způsobu placení daní. Nejlepší možností je využití obcí svých finančních prostředků na financování výdajů počátkem následujícího rozpočtového období. Pokud si obec nevytvoří rezervy v předchozím období, je poté obec nucena využít krátkodobý úvěr, protože daňové příjmy a dotace jsou poslány na příjmový účet v průběhu ledna (Peková 2004, s. 202).

Příjmy obce

Obce dostávají ze státního rozpočtu dodatečné finanční prostředky. Daňové příjmy a dotace tvoří největší podíl v příjmech obce.

- a) **Návratné příjmy obcí** jsou využívány, pokud obce nemají své rezervy a musí využít úvěr a platit z něj úroky.
- Krátkodobý úvěr – slouží dočasně k zapůjčení finančních prostředků, mají splatnost do jednoho roku.
 - Střednědobý úvěr – splatnost do 4 let.
 - Dlouhodobý úvěr – splatnost do 10 let, slouží k pokrytí nedostatečných vlastních financí na financování investic.
 - Příjmy z emise obligací – slouží jako úvěr k opatření dlouhodobých zdrojů odkoupením obligací. Povinností dlužníka je platit předem vyhlášené úroky v termínech a zajistit zaplacení dluhopisů v předem určeném termínu.
 - Návratné půjčky od jiných subjektů.
- b) **Nedaňové příjmy obcí:**
- příjmy od vlastních neziskových organizací
 - příjmy z vlastního podnikání

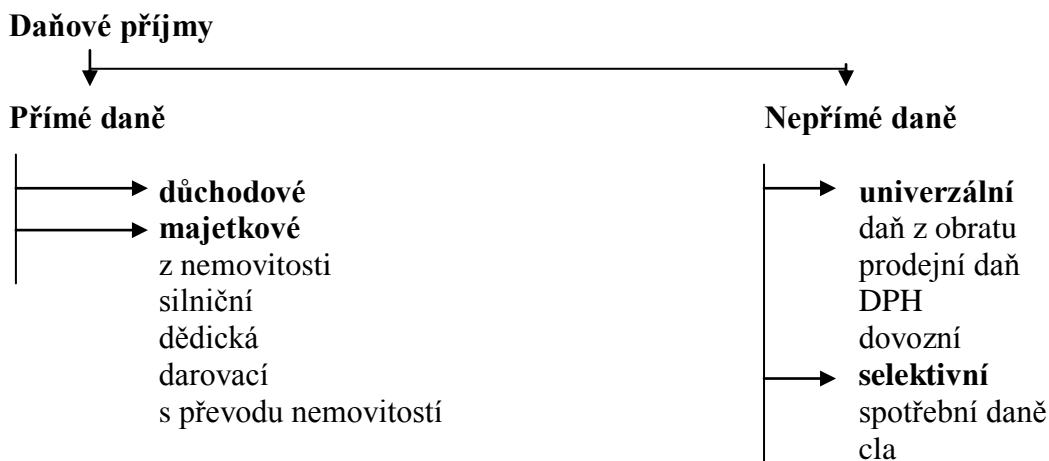
- příjmy z pronájmu nebo prodeje majetku
- příjmy z obchodování s cennými papíry
- uživatelské poplatky za některé lokální či regionální smíšené veřejné
- statky
- sankční přijaté pokuty
- příjmy z mimorozpočtových fondů

Daňové příjmy

Daňové příjmy jsou zakotveny v zákoně č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní – RUD). Zákon stanovil pravidla, podle kterých z daní přichází finanční prostředky obcím. Tyto prostředky plynou do rozpočtu obcí a tvoří důležitý podíl v příjmech obce, které pomalu narůstají.

Od roku 1993 docházelo ke zvýšení finanční soběstačnosti obcí v důsledku vyčlenění části daňových příjmů do rozpočtů. Na začátku roku 2001 nastala změna v daňovém určení a začali se využívat sdílené daně. Tato změna přispěla obcím ke zvýšení příjmů a následně ke snížení rozdílů mezi obcemi v daňových příjmech. V roce 2002 obce začali získávat podíl z příjmů fyzických osob, kdy obce byli závislé i na počtu zaměstnanců v obci. V listopadu roku 2007 byl poslaneckou sněmovnou schválen návrh zákona, kdy se měnil zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosu některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům. V následujících letech došlo ještě dvakrát k novele zákona o Rozpočtovém určení daní. Poměrně zásadně ovlivnila daňové transfery novela zákona o rozpočtovém určení daní, která vstoupila v platnost 1. 1. 2013 (zákon č. 295/2012 Sb.). Novela významně přispěla k navýšení sdílených daní do rozpočtu obcí. Zatím poslední novela je z roku 2015 (zákon č. 391/2015 Sb.) s platností od 1. 1. 2017. Podle predikcí správce daně je novela vstřícná k obcím. Naprosté většině obcí by se měly zvýšit příjmy ze sdílených daní směřující do rozpočtu obcí. Více o rozpočtovém určení daní bude pojednáno v následující kapitole.

Schéma č. 1: Daňové příjmy veřejných rozpočtů v ČR

Zdroj: PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR, M. (2005). Veřejná správa a finance veřejného sektoru. Praha, s. 196.

V České republice funguje dle Provazníkové (2009), územní samospráva na tzv. smíšeném, neboli kombinovaném modelu fiskálního federalismu. Územní samospráva má ze zákona definované tzv. vlastní příjmy. Ty však nepokrývají všechny výdaje. Rozpočty vyšší úrovně – státní rozpočet a mimorozpočtové fondy – poskytují obcím a krajům dotace. Míra samostatnosti je pak dána tím, kolik procent výdajů jsou schopni hradit z vlastních příjmů. Čím vyšší je toto procento, tím je obec či kraj samostatnější.

Charakteristika daně

Zákonem povinná, opakující a nenávratná platba do veřejného rozpočtu, která je charakteristická svou neúčelností a neekvivalentností. Jsou placeny na základě nějakých okolností, událostí tzn. v pravidelných intervalech nebo při změně vlastnictví (výplata, odměny, prodej, darování nebo dědění). Neplacení daní je sankcionováno pokutou a je to považováno ze zákona za zločin. Z výjimečných důvodů bývá snížena i odpuštěná.

Funkce daní:

- *alokační* - získává peněžní prostředky pro financování veřejných statků a potřeb
- *redistribuční* - umožňuje zmírnit nerovnost mezi subjekty
- *stabilizační* - vedou ke stabilizaci ekonomiky (Peková 2004, s. 201)

Daň je platbou:

- Nedobrovolnou, povinnou, vynutitelnou – placení daní je nařízeno zákonem,
- nenávratnou – zaplacenou daň nelze požadovat zpět,
- neekvivalentní – neexistuje nárok na adekvátní plnění za daň,
- neúčelovou – plátce daně nemůže ovlivnit, na co budou daně použity,
- ve prospěch veřejného rozpočtu,
- obvykle opakovanou.

Základním způsobem klasifikace daní je dělení:

- daně přímé – platí poplatník sám na vlastní účet
- daně nepřímé - platí plátce daně na účet poplatníka, od kterého předem daň vybere

1. Daně přímé

a) daň z příjmů

- daně přiznávané daňovým přiznáním
 - daň z příjmů fyzických osob
 - daň z příjmů právnických osob
- daně srážkové u zdroje
 - daň z dividend

b) daně majetkové

- daň dědická, darovací a z převodu nemovitosti
- daň z nemovitých věcí
- daň z nabytí nemovitých věcí
- daň silniční

2. Daně nepřímé

a) univerzální daň

- daň z přidané hodnoty

b) selektivní daň

- spotřební daň
- ekologická daň
 - daň z elektřiny

Celostátní hrubý výnos

Celostátním hrubým výnosem se dle § 2 zákona o rozpočtovém určení daní rozumí takové finanční prostředky, které jsou správcem daně vybírané v průběhu rozpočtového roku. Vybrané prostředky jsou sdíleny se státním rozpočtem a potom převáděny do rozpočtů krajů i obcí, ve výši odpovídající procentuálnímu podílu na celostátním hrubém výnosu daní. Nejsou zde zahrnuty pokuty nebo úhrady daňových řízení. Vyhláška Ministerstva financí uvádí pro každou obec vypočtenou částku vynásobenou procentem a koeficientem velikostních kategorií obcí.

Sdílené daně

Sdílené daně jsou daně, kde jejich výnos se procentuálně rozděluje do veřejných rozpočtů, tedy mezi stát, kraje a obce. Do rozpočtu obce jde pouze podíl z celostátního výnosu daně. Rozpočet celostátního výnosu daně je nejdůležitější příjem obcí, který závisí na výpočtu sdílených daní pro jednotlivé obce i podílu obcí jako celku, na ekonomické situaci, na sazbách daní a poměru.

Celostátní hrubý výnos sdílených daní tvoří:

- Daň z přidané hodnoty
- Daň z příjmů fyzických osob, vybírané srážkou
- Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti
- Daň z příjmů fyzických osob ze samostatné výdělečné činnosti
- Daň z příjmů právnických osob

Svěřené daně

Je označení pro daně, jejichž výnos plyne do obce, kde byly vybírány. Tento druh daní lze ovlivnit zvýšením počtu poplatníků daní nebo stanovením koeficientu, zvláště při výběru **daně z nabytí nemovitých věcí** (koeficient velikosti obce, místní koeficient podle § 12 zákona č. 338/1992 Sb., na základě zastupitelstvem přijaté obecně závazné vyhlášky.

Ze svěřených daní jsou to také výnosy z různých druhů **místních poplatků** (správních, životní prostředí). Místní poplatky jsou upraveny zákonem č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích. Jsou to povinné platby, které si určuje obec na svém území podle platné legislativy. O tom jaké poplatky se budou vybírat, rozhoduje obecní zastupitelstvo. Mohou vybírat poplatky ze psů, za užívání veřejného prostranství, poplatek ze vstupného, za lázeňský nebo rekreační pobyt, z ubytovací kapacity, za povolení k vjezdu s motorovým vozidlem do vybraných míst, poplatek za provozování výherní hrací přístroj, poplatek za provoz systému

shromažďování, přepravy, využívání a odstraňování komunálních odpadů, sběru, třídění, poplatků za zhodnocení stavebního pozemku s možností jeho připojení na inženýrské sítě, poplatků za stavbu vodovodu nebo kanalizace.

Do svěřených daní počítáme i Daň z příjmů právnických osob, kdy je právnickou osobou a poplatníkem sama obec.

Dotace

Dotace jsou formy poskytování finančních prostředků bezúročně ze státního rozpočtu nebo územního rozpočtu. Obce dostávají dotace za činnosti, které vykonává za stát. Dotace se rozdělují na účelové dotace a neúčelové dotace, jako jsou:

- Běžné dotace, opakovaně poskytovány pro financování běžných potřeb,
- kapitálové dotace, jednorázové, které slouží pro financování investičních potřeb,
- dotace z rozpočtu kraje,
- dotace ze státních fondů,
- dotace z Národního fondu.

Typy dotací:

- Dotace na výkon státní správy,
- dotace na školství,
- dotace na zdravotnictví,
- mzdové prostředky pro zaměstnance,
- dotace na dávky a podpory v sociálním zabezpečení,
- dotace, o které se musí žádat – dotace ze Státního fondu rozvoje bydlení nebo ze Státního fondu životního.

Národní fond

Zajišťuje tok peněžních prostředků z EU do České republiky. Národní fond je centrální orgán Ministerstva financí. Tok finančních prostředků do Národních fondů je směřován z Bruselu a následně převáděn ve splátkách na bankovní účty jednotlivých programů, o které se starají realizační agentury. Fondy EU slouží pro realizaci hospodářské politiky a sociální soudržnosti Evropské unie, kdy jejím cílem je snížit úroňové rozdíly rozvojových regionů a členských států EU. Projekty financované z fondu EU:

- rozvoj dopravy a dopravní infrastruktury
- ochrana životního prostředí
- rozvoj lidských zdrojů

- zlepšování kvality služeb poskytovaných veřejnou správou a samosprávou
- rozvoj měst a obcí, přes-hraniční spolupráce
- podpora podnikání, vědy, výzkumu
- rozvoj cestovního ruchu

Výdaje obce

„Výdaje jsou nenávratné platby a poskytované návratné půjčky za účelem realizace rozpočtové politiky“. Členění výdajů územní správy můžeme rozdělit podle různých hledisek.

Podle ekonomického hlediska na běžné a kapitálové, dle rozpočtového plánování na plánované a neplánované, dle funkcí veřejných financí na alokační, redistribuční a stabilizační.

Podle rozpočtové skladby na druhové (závazné a funkční) a dle infrastruktury na ekonomické a sociální (Provazníková, 2007, s. 186, Peková, 2008, s. 141).

Členění výdajů z hlediska časového (ekonomického):

Běžné výdaje – opakující se výdaje, ze kterých se financují běžné potřeby v daném rozpočtovém roce. Zahrnujeme například nákup materiálu, energie, vody, na platy zaměstnanců, nákup služeb.

- neinvestiční nákupy
- neinvestiční transfery
 - vlastní výdaje obecního úřadu
 - dotace podnikatelským subjektům
 - dotace neziskovým organizacím
 - dotace a příspěvky OS, PO
 - transfery obyvatelstvu
 - transfery jiným rozpočtům
 - transfery vlastním fondům
- neinvestiční půjčky
- ostatní

Kapitálové výdaje – slouží pro financování neopakujících se investičních potřeb dlouhodobého charakteru, které přesahují jedno rozpočtové období (Provazníková, 2007, s. 186).

- investiční výdaje

- nákup akcií a majetkových podílů
- kapitálové transfery
 - podnikatelským subjektům
 - neziskovým organizacím
 - jiným rozpočtům
 - PO
 - vlastním fondům
- investiční půjčky
- ostatní

Členění výdajů z hlediska rozpočtového plánování:

Plánované výdaje – jsou tvořeny převážnou částí výdajů obce, kdy při sestavování rozpočtu obce na jeden kalendářní rok se musí počítat i s příjmem obce. Dají se poměrně přesně stanovit (např. výdaje na provoz obecního úřadu, provoz škol),

Neplánované výdaje – jedná se především o náhlé výdaje, které jsou spojeny se situacemi, které je nutné okamžitě řešit (Provazníková, 2009, s. 190). Vyskytnou se v průběhu rozpočtového období (např. podpory při živelných pohromách, výdaje sankčního charakteru – např. za porušení rozpočtové kázně). Tyto výdaje se zpravidla hradí z rezerv, jež si obec vytváří.

Členění výdajů z hlediska funkcí veřejných financí:

Alokační výdaje – spadají zde výdaje na nákup služeb od soukromých firem, jedná se o výdaje financované čistých a smíšených veřejných statků. Zahrnujeme zde:

- preferované veřejné statky
- zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti
- veřejné osvětlení
- veřejné komunikace
- veřejnou zeleň
- předcházení, likvidaci negativních externalit
- vlastní správu a samosprávu
- financování výdajových programů

Výdaje na redistribuční činnosti – jejich prostřednictvím se zmírňují nerovnosti v důchodech a majetku (například sociální dávky, dotace).

Výdaje na stabilizační činnosti – cílem je stabilizace v oblastech zaměstnanosti, cenové hladiny, apod.

Členění výdajů dle rozpočtové skladby

Druhové hledisko

Je pro samosprávné celky závazné, a třídí se na běžné a kapitálové výdaje. Členění je upraveno vyhláškou MF ČR č. 323/2002 Sb. o rozpočtové skladbě. Neinvestičními výdaji se zabývá **Třída 5** a rozděluje je například na platové výdaje, neinvestiční nákupy a výdaje související, neinvestiční transfery podnikatelským subjektům, neziskovým organizacím, veřejnoprávním subjektům, obyvatelstvu, do zahraničí a další. Investičními výdaji se zabývá **Třída 6** a člení se na investiční nákupy a související výdaje, investiční transfery, investiční půjčené prostředky, nákup akcií a majetkových podílů a další. Skladba rozpočtu člení také výdaje na nenávratné, které zaujímají podstatnou část výdajů a návratné, což jsou krátkodobé finanční prostředky, zapůjčené v rozpočtu jiné kapitole nebo obyvatelům v obci, jako finanční výpomoc v případě nahodilých událostí, například povodňových katastrof.

Členění podle charakteru infrastruktury

Ekonomické a sociální

Výdaje na ekonomickou infrastrukturu obsahují běžné i kapitálové výdaje pro výrobní účely, zejména pro obecní (municipální, komunální) podniky zabezpečující pro obec služby. Zahrnují se sem i dotace a půjčky soukromému sektoru pro podporu podnikání v obci, na zvýšení zaměstnanosti, výdaje na výstavbu a údržbu veřejného prostranství, parků, vodovodů, kanalizací, veřejných komunikací, veřejného osvětlení a další.

Mimorozpočtové fondy obecní samosprávy

Tyto fondy může obec vytvářet i mimo rozpočet. Vytvářet je může účelově i neúčelově. Mohou se tvořit z přebytků z minulých let, příjmů běžného roku a nejsou-li určeny k použití v rozpočtovém roce. Může se tvořit také z finančních prostředků z rozpočtu do účelových fondů během roku.

Mezi mimorozpočtové fondy obcí v současné době patří **fond rezerv a rozvoje** – je tvořen zejména z přebytků rozpočtového hospodaření a jeho použití není přísně účelově vymezeno (většinou se ale používá pro úhradu schodku rozpočtu obce a na financování neplánovaných potřeb). **Ostatní účelové fondy** – např. bytový fond, památkový fond apod., jejich zřízení a funkce závisí na rozhodnutí zastupitelstva obce (Peková 2004, s. 213).

3.2 Rozpočtové určení daní (RUD) - východiska a zákonné úpravy

Jedním z podstatných příjmů do rozpočtu obce je **příjem z Rozpočtového určení daní**. Příjem je definován v zákoně č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, ve znění pozdějších předpisů. Tato zákonná úprava je klíčem k přerozdělení inkasa z celostátně vybíraných daní mezi příslušné příjemce. Jeho zásadní novela nabyla účinnosti 1. 1. 2013. Problematika rozpočtového určení daní je však stále aktuální.

Obcím a krajům se přerozdělují sdílené daně, zejména **DPH** a **daně z příjmů** (daně z příjmů právnických a fyzických osob). Tyto daně správce daně vybere v průběhu rozpočtového roku. Pokud se dělí vybrané prostředky mezi více příjemců na úrovni veřejných rozpočtů (např. obce, kraje a státní rozpočet), jedná se o **příjmy ze sdílených daní**. Existují **příjmy z daní vylučných**, to jsou prostředky vybrané na příslušné dani, popisované v předchozích kapitolách a jsou určeny jen jednomu příjemci. Jedná se o jednu úroveň veřejných rozpočtů (např. obecní rozpočty).

Obce, kraje a stát si mezi sebou přerozdělují **výnosy z DPH, z daní z příjmů** (fyzických a právnických osob) a klíč k tomuto přerozdělení byl vždy, je a bude stále diskutován. **Podíly na daních** definují, jakou část z vybraných prostředků získávají obce a kraje jako celek. Tyto celkové objemy je třeba dále přerozdělit mezi všech **6248 obcí** (včetně hl. m. Prahy) a **13 krajů**.

Na následujících řádcích jsou zachyceny změny ve financování obcí, které nastaly v průběhu let a přímo ovlivnily rozpočty obcí.

V souvislosti s významnými mezníky ve vývoji rozpočtového určení daní rozlišujeme několik etap. První zahrnuje období let 1993 - 1995, druhá 1996 – 2000, třetí 2001 – 2007, čtvrtá 2008 – 2012, pátá 2013 – 2016 a prozatím poslední etapa, týkající se obcí, má počátek od 1. 1. 2017.

V roce 2001 vstoupil v platnost zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (Zákon o rozpočtovém určení daní) a nahradil tak zákon o rozpočtových pravidlech. Byl to poměrně zásadní zákon, který nastavil klíč k přerozdělování celostátně vybíraných daní rozpočtovým příjemcům.

Zásadně změnil princip sdílení daní mezi státním rozpočtem a územní samosprávou (Sdílené daňové příjmy). Nový systém při přerozdělování daňových příjmů upřednostnil

solidární princip před zásluhami. Většina daňových příjmů totiž závisí na počtu obyvatel obce a její rozloze.

Obce si podle zákona i nadále ponechaly veškerý výnos daně z nemovitosti a výnos daně z příjmu právnických osob placené obcemi s výjimkou daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby (Výlučné daňové příjmy).

Z celostátního výnosu sdílených daní připadl v roce 2001 obcím 20,59 % podíl. Zbývajících 79,41 % bylo příjmem státního rozpočtu. Mezi sdílené daně se zcela nově zařadila daň z přidané hodnoty (DPH). Sdílené daně tvořila: DPH, daň z příjmu fyzických osob (DPFO) ze závislé činnosti a funkčních požitků, DPFO vybírané srážkou, 70 % výnosu DPFO z podnikání, daň z příjmu právnických osob (DPPO), kromě těch případů, kdy je poplatníkem obec.

V roce 2001 byly obce podle počtu obyvatel rozděleny do velikostních kategorií a ke každé kategorii byly v příloze zákona o rozpočtovém určení daní přiřazeny následující velikostní koeficienty:

Tabulka č. 2 - Koeficienty velikostních kategorií obcí v letech 2001 – 2007

Počet obyvatel	Koeficienty velikostní kategorie obcí
do 100	0,4213
101 - 200	0,5370
201 - 300	0,5630
301 - 1500	0,5881
1501 - 5000	0,5977
5001 - 10 000	0,6150
10 001 - 20 000	0,7016
20 001 - 30 000	0,7102
30 001 - 40 000	0,7449
40 001 - 50 000	0,8142
50 001 - 100 000	0,8487
100 001 - 150 000	1,0393
150 001 a více	1,6715
Hlavní město Praha	2,7611

Zdroj: Příloha k zákonu č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní.

V roce 2001 byl také zaveden podíl obce na 30 % výnosu DPFO, které mají na území obce trvalé bydliště. Obce byly tak motivovány k ovlivňování svých daňových výnosů např. podporou zaměstnanosti a podnikání v dané obci (§ 4 odst. 1 zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní).

Ukázalo se, že touto reformou si polepšilo zhruba 80 % obcí. Nešťastné se ukázaly skokové přechody mezi velikostními kategoriemi obcí, kdy rostly příjmy obcí, které dosáhly přechodové hranice a naopak zase prudce klesaly (Provazníková 2009).

Dne 1. ledna 2002 nabyla účinnosti novela zákona o rozpočtovém určení daní (zákonem č. 483/2001 Sb.), kdy do RUD přibylo financování nově vzniklých krajů. O celostátní daňový výnos se s obcemi a státním rozpočtem začaly dělit kraje – připadl jim 3,1 % podíl. Obcím byl ponechán jejich původní podíl 20,59 % a navíc jim připadl motivační podíl 1,5% z celostátního výnosu DPFO ze závislé činnosti a funkčních požitků. Dalším důsledkem nové právní úpravy byl pokles sdíleného podílu DPFO ze samostatné výdělečné činnosti ze 70 % na 60 %. Původní 30 % podíl obcí byl ale zachován (Peková 2004).

K 1. lednu 2008 (zákon č. 377/2007 Sb. kterým se změnil zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní) vstoupila v platnost další novela zákona o rozpočtovém určení daní. Co se změnilo? Předchozí úprava znevýhodňovala malé obce, které nebyly ekonomicky soběstačné. Musel se vyřešit výrazný pokles daňových příjmů právě u těchto malých obcí, jelikož rozdíly v příjmech mezi malými obcemi a velkými (městy) dosahovaly v některých případech až několikanásobných rozdílů.

Systém RUD platný do konce roku 2007 nastavil koeficienty takovým způsobem, aby byl pro malé obce motivační ve smyslu integrace. Praxe zaznamenala ale opačný trend, statistické údaje vykazaly zvýšený počet obcí.

Do roku 2007 existovalo celkem 14 velikostních kategorií. Tyto kategorie vyvolávaly velké neodůvodněné rozdíly v daňových příjmech obcí, které byly řešeny v této novele.

Svěřené a sdílené daně zůstaly oproti předešlé úpravě stejné, zvýšil se pouze podíl obcí na sdílených daních **z 20,59 % na 21,4 %**.

Významná změna nastala ovšem u přerozdělování daňových výnosů mezi jednotlivá města. Zvláštní úprava nastala pro výpočet podílu na celostátním hrubém výnosu daní pro Prahu, Brno, Ostravu a Plzeň a samostatně pro všechny ostatní obce. Výpočet pro obce se řídil součtem poměru celkové výměry katastrálních území obce k celkové výměře katastrálních území všech obcí, vyjádřeného v procentech a násobeného koeficientem 0,03. Dále poměrem počtu obyvatel obce k počtu obyvatel všech obcí, vyjádřeného v procentech násobeného koeficientem 0,03 a poměrem násobku postupných přechodů, vypočteného pro obec pomocí koeficientů postupných přechodů (Provazníková 2009).

Tabulka č. 3 - Koeficienty postupných přechodů od roku 2008

Počet obyvatel	Koeficienty postupných přechodů	Násobek postupných přechodů
0 - 300	1	1,000 x počet obyvatel
301 - 5000	1,064	300 + 1,0640 x počet obyvatel nad 300
5001 - 30 000	1,3872	5300,8 + 1,3872 x počet obyvatel nad 500
30 001 a více	1,7629	39 980,8 + 1,7629 x počet obyvatel nad 30 000

Zdroj: Příloha č. 2 k zákonu č. 243/2000 Sb. ve znění zákona č. 377/2007 Sb.

Rokem 2008 se snížil počet velikostních kategorií ze 14 na 4 a současně se snížila progrese koeficientů. Skokové přechody, mezi velikostními kategoriemi, které byly tak často kritizované, vystřídaly postupné přechody.

Nové propočty zohledňovaly kritéria rozlohy obce, prostého počtu obyvatel a kritérium přepočteného počtu obyvatel (postupné přechody). Výsledkem těchto změn byla skutečnost, že výdaje obcí nebyly závislé jen na prostém počtu obyvatel, ale na dalších faktorech, jako poloha obce, rozloha, sídelní struktura, infrastruktura, občanská vybavenost atd. Nový způsob výpočtu měl lépe vyjádřit výdajové potřeby obcí. Nejmenší obce zaznamenaly reálný nárůst daňových příjmů, zejména díky zohlednění jejich katastrální výměry.

Praxe ukázala, že průměrný daňový výnos na obyvatele ve velikostních skupinách nejmenších obcí byl vyšší než u středně velkých měst. To se nelíbilo středně velkým městům, která začala vyvíjet tlak na změnu zákona (Hamerníková et al. 2010).

Tento systém, který platil do konce roku 2012, zaznamenal velké rozdíly v přepočtu sdílených daní na obyvatele. Cílem další novely zákona o rozpočtovém určení daní (RUD), bylo v souladu s prohlášením vlády snížit rozdíly a posílit rozpočtovou část obcí.

Na podzim roku 2012 byl přijat zákon č. 295/2012 Sb., kterým se měnil zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony s účinností od **1. ledna 2013.**

Touto rozsáhlou novelou se především změnila kritéria a změna jejich váhy v propočtu. Došlo k celkovému posílení sdílených daní, změnil se koeficient výpočtu, navýšily se prostředky v RUD obcí zvýšením podílů na těchto daních **o zhruba 13 mld. Kč.** Bylo to více, než se čekalo, přispěl k tomu hlavně zvýšený celostátní objem tří sdílených daní (DPH, DPFO a DPPO).

Nejdůležitější roli stále hrál počet obyvatel (90% objemu sdílených daní určené pro obce), avšak díky postupným přechodovým koeficientům nedocházelo ke skokům na hranici počtu obyvatel, jak tomu bylo v minulosti.

Změnou školského zákona byl dále zrušen příspěvek na školství ve výši 1,5 mld. Kč, který byl obcím a hl. m. Praze uvolňován ze státního rozpočtu. Změna spočívala i ve snížení příjmů ze sdílených daní u čtyř největších měst (hl. m. Prahy, Plzně, Ostravy a Brna) úpravou přepočítacích koeficientů. Tato města v minulosti odčerpávala téměř polovinu příjmů ze sdílených daní. Pokles sdílených daňových příjmů těchto měst byl cca 1,1 mld. Kč.

Nově došlo také k zastropování kritéria rozlohy katastru obce na hodnotu 10 ha na obyvatele, koeficient 3% zůstal zachován. Tato novinka postihla malé obce s rozlehlým katastrem zejména v pohraničí, např. na Šumavě. Z tohoto vyplynuly negativní dopady na sdílené daňové příjmy v 58 obcích, a to kvůli tomuto omezujícímu kritériu. Těmto malým obcím měl být podle návrhu sněmovního Rozpočtového výboru z roku 2013 dočasně výpadek příjmů kompenzován, avšak nová politická reprezentace v rámci rozpočtu již tak neučinila.

Z kritérií se váha prostého počtu obyvatel zvýšila ze 3 % na 10 %, váha doposud hlavního velikostního kritéria, tedy postupných přechodů, se snížila z 94 % na 80 %, nově se zavedlo kritérium „počet dětí a žáků navštěvujících školu zřizovanou obcí“, pro ty obce, jež jsou zřizovateli základních škol (ZŠ) a mateřských škol (MŠ) - váha kritéria - 7 % (Ministerstvo financí ČR, 2014).

Tabulka č. 4 - Srovnání kritérií pro přerozdělení sdílených daní z RUD před a po 1. 1. 2013

2012		2013	
Rozloha katastrálních území (celková skutečná rozloha)	3%	Rozloha katastrálních území (max. 10 ha na obyvatele)	3%
Prostý počet obyvatel	3%	Prostý počet obyvatel	10%
Počet obyvatel upravený přepočítacími koeficienty (postupné přechody)	94%	Počet obyvatel upravený přepočítacími koeficienty (postupné přechody)	80%
		Počet dětí MŠ a žáků ZŠ	7%
Celkem	100%	Celkem	100%

Zdroj: Důvodová zpráva Ministerstva financí ČR o novele zákona 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení daní.

Tabulka č. 5 – Příjmy obcí z RUD podle velikosti

Počet obyvatel od - do	Příjmy obcí podle RUD v tis.			
	skutečnost 2012	skutečnost 2013	změna	změna v %
1-99	370 208	406 588	36 380	109,8
100-99	1 388 036	1 598 644	210 608	115,2
200-499	5 594 758	6 691 402	1 096 644	119,6
500-999	7 769 495	9 575 555	1 806 060	123,2
1000-1999	7 882 469	10 204 108	2 321 639	129,5
2000-4999	9 207 344	12 323 227	3 115 883	133,8
5000-9999	7 647 055	9 507 309	1 860 254	124,3
10 000-19 999	8 210 825	9 548 453	1 337 638	116,3
20 000-49 999	11 097 488	12 274 035	1 176 547	110,6
50 000-99 999	11 781 713	12 323 145	541 432	104,6
100 000 a více	1 134 724	1 168 055	33 331	102,9
Praha, Brno, Ostrava, Plzeň	53 938 448	54 564 186	625 738	101,2
ČR celkem	126 022 564	140 184 708	14 162 144	111,2

Zdroj: Ministerstvo financí ČR.

Nejrychleji se objem sdílených daní zvýšil u obcí v kategorii 1000 až 1999 obyvatel a v navazující kategorii, tedy u dvou skupin, jejichž objem sdílených daní na obyvatele byl ještě v roce 2012 nejnižší. Nejvyšší objem sdílených daní na obyvatele měly dvě krajní skupiny obcí, a to s nepatrným rozdílem (Ministerstvo financí ČR, zákon č. 295/2012 Sb.).

Tabulka č. 6 - Posílení sdílených daní po novele RUD

	2012	2013
Zvýšením podílu obcí na celostátním hrubém výnosu Daně z přidané hodnoty	19,93 %	20,83 %
Zvýšením podílu obcí na celostátním hrubém výnosu Daně z příjmu právnických osob (kromě případu, kdy je poplatníkem obec)	21,4 %	23,58 %
Zvýšením podílu obcí na celostátním hrubém výnosu Daň z příjmu fyzických osob - ze závislé činnosti	21,4 % + 1,5 % dle zaměstnance	22,87 % + 1,5 % dle zaměstnance
Zvýšením podílu obcí na celostátním hrubém výnosu Daň z příjmu fyzických osob - ze samostatné výdělečné činnosti	21,4 % z 60 % celostátního výnosu + 30 % dle místa bydliště podnikatele	23,58 % z 60 % celostátního výnosu + 30 % dle místa bydliště podnikatele
Zvýšením podílu obcí na celostátním hrubém výnosu DPFO vybírané srážkou	21,4 %	23,58 %

Zdroj: Ministerstvo financí ČR.

Jak bylo zmíněno na jiném místě, obcím zůstaly z výlučných příjmů **výnosy daně z nemovitých věcí a výnosy daně z příjmů právnických osob** v případě, je-li poplatníkem obec. Tyto daně zůstaly nezměněny a v plné výši (zákon č. 295/2012 Sb.).

Pro dosažení cílů novely došlo k posílení sdílených daní obcí ze státního rozpočtu o 12 mld. Kč. Nový model RUD byl však koncipován bez dopadu na státní rozpočet. Ke zvýšení objemu přerozdělovaných prostředků došlo překlopením části dotačních zdrojů, které obce čerpaly v rámci různých národních dotačních programů. Některé dotační tituly byly bez náhrady ukončeny a příslušný objem prostředků se převedl do systému RUD.

Pro posílení příjmové základny obcí s nejnižšími příjmy na obyvatele mění nový systém sdílených daní také intervaly velikostních kategorií obcí a koeficienty postupných přechodů a násobky postupných přechodů:

Tabulka č. 7 - Koeficienty postupných přechodů pro roky 2013 – 2015

Počet obyvatel	Koeficient postupných přechodů	Násobek postupných přechodů
0–50	1,0000	$1,0000 \times \text{počet obyvatel obce}$
51–2000	1,0700	$50 + 1,0700 \times \text{počet obyvatel z počtu obyvatel obce přesahujících 50}$
2001–30 000	1,1523	$2\ 136,5 + 1,1523 \times \text{počet obyvatel z počtu obyvatel obce přesahujících 2000}$
30 001 a více	1,3663	$34\ 400,9 + 1,3663 \times \text{počet obyvatel z počtu obyvatel obce přesahujících 30 000}$

Zdroj: Příloha č. 2 k zákonu č. 243/2000 Sb. ve znění zákona č. 295/2012 Sb.

Tabulka č. 8 - Srovnání daňových příjmů obcí v letech 2012 a 2013 (v tis. Kč)

Daňové příjmy obcí 2012 a 2013	Skutečnost v mil. Kč		Meziroční srovnání	
	rok 2012	rok 2013	mil. Kč	%
Daně z příjmů fyzických osob	32 915,34	35 853,35	2 938,01	108,9 %
- ze závislé činnosti a funk. požitků	27 359,71	29 788,86	2 429,15	108,9 %
- ze samostatné výdělečné činnosti	2 737,15	3 030,30	293,14	110,7 %
- z kapitálových výnosů	2 817,40	3 033,84	216,44	107,7 %
Daně z příjmů právnických osob	33 178,65	36 055,06	2 876,41	108,7 %
- daň z příjmů právnických osob	27 760,86	30 446,95	2 686,08	109,7 %
- daň z příjmů práv. osob za obce	5 417,74	5 608,11	190,37	103,5 %
Daně z přidané hodnoty	55 744,25	64 148,39	8 404,14	115,1 %
Daně a poplatky z vyb. čin. a služeb	14 091,31	15 932,65	1 841,33	113,1 %
- poplatky a odvody v obl. život. prostředí	2 879,83	2 770,01	-109,81	96,2 %
- místní poplatky z vyb. čin. a služeb	4 807,00	5 144,62	337,62	107,0 %
- ostatní odvody z vyb. a služeb	4 454,46	5 621,87	1 167,41	126,2 %
- správní poplatky	1 950,03	2 396,15	446,12	122,9 %
Daně z nemovitosti	9 602,11	9 736,02	133,91	101,4 %
Ostatní daňové příjmy	2,84	0,39	-2,45	13,8 %
Daňové příjmy celkem	145 534,55	161 725,86	16 191,31	111,1 %
Stav na bankovních účtech	70 159,15	81 632,78	11 473,63	116,4 %

Zdroj: Ministerstvo financí ČR.

Nejvýznamnější daní u celostátního inkasa připadající obcím jako celku je DPH, u které došlo na počátku roku 2013 ke zvýšení na 15 % a 21%. To přineslo obcím nárůst téměř o 8,5 mld Kč oproti roku 2012. Navýšila se také pro obce meziročně daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti o 9%.

V celostátním měřítku došlo ovšem k poklesu inkasa této daně v souvislosti s rostoucí nezaměstnaností a nižším růstem mezd. K navýšení pro obce došlo i v dani z příjmu fyzických osob, i když celostátně bylo její inkaso nižší z důvodu poklesu zisku firem. Čísla ukazují v porovnání s celostátními inkasy daní, že změna RUD od 1. 1. 2013 přinesla pozitivní dopady pro obce. I přes pokles celostátního inkasa sdílených daní, díky změně rozdělení, došlo k posílení prostředků pro obce.

Vybraná daň z nemovitosti je téměř shodná s rokem 2012. V tabulce výše je vidět ve shrnutí, že daňové příjmy obcí ve srovnání s lety 2012 a 2013 se výrazně navýšily. Ve všech sledovaných ukazatelích došlo u obcí k nárůstu inkasa v roce 2013, změna nastavení zákona o RUD byla pro obce makroekonomicky příznivá (David Sláma 2014).

Systém RUD byl nastaven tak, že nejvíce si polepšily obce mezi 500 až 50 tisíci obyvateli. Naopak pokles příjmů ze sdílených daní se dotkl Prahy, Plzně, Brna a Ostravy, a to

v důsledku snížení jejich přepočítacích koeficientů. Pokles sdílených daňových příjmů těchto měst se odhadoval na 1,1 mld. Kč.

Negativní dopady novely RUD na sdílené daňové příjmy se týkaly i 58 obcí na Šumavě, a to kvůli **omezením kritéria rozlohy max. 10 ha na jednoho obyvatele obce**. Tyto obce doposud profitovaly z velké rozlohy katastrálního území (Rucká 2014, Sláma 2014).

Porovnání jednotlivých obcí z RUD 2012 a 2013 vyšlo následovně. **Navýšily se prostředky v RUD obcím zvýšením podílů na sdílených daních** o zhruba 13 mld. Kč. V Čechách si polepšilo meziročně za stejné období 4 462 obcí, pohoršilo 98. Na Moravě to je 1 653 obcí s plusem v příjmech a pouze 22 obcí si meziročně pohoršilo. V roce 2013 je tedy na tom celostátně hůře celkem 120 obcí, přičemž celkově si polepšilo 98 %. Změna RUD byla tedy pro obce vesměs pozitivní (Sláma 2014).

Navýšení je důsledkem změny kritérií a změny jejich váhy v propočtu, podle rozsáhlé novely RUD. Srovnání kritérií před a po nabytí účinnosti novely je uvedeno v tabulce *Srovnání kritérií pro přerozdělení sdílených daní v RUD před a po 1. 1. 2013*, na straně 41.

Obce v roce 2013 uzavřely své hospodaření s přebytkem ve výši 17,5 mld. Kč (nejlepší výsledek od roku 2000). Je výhodou, že prostředky, které obcím plynou prostřednictvím RUD, **nejsou nijak účelově vymezeny** a příjemci s nimi mohou nakládat podle vlastního uvážení a priorit. Dopady na čtyři největší města díky příznivému výběru daní nedosáhly předpokládané výše 1,1 miliardy.

Z tabulky č. 8, *Srovnání daňových příjmů obcí v letech 2012 a 2013* na straně 43, je zřejmé, že největší podíl na daňovém přírůstku, který byl vyšší, než 13 mld. **měly velikostní kategorie obcí o počtu obyvatel 1000-5000**. Jedna pětina přírůstku pak patřila největším obcím, i když se jejich objem meziročně zvýšil o 9 %. Objem sdílených daní se sice zvýšil u nejmenších obcí o 20 %, avšak jejich podíl na celkovém přírůstku byl jen 2 %. Dohromady se tři kategorie menších obcí na přírůstku podílely 15 %. **Dvě kategorie velkých obcí získaly z celkového přírůstku více než polovinu.**

Objem sdílených daní se meziročně zvýšil o 21 %, ovšem objem celkových příjmů „jen“ o 10 %. Došlo tak ke zvýšení významu sdílených daní v rámci celkových příjmů, a to v průměru na 47 %, což je o čtyři procentní body více než o rok dříve. Sdílené daně tvořily více než 50 % příjmů u obcí s počtem obyvatel od 400 do 599 a 48 % až 49 % v obcích ve velikostní kategorii 200 až 399 obyvatel, 600 až 999 obyvatel a také 1000 až 1999 obyvatel. V kategorii nejmenších obcí to bylo „pouze“ 45 % (Kameníčková 2015).

Vysoký podíl sdílených daní na celkových příjmech má své důsledky (objem sdílených daní však obec může ovlivnit jen v malé míře). Vysoký podíl sdílených daní na celkových

příjmech na jedné straně znamená, že **předvídatelnost příjmů se zlepšuje**, neboť celostátní odhad daňových příjmů počítají experti a tyto příjmy jsou obecně stabilnější. Na straně druhé **prostor obcí pro samostatné rozhodování o úrovni příjmů se dále omezuje**. Jejich příjmy závisí na rozhodnutí jiných, což může být výhodné, ale i nevýhodné. Nevýhodné pro ty představitele obcí, kteří by rádi měli větší vliv na obecní finance, kteří stojí o to, aby měli více samostatnosti při formování budoucího vývoje podmínek života v obci (Kameníčková 2015).

Jako problematičtější se ukázalo **stanovení počtu dětí MŠ a žáků ZŠ navštěvujících školu zřizovanou obcí**, jako jednoho z kritérií pro přerozdělování inkasa z vybraných daní. Tato změna znamenala, že se od roku 2013 změnil způsob financování výdajů související s provozováním obecních MŠ a ZŠ. Změnou školského zákona byl **zrušen příspěvek na školství** ve výši 1,5 mld. Kč, který byl obcím a hl. m. Praze uvolňován ze státního rozpočtu. Takto zanikl příspěvek na žáka, který obce získávaly do konce roku 2012 ze státního rozpočtu, a zároveň se zrušila povinnost vzájemné úhrady neinvestičních výdajů za dojíždějící žáky.

Systém RUD obcím je postaven zejména na **kritériu počtu obyvatel**. Podle něho se přerozděluje 90 % z »balíku« příjmů obcí ze sdílených daní. Počet obyvatel je v propočtu upravován přepočítacími koeficienty, které jsou uvedeny v přílohách k zákonu o RUD. S jejich pomocí je upravován počet obyvatel obce. Použití koeficientů zabraňuje situaci, kdy změna o jednoho obyvatele v počtu obyvatel obce může výrazně změnit její daňové příjmy. To byl »nešvar« RUD až do konce roku 2007, kdy některé obce doslova obchodovaly s trvalým bydlištěm obyvatel (Rucká 2014, Ministerstvo financí ČR 2014).

Zároveň výsledky novely sebou přinesly diskuzi o možnostech dalších změn v RUD v budoucnu. Se svým požadavkem se přihlásili krajské samosprávy, které by chtěly navýšení prostředku ze sdílených daní, ovšem nikoli na úkor obcí, ale ze státního rozpočtu. Diskutovaný se stal příjem z 30% podílu na výnosu daně z příjmů fyzických osob z »přiznání« (z podnikání). Přínos tohoto podílu v rozpočtech obcí kvůli vývoji inkasa se ukázal problematický.

Proto byla na konci listopadu 2014 obnovena činnost pracovní skupiny k zákonu o RUD, která zhodnotila systém přerozdělení a na níž byl vytvořen prostor k diskusi o dalších námětech na změnu RUD.

Výsledkem diskuzí a jednání se stala novela zákona o RUD s platností od 1. 1. 2017. **Podstatnou částí novely se stalo zrušení 30% motivační složky a zvýšení podílu na DPH.** Dne 16. prosince 2015 vyslovila sněmovna souhlas s návrhem zákona, kterým se změnil zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným

celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů. Zákon byl dne 28. prosince 2015 vyhlášen ve Sbírce zákonů v částce 164 pod číslem **391/2015 Sb.** Část zákona, která se týkala krajů, nabyla účinnosti 1. ledna 2016, část zákona, která se týkala obcí, nabyla účinnosti **1. ledna 2017**. V této souvislosti zveřejnilo Ministerstvo financí dopady senátního pozměňovacího návrhu k návrhu zákona o RUD do rozpočtů měst a obcí (Ministerstvo financí ČR 2016, Sláma 2014).

Tabulka č. 9 - ukazuje změny ve výpočtu sdílených daní, naposledy po novele RUD z roku 2015 s platností pro obce od 1. 1. 2017

	2012	2013	2017
Zvýšením podílu obcí na celostátním hrubém výnosu Daně z přidané hodnoty	19,93 %	20,83 %	21,4 %
Zvýšením podílu obcí na celostátním hrubém výnosu Daně z příjmu právnických osob (kromě případu, kdy je poplatníkem obec)	21,4 %	23,58 %	23,58 %
Zvýšením podílu obcí na celostátním hrubém výnosu Daně z příjmu fyzických osob - ze závislé činnosti	21,4 % + 1,5 % dle zaměstnance	22,87 % + 1,5 % dle zaměstnance	23,58 % + 1,5 % dle zaměstnance
Zvýšením podílu obcí na celostátním hrubém výnosu Daně z příjmu fyzických osob - ze samostatné výdělečné činnosti	21,4 % z 60 % celostátního výnosu + 30 % dle místa bydliště podnikatele	23,58 % z 60 % celostátního výnosu + 30 % dle místa bydliště podnikatele	23,58 % z 60 % celostátního výnosu
Zvýšením podílu obcí na celostátním hrubém výnosu DPFO vybírané srážkou	21,4 %	23,58 %	23,58 %

Zdroj: Ministerstvo financí ČR.

Tato novela zákona č. **391/2015 Sb.** o rozpočtovém určení daní s platností od 1. ledna 2017 opět změnila poměr rozdělování daňových příjmů ve prospěch místních samospráv. Měla za úkol posílit trvalou finanční základnu obcím tak, aby obecní zastupitelstva mohla lépe plánovat své rozvojové priority.

Ve vztahu k obcím byl zákon o RUD změněn dvakrát za posledních 10let a obecní rozpočty byly v rozmezí let 2008-2014 posíleny o 56,2 miliardy korun. Schválená novela navýšila podíl na celkovém inkasu DPH obcím, a to **z 20,83 % na 21,4 %**. Zároveň zrušila problematický **30 procentní podíl**, který by obcím měl plynout z inkasa záloh daně z příjmů fyzických osob na základě přiznání.

Zrušení tohoto podílu snižuje příjmy obcí ve výši méně než jedna miliarda korun, zatímco navýšení podílu na DPH představuje posílení jejich rozpočtů o nejméně dvě miliardy. Výsledný efekt pro obce je tedy jedna miliarda korun navíc, plus další nárůst podle toho, jak

dobře se státu bude dařit daně vybírat. Čísla z 28. prosince 2015 přitom ukazují, že DPH na úrovni veřejných rozpočtů byla vybrána meziročně o 8,07 miliardy Kč více.

Samosprávám byl zrušen 30 procentní podíl na zálohách fyzických osob proto, jelikož delší dobu to vyplývalo s diskusí se starosty a z postoje Sdružení místních samospráv. Efekt tohoto podílu se stal problematický, hlavně kvůli následně nárokováným přeplatkům (například daňové bonusy na děti, odpočty úroků apod.), které ve výsledku často vedly k negativnímu dopadu do daňových příjmů obcí.

Sdílení této daně mělo původně obce motivovat k tvorbě podmínek pro rozvoj podnikání, nicméně z důvodu různých legislativních změn přestalo postupně plnit svou funkci. V roce 2014 mělo na prostředky z tohoto podílu nárok pouze 23 % (1456) obcí, zbylých 77 % (4796) obcí bylo u tohoto kritéria ztrátových. Celkově došlo i k výraznému poklesu inkasa této daně. Z osmi miliard Kč v roce 2005 na 1,3 miliardy Kč v roce 2014 a v roce 2015 na méně než jednu miliardu Kč.

Zatím se novela zákona o rozpočtovém určení daní jeví pro obce a města příznivá, i když skutečná čísla to teprve prokážou. Pokud by se navýšily veřejné rozpočty zvláště ze schválených opatření (kontrolní hlášení, elektronická evidence tržeb či vyšší zdanění hazardu), měly by do rozpočtu měst a obcí, přinést plánovaných 30 miliard Kč ročně navíc, to se ukáže v nedaleké budoucnosti. Jak je vidět problematika rozpočtového určení daní neztratila na aktuálnosti a je stále diskutovaným problémem (Rucká 2014, Dopady novely 2016).

3.3 Vlastní výzkum dotčených samosprávných obcí ve zkoumaném regionu Olomouce

Předchozí kapitoly o RUD ukázaly, jak daňové příjmy jsou důležité pro obecní rozpočty a značně ovlivňují rozpočtovou situaci územních samospráv. Následující tabulka ukazuje souhrnné skutečné příjmy a výdaje v letech 2012 – 2016, rozpočtů dotčených obcí.

Vybrané inkaso celostátně vybíraných daní plynoucí z rozpočtového určení výnosů některých daní (RUD) územním samosprávným celkům, je součástí financování obcí a proto bude zkoumán i podíl těchto daní (RUD) v rozpočtech obcí.

Číselné údaje v tabulce vypovídají o tom, s jakým finančním objemem obce hospodaří a jak. Většina uvedených obcí hospodařila ve zkoumaných letech s přebytkovým rozpočtem, kdy příjmy byly větší než výdaje. Obce jsou označené zeleně. S deficitním rozpočtem, kdy

příjmy byly nižší než výdaje, hospodařilo méně obcí, jsou označeny černě. Další forma hospodaření s rozpočtem je vyrovnaná, kdy příjmy se rovnají výdajům. Jen dvě obce Bystrovany a Bukovany hospodařily v letech 2012 – 2016 po celou dobu s přebytkovým rozpočtem, jinak ostatní obce se v některém roce dostaly do deficitu.

Tabulka č. 10 - Tabulka rozpočtů obcí v letech 2012 - 2016 v dotčených sídlech

Souhrnné rozpočty samosprávných obcí v letech 2012 – 2016, skutečnost											k 30.9.2016	
	Samosprávná Obec	Obyv.	Příjmy 2012 v tis. Kč	Výdaje 2012 v tis. Kč	Příjmy 2013 v tis. Kč	Výdaje 2013 v tis. Kč	Příjmy 2014 v tis. Kč	Výdaje 2014 v tis. Kč	Příjmy 2015 v tis. Kč	Výdaje 2015 v tis. Kč	Příjmy 2016 v tis. Kč	Výdaje 2016 v tis. Kč
* B	<i>Křelov – Břuchotín</i>	1621	17940	14215	39557	30951	82247	86282	42514	59924	21670	12798
	<i>Hlušovice</i>	791	6905	5712	8708	7884	9140	8839	10239	16882	7966	8678
	<i>Dolany</i>	2 566	58175	71682	42575	29884	41280	47220	47231	46098	52388	36115
	<i>Tověř</i>	581	7254	7038	8229	5781	7459	8036	8270	6329	6866	4730
	<i>Samotíšky</i>	1 357	11637	13086	15136	9965	14898	13435	16612	10799	13160	11162
	<i>Bystrovany</i>	1 019	11435	9859	12545	10160	15538	12365	17296	12675	14731	8659
	<i>Bukovany</i>	600	5336	4151	6256	5155	7120	4577	17997	16686	9865	9705
* C	<i>Příkazy</i>	1 229	13763	16848	16319	16527	19379	21645	26157	24808	16002	13358
	<i>Skrbeň</i>	1 206	12205	11747	15203	13977	18345	15188	15852	12893	15852	12893
	<i>Horka nad Moravou</i>	2 321	25 858	22413	44929	41372	43099	27800	43304	28037	27340	20702
	<i>Bohuňovice</i>	2 560	37458	38613	49013	45635	55864	59418	51610	48476	31125	24869
	<i>Bělkovice – Laštany</i>	2 145	42426	39570	86945	107424	33529	33871	29862	19714	22977	18556
	<i>Velká Bystřice</i>	3 062	48931	46167	63756	49164	68254	76648	88655	96283	59105	43639
	<i>Práslavice</i>	1 363	22480	20925	25571	22959	30489	31052	33150	28164	23137	21120
	<i>Velký Týnec</i>	2 638	40712	35560	43487	39959	61535	68218	58285	54681	45666	41567
	<i>Grygov</i>	1 468	16069	23831	18778	12767	20264	15309	25459	22710	19118	9130
	<i>Charvátý</i>	852	9149	5412	13502	8615	11707	12368	14702	11922	8726	6589
	<i>Blatec</i>	622	5774	5008	6757	13814	7513	6289	9 273	7808	6186	4295
	<i>Kožušany - Tážaly</i>	852	7939	7128	9895	11749	11276	7492	47623	57925	9623	17635
	<i>Bystročice</i>	746	8827	7996	9929	12038	12963	13766	16727	11344	8332	10715
	<i>Hněvotín</i>	1 605	34586	30615	27405	29256	36367	34902	28343	27389	21039	18520
	<i>Ústín</i>	401	4167	6216	9067	8951	6708	8685	9414	8413	4687	3679
	<i>Těšetice</i>	1 330	16074	15890	27737	34905	18817	18777	28061	32470	14574	11962
* suburbánní zóna B, C												

Zdroj: Monitor, informační portál MF ČR.

Na následujících řádcích bude podrobně rozebrána významná složka rozpočtu obcí a to daňové příjmy a jejich podíl v rozpočtu obcí.

Na průběhu vývoje RUD od vzniku daňové soustavy v roce 1993 až do současnosti je vidět, že daňové určení vedle celostátního objemu daňového inkasa, je klíčovým faktorem pro každoroční výši daňových příjmů všech obcí. Stanoví podíl, kterým se obce na celkovém výnosu sdílených daní podílejí.

Jedním z hlavních cílů kvalifikační práce je posouzení dopadů změn na financování obcí z RUD po novele zákona (od 1. 1. 2013) a srovnání rozdílů včetně zachycení změn po poslední novele zákona o RUD z roku 2015 s platností pro obce od 1.1.2017. Zajímat nás bude i podíl těchto daní na rozpočtu obcí.

Celorepubliková data ukazují na pozitivní přínos novely zákona, podle údajů MFČR si většina obcí a měst díky dané novele polepšila, pokud tomu tak je, jednalo by se o částečnou nápravu pokřivené rozpočtové politiky, ve které došlo v předchozích letech. Úkolem bude zjistit, jak se projevila tato novela na zkoumaném vzorku suburbánních sídel v Olomouckém regionu. To bude předmětem výzkumu na následujících řádcích. Dotčené samosprávné obce se nachází ve dvou zkoumaných suburbánních zónách B a C. Zóny jsou rozděleny podle míry interakcí s urbánním prostorem Olomouce.

Od roku 2011 ministerstvo financí přistoupilo v rámci úspor veřejných financí ke zkrácení ročního příspěvku na výkon státní správy. Dále v roce 2012 začal platit nový snížený koeficient pro sdílenou daň DPH. Změna se dotkla všech obcí a měst. S platností nového RUD od 1. 1. 2013 byla obcím odebrána roční pravidelná dotace na žáka a změnou školského zákona došlo k zrušení povinnosti pro obce platit za dojíždějící žáky. Vše bylo přesunuto do nového RUD, které mělo obcím tyto výpadky příjmů vynahradit.

V rámci výzkumu budou analyzovány dopady nového systému RUD na fiskální situaci dotčených obcí. Vzhledem k tomu, že v souvislosti s novým modelem sdílených daní byly v oblasti financování obcí provedeny zmiňované změny, které se do hospodaření samospráv výrazně promítly, bude jim věnována pozornost. Analýza je provedena ve dvou velikostních kategoriích obcí:

2. kategorie 51-2000 obyvatel

3. kategorie 2001-30 000 obyvatel

První kategorie 0-50 a čtvrtá kategorie 30 001 a více obyvatel se ve zkoumaném prostoru nenachází.

Zdrojem dat pro analýzu jsou dostupné internetové zdroje sdílených daní jednotlivých obcí od roku 2012, publikované na stránkách MFČR, rozpočty a závěrečné účty vybraných obcí. Dále bude provedena analýza příjmů z RUD v následujících letech, až do novely zákona o RUD, s platností od 1. 1. 2017. Zachycením předpokládaných výnosů v roce 2017 a

srovnáním z předchozími roky, vznikne ucelený obraz o přerozdělování daňových příjmů z RUD od roku 2012 – 2017, který bude následně vyhodnocen.

3.3.1 Zachycení změn ve financování vybraných samosprávných obcí z RUD před a po novele zákona

Jak bylo uvedeno, analytický výzkum se týká obcí 2. a 3. kategorie. Obce 1. a 2. kategorie, podle obecných kritérií jsou považovány za malé, (obce 1. kategorie do 50 obyvatel se ve zkoumané lokalitě nevyskytují). Tabulka ukazuje jmenovitě obce a skutečně přerozdělenou výši sdílených daní z RUD v roce 2012 a po novele zákona v roce 2013.

Tabulka č. 11 - Srovnání příjmu obcí po přerozdělení sdílených daní z RUD před a po 1. 1. 2013 v tis., skutečnost

Samosprávná obec	DPH 2012	DPPO 2012	DPFO ze závis.čin. 2012	DPFO z podnikání 2012	DPFO srážkové 2012	Celkem sdílené daně 2012	DPH 2013	DPPO 2013	DPFO ze závis. čin. 2013	DPFO z podnikání 2013	DPFO srážková daň 2013	Celkem sdílené daně 2013
<i>Křelov – Břuchočín</i>	5102	2521	2342	757	251	10973	6629	3067	3110	871	324	14001
<i>Hlušovice</i>	2217	1218	1024	32	212	4703	3158	1462	1448	163	147	6378
<i>Tověř</i>	1777	878	799	620	87	4161	2290	1060	1100	706	112	5268
<i>Samotíšky</i>	4013	1985	1801	634	197	8630	5336	2465	2589	1946	260	12596
<i>Bystrovany</i>	3087	1560	1653	50	155	6505	4310	1988	1995	156	210	8659
<i>Bukovany</i>	1860	920	829	110	92	3811	2427	1123	996	103	118	4767
<i>Příkazy</i>	3832	1994	1823	37	198	7884	5410	2498	2295	110	264	10577
<i>Skrbeň</i>	3608	1891	1691	60	188	7438	4953	2292	2142	107	242	9736
<i>Přáslavice</i>	4300	3913	2323	212	213	10961	5584	4233	3116	250	273	13456
<i>Grygov</i>	4558	2350	2178	74	233	9393	6136	2839	2687	222	299	12183
<i>Charvátý</i>	2522	1369	1145	117	136	5289	3608	1669	1506	28	176	6987
<i>Blatec</i>	1799	989	855	20	99	3762	2580	1234	1019	24	128	4985
<i>Kožušany - Tážaly</i>	2595	1342	1234	22	133	5326	3486	1614	1573	88	170	6931
<i>Bystročice</i>	2411	1190	1068	60	119	4848	3094	1433	1699	115	151	6492
<i>Hněvotín</i>	5114	2520	2505	367	252	10758	7236	3334	3674	1240	353	15837
<i>Ústín</i>	1198	629	565	20	63	2475	1688	780	705	48	82	3303
<i>Dolany</i>	8437	4706	3756	953	411	18263	10591	4795	5694	2658	2356	26094
<i>Bělkovice – Lašňany</i>	6372	3407	3069	78	339	13265	9295	4290	3895	126	454	18060
<i>Velká Bystřice</i>	9239	4734	4578	93	471	19115	13732	6316	6860	513	670	28091
<i>Velký Týnec</i>	8491	4192	4023	969	418	18093	12302	5656	5865	685	600	25108
<i>Těšetice</i>	4138	2129	1949	45	212	8473	5920	2730	2770	151	289	11860
<i>Horka nad Moravou</i>	7341	3628	3551	870	361	15751	10636	4889	5255	1590	519	22889
<i>Bohuňovice</i>	8104	4011	3751	445	399	16710	11187	5156	5541	479	546	22909

Zdroj: Monitor, informační portál Ministerstva financí ČR.

barva názvu obce - suburbánní zóna B, suburbánní zóna C
 Obce s počtem obyvatelstva od 51 do 2000 (2. kategorie)
 Obce s počtem obyvatel od 2001 do 30000 (3. kategorie)

Jak je vidět v tabulce, všechny obce v suburbii Olomouce si polepšily, při inkasu všech položek došlo k navýšení sdílených daní v obou kategoriích obcí. Jen u obcí Bukovany, Charváty a Velký Týnec došlo ke snížení daňového příjmu u inkasa daně z příjmu fyzických osob ze samostatné výdělečné činnosti (podnikání). Ovšem ve vztahu k ostatním sdíleným daním je podíl této položky z hlediska objemu příjmů zanedbatelný. V následujících tabulkách č. 12 a 13 bude vyjádřeno navýšení RUD u jednotlivých obcí v procentech, jako podklad pro vyhodnocení.

Druhá velikostní kategorie

Malým obcím v našem případě 2. kategorie (od 51 do 2000 obyvatel) výrazně napomohla předešlá novela zákona o RUD, která vstoupila v platnost 1. ledna 2008 a zavedla nová kritéria zohledňovaná při přerozdělování sdílených daní (viz předchozí kapitola). Zejména díky zapojení kritéria katastrální výměry obce. Tím byly zvýhodněny obce s menším počtem obyvatelstva a tak došlo u malých obcí k nárůstu daňových příjmů. Jak se daňové příjmy projeví po novele, ukazuje tabulka zkoumaných obcí.

V rámci výzkumu se jedná o 16 obcí: *Křelov – Břuchotín, Hlušovice, Tovéř, Samotišky, Bystrovany, Bukovany, Příkazy, Skrbeň, Přáslavice, Grygov, Charáty, Blatec, Kožušany – Tážaly, Bystročice, Hněvotín, Ustín.*

Do dané skupiny spadá celá řada obcí, které v rámci předešlého systému RUD vykazovaly nejnižší průměrné výnosy na obyvatele. Uvedené obce ve zkoumaném území slouží jako příklad pro názornou ukázkou změny v RUD po novele zákona.

Tabulka č. 12 - Sdílené daňové příjmy z RUD před a po novele zákona (obce do 2000 obyv.) v tis.

Název obce	Počet obyvatel k 1. 1. 2012 k 1. 1. 2016	Výměra (ha)	Počet dětí MŠ a žáků ZŠ k 30.9.2012	Systém RUD 2012	Systém RUD 2013	Navýšení RUD		Podíl RUD na obyvatele 2012	Podíl RUD na obyvatele 2013	Navýšení podílu RUD na obyv.	
						tis.	%			rozdíl	cca %
Ústín	401 430	440	28	2475	3303	828	33,45	6172	8236	2064	33
Tověř	581 578	205	25	4161	5268	1107	26,60	7161	9067	1906	26
Bukovany	600 642	316	26	3811	4767	956	25,08	6351	7945	1594	25
Blatec	622 636	658	42	3762	4985	1223	32,50	6048	8014	1966	32
Bystročice	746 786	801	52	4848	6492	1644	33,91	6498	8702	2204	34
Hlušovice	791 853	424	25	4703	6378	1675	35,61	5945	8063	2118	35
Charvátý	852 860	888	60	5289	6987	1698	32,10	6207	8200	1993	32
Kožušany - Tážaly	852 876	627	52	5326	6931	1605	30,13	6251	8134	1883	30
Bystrovany	1019 1040	348	111	6505	8659	2154	33,11	6383	8497	2114	33
Skrbeň	1206 1184	787	80	7438	9736	2298	30,89	6167	8072	1905	31
Příkazy	1229 1305	1396	101	7884	10577	2693	34,15	6414	8606	2192	34
Samotíšky	1308 1357	189	105	8630	12596	3966	45,95	6597	9629	3032	46
Těšetice	1330 1275	1248	177	8473	11860	3387	39,97	6370	8917	2547	40
Práslavice	1363 1423	727	93	10961	13456	2495	22,76	8041	9872	1831	23
Grygov	1468 1487	1274	100	9393	12183	2790	29,70	6398	8299	1901	30
Hněvotín	1605 1778	1172	207	10758	15837	5079	47,21	6702	9867	3165	47
Křelov - Břuchotín	1621 1695	791	99	10973	14001	3028	27,60	6769	8637	1868	28
						Průměr RUD na obyv.		6491	8632	2141	33
Celkem				115340	154016	rozdíl činí 38,676 mil. tj. navýšení RUD o 33,5 %					

Zdroj: Monitor, informační portál Ministerstva financí ČR, Ministersvo financí ČR. Počet dětí a žáků navštěvujících školu zřizovanou obcí k 30. 9. 2012.

Podle tabulky nové RUD v druhé velikostní kategorii, mělo na obce pozitivní dopad. Pro všechny to znamenalo navýšení příjmů a to podle daných kritérií (počet obyvatel, výměra, počty dětí v MŠ a ZŠ...). U obcí v této kategorii došlo v roce 2013 k navýšení sdílených daní oproti roku 2012 o **33,5%**. Průměr na obyvatele se zvýšil z 6491,- Kč (2012) na 8632 (2013,- Kč), což je nárůst o víc jak **33%**.

Největší navýšení sdílených daní se týkalo obce **Hněvotín o víc jak 47 %** (což je více než 5mil. Kč), **Samotíšek, zaznamenaly nárůst o 46%** (což činí téměř 4mil. Kč) a obec **Těšetice téměř 40%** (více jak 3,3mil. Kč).

Naopak nejmenší nárůst se dotkl obcí s menším počtem obyvatel a to u **Bukovan jen o 25%** (téměř 1. mil. Kč), u obce **Tověř téměř o 27%** (1,1 mil. Kč) a **Skrbně téměř o 31%** (2,3 mil. Kč).

Většinou starostové neočekávali takové navýšení daňových příjmů v rozpočtu a byly skeptičtí. To se projevilo i při sestavování rozpočtů na rok 2013, kdy obce příjmy mírně podhodnocovali a výdaje zase mírně nadhodnocovali, což dokumentují předpokládané příjmy rozpočtů na rok 2013. Skutečnost se ovšem ukázala velmi potěšující. U těch obcí, které hospodařily s minusovými čísly v rozpočtu, znamenalo navýšení RUD pokrytí ztráty a ještě mohly plánovat účelové využití prostředků. U obcí co hospodařily v plusových číslech v rozpočtu, znamenalo navýšení finančních prostředků z RUD plánování jejich efektivního využití pro další rozvoj obce. Těchto obcí byla většina.

Se schodkem v rozpočtu hospodařily v roce 2012 jen čtyři obce a to Samotišky, Příkazy, Grygov a Ústín (srovnej, viz Tabulka č. 10, Tabulka rozpočtů obcí v letech 2012 -2016).

Podstatným faktorem, mimo počet obyvatel a katastrální výměru obce, který nově ovlivňoval objem daňových příjmů, bylo zapojení kritéria počtu dětí a žáků do výpočtu podílu obce na výnosech sdílených daní. Pro obce bylo více než dříve důležité si děti a žáky ve svých příspěvkových organizacích udržet. To je motivovalo k větším investicím do oblasti mateřského a základního vzdělávání a ke zkvalitňování výuky.

Názorně to můžeme demonstrovat na dvou obcích Grygov a Hněvotín. Jak je vidět, dvě obce s přibližně stejným počtem obyvatel se výrazně odlišují počtem žáků v základních a mateřských školách. Zatímco v Grygově jich bylo 100, v Hněvotíně navštěvovalo místní školu 207 žáků. Tento rozdíl v konečném důsledku znamenal, že Hněvotín z RUD získal téměř o 2 mil. korun více.

Všechny sledované obce si výrazně polepšily, novela zákona nastavila rozpočtová pravidla vstřícně vůči obcím, ale pro úplnost výzkumu je nutné konstatovat, že v této kategorii se navýšení netýkalo 58 obcí v horských oblastech Šumavy s malým počtem obyvatel a velkou rozlohou. Tyto obce k 1. lednu 2013 profitovaly z velké rozlohy obce, ale v důsledku limitu koeficientu rozlohy přišly o rozhodující část svých daňových příjmů. To se netýkalo námi sledovaných obcí, u nichž mohla být započtena celá katastrální výměra ve vztahu k počtu obyvatel obce.

Třetí velikostní kategorie

Týká se obcí, ale i měst mezi 2001 a 30 000 obyvateli. Jsou to v převážné obce, vykonávající řadu veřejných služeb také pro okolní obce a nesou břemeno správních činností

ve vztahu k občanům. Obce do novely zákona disponovaly nejmenšími příjmy na obyvatele, což vyvolávalo velkou vlnu nevole. Představitelé středně velkých měst začali tlačit na změnu zákona, která by disproporcí vyřešila. Vláda tyto obce vyslyšela a systém RUD byl nastaven tak, že veškeré obce spadající do třetí velikostní kategorie si polepšily.

Do této kategorie patří v rámci sledovaného území obce *Dolany, Horka nad Moravou, Bohuňovice, Bělkovice – Lašťany, Velká Bystřice, Velký Týnec*.

Většina obcí před účinností novely měla za to, že se dostanou díky změně RUD v roce 2013 na úroveň daňových příjmů, na kterých byly v roce 2008, tedy před finanční krizí. Ještě před účinností novely zákona se ozývaly hlasy, že avizované změny ve financování územních samospráv, vyrovnávají dopady úsporných opatření, přijatých v předešlých letech. Skutečnost ukazuje následující tabulka.

*Tabulka č. 13 - Sdílené daňové příjmy z RUD před a po novele zákona od 1. 1. 2013
(nad 2001 obyv.)*

Název obce	Počet obyvatel k 1. 1. 2012 k 1. 1. 2016	Výměra (ha)	Počet dětí MŠ a žáků ZŠ k 30. 9. 2012	Systém RUD 2012 v tis.	Systém RUD 2013 v tis.	Navýšení RUD		Podíl RUD na obyvatele 2012	Podíl RUD na obyvatele 2013	Navýšení podílu RUD na obyv.	
						tis.	%			rozdíl	cca %
<i>Bělkovice – Lašťany</i>	2145 2240	1529	218	13265	18060	4795	36,14	6184	8419	2235	36
<i>Horka nad Moravou</i>	2321 2420	1193	427	15751	22889	7138	45,31	6786	9861	3075	45
<i>Bohuňovice</i>	2560 2535	1257	342	16710	22909	6199	37,09	6527	8948	2421	37
<i>Dolany</i>	2566 2709	2376	382	18263	26094	8001	43,80	7117	10169	3052	43
<i>Velký Týnec</i>	2638 2851	2060	391	18093	25108	7015	38,77	6858	9517	2659	38
<i>Velká Bystřice</i>	3062 3248	921	477	19115	28091	8976	46,95	6242	9174	2932	46
						<i>Průměr RUD na obyv.</i>		6619	9348	2729	41
<i>Celkem</i>				101197	143151	<i>rozdíl činí 41,954 mil. tj. navýšení RUD o 41,45 %</i>					

Zdroj: Monitor, informační portál Ministerstva financí ČR.

Systém přerozdělení sdílených daní z RUD po novele, měl na obce v této třetí kategorii také velmi příznivý dopad. Znamenalo to pro všechny zkoumané obce navýšení v mnoha milionech korun. Vyjádřeno v procentech, si obce v této kategorii polepšily **o 41,45%**. Průměr na obyvatele se zvýšil z 6619,- Kč (2012) na 9348,- Kč (2013), **což je více o 41%**. Nejvíce si polepšila **Velká Bystřice a to o téměř 47 %** (9 mil. Kč), nejméně obec **Bělkovice – Lašťany, o víc jak 36%** (téměř 5 mil. Kč).

Například obec Dolany v roce 2013 získala víc jak 26 mil. z přerozdělovaných daní, o rok dříve v roce 2012, získala jen 18. mil., což je nárůst o **téměř 44% (8 milionů)**. Stejně na tom byla obec **Velký Týnec**. V roce 2012, získala také 18. mil., ovšem v roce 2013 získala jen 25 mil. Kč, **nárůst jen o 39% (7 mil.)**. Je to o jeden milion méně než obec Dolany. Jak je to možné, když obec Dolany má méně obyvatel (2566) než obec Velký Týnec (2638), a obec Dolany má méně žáků v MŠ a ZŠ (382) než Velký Týnec (391). Zdánlivý nesoulad vysvětluje tabulka výše, kde obec Dolany má vyšší podíl na dani z příjmu fyzických osob ze samostatné výdělečné činnosti (2,6 mil) než obec Velký Týnec, která na příjmech z výnosu daní vykazuje jen 685 tisíc.

Obce, které hospodařily s minusovými čísly, znamenalo zvýšení daňových příjmů krytí ztrát v rozpočtu a ještě mohly plánovat, jako u malých obcí, účelové využití prostředků. U obcí co hospodařily v kladných číslech v rozpočtu, znamenalo navýšení finančních prostředků z RUD plánování jejich efektivního využití pro další rozvoj obce. Se schodkem v rozpočtu, kdy výdaje převyšovaly příjmy, v roce 2012 hospodařily v této kategorii 2 obce – Dolany a Bohuňovice (srovnej, viz Tabulka č. 10, Tabulka rozpočtů obcí v letech 2012 -2016).

Před avízovanou novelou hodnotili starostové nový systém vesměs pozitivně, protože těmto obcím bylo jasné, že dojde k navýšení sdílených daní do rozpočtu obce. Některé obce očekávaly nárůst, ale ne jak predikovalo ministerstvo financí. Ozývaly se i hlasy, že se nejedná o prostředky navíc, ale jelikož s nárůstem daňových příjmů došlo v některých obcích také k vyšším potřebám v oblasti výdajů, tak představitelé obcí by využily vyšší příjmy na zvýšené běžné výdaje (zejména energie + nárůst DPH), tak na některé investiční výdaje“. Situace se pro obce ukázala po inkasu daňových příjmů nad očekávání příznivá. Většina obcí zvýšené daňové příjmy využívala k rekonstrukci budov, zateplení, opravě komunikací, chodníků atd.

Investice směřovaly také do revitalizace školských zařízení. Po změně zákona o RUD přestaly být obce závislé na dotačních programech a mohly opravy a rekonstrukce realizovat ze svých prostředků. Díky zapojení kritéria počtu dětí a žáků MŠ a ZŠ do výpočtu podílu obce na výnosech sdílených daní z RUD došlo u obcí k navýšení daňových příjmů, a tak byly schopné výstavbu financovat sami z vlastních zdrojů. Zapojením tohoto kritéria a jeho procentní váhy se stalo podstatným opatřením, které cíleně směřuje k financování MŠ a ZŠ.

Tabulka č. 14 – Tabulka příjmů z RUD u dotčených obcí celkem za roky 2012 a 2013

Tabulka příjmů z RUD u dotčených obcí celkem za roky 2012 a 2013			
2012	2013	rozdíl	%
216 537 000	297 167 000	80 630 000	37,23

Zdroj: Monitor, informační portál Ministerstva financí ČR.

Tabulka č. 15 - Předpokládaný příjem z RUD na rok 2017 s korekcí 5%,
ve srovnání se skutečností v předchozích letech

Název obce	Systém RUD 2012	Systém RUD 2013	Systém RUD 2014	Systém RUD 2015	Systém RUD 2016	Systém RUD 2017 předpoklad	Rozdíl z předpokladu proti roku 2015		Nárůst RUD od roku 2012 v %, srovnání s předpokladem v roce 2017	
							rozdíl	%	rozdíl	%
Ústín	2425	3303	3536	3744	x	4563	819	21,88	2138	88,1
Tověř	4161	5268	5138	5556	x	5789	233	4,19	1628	39,1
Bukovany	3811	4767	5233	5140	x	6482	1342	26,11	2671	70,0
Blatec	3762	4985	5526	5536	x	6766	1230	22,22	3004	79,8
Bystročice	4848	6492	6833	7988	x	8523	535	6,70	3675	75,8
Hlušovice	4703	6378	6767	7051	x	8528	1477	20,95	3825	81,3
Charvátý	5289	6987	7541	7761	x	9306	1545	19,91	4017	75,8
Kožušany – Tážaly	5326	6931	8049	7904	x	9335	1431	18,10	4009	75,2
Bystrovany	6505	8659	9749	9441	x	11144	1703	18,04	4639	71,3
Skrbeň	7438	9736	10430	10783	x	12500	1717	15,92	5062	68,0
Příkazy	7884	10577	12059	12886	x	14160	1613	12,52	6276	79,6
Samotišky	8630	12596	12164	12547	x	14124	1577	12,57	5494	63,6
Těšetice	8473	11860	12427	12349	x	14561	2212	17,91	6088	71,8
Práslavice	10961	13456	14773	15369	x	15576	207	1,35	4615	42,1
Grygov	9393	12183	13296	13591	x	16197	2606	19,17	6804	72,4
Hněvotín	10758	15837	16999	16974	x	20065	3091	18,21	9307	86,5
Křelov – Břuchotín	10973	14001	14565	15310	x	17456	2146	14,02	6483	59,0
Bělkovice – Laštány	13265	18060	19485	20417	x	24506	4089	20,03	11241	84,7
Horka nad Moravou	15751	22889	25217	26143	x	28636	2493	9,54	12885	81,8
Bohuňovice	16710	22909	23794	24634	x	28681	4047	16,43	11971	71,6
Dolany	18263	26094	26842	28185	x	31724	3539	12,56	13461	73,7
Velký Týnec	18093	25108	27740	28214	x	32921	4707	16,68	14828	81,9
Velká Bystřice	19115	28091	30615	31782	x	37118	5336	16,79	18003	94,1
							průměr celkem			73,3

Zdroj: Monitor, informační portál Ministerstva financí ČR. Předpokládané daňové výnosy obce v roce 2017. Svaz měst a obcí ČR 2016.

x – inkaso sdílených daní RUD je zveřejněno na stránkách MFČR pouze k datu 30. 9. 2016. Zveřejnění těchto údajů by bylo ve srovnání se skutečností v předchozích letech zkreslující.

V tabulce je zaznamenán skutečný příjem sdílených daní směřující do obcí v letech 2012, 2013, 2014, 2015. Údaje z MF ČR k roku 2016, jsou prozatím neúplné. K viditelnému nárůstu daňových příjmů v letech 2014 a 2015, přispěl i vyšší než očekávaný růst celostátního objemu tří sdílených daní (daň z přidané hodnoty, daň z příjmů fyzických osob a daň z příjmů právnických osob).

Dále podle údajů zveřejněných v tabulce, je předpoklad daňových příjmů v roce 2017 velmi optimistický. U všech obcí je zaznamenán značný nárůst sdílených daní. Zrušením problematického 30 % podílu obcí na zálohách fyzických osob, sice obce ztratily část daňového příjmu, ale to jim vynahradí zvýšený procentuální podíl na DPH, který činí 21,4 % z celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty, což je o 0,57% více než v předešlých obdobích, od platnosti novely zákona z roku 2013. Zvýšil se také podíl obcí na celostátním hrubém výnosu Daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti o 0,71%.

Optimistický předpoklad je u všech obcí, ve srovnání s daňovými příjmy z roku 2015, což se dá vysvětlit větší ekonomickou aktivitou obyvatel.

Vyjádřeno procenty, nejvíce by si měly polepšit proti roku 2015 obce v kategorii do 2000 obyvatel a to Bukovany o víc jak 26% (1,3 mil.), Blatec o víc jak 22% (1,2 mil.) a Ústín také o téměř 22% (819 tis.).

Nejméně by si polepšily obce Práslavice o 1,35% (207 tis.), Tověř o 4,19% (233 tis.) a Bystročice o 6,7% (535 tis.).

Co do objemu finančních prostředků nemohou menší obce dosáhnout na sdílené daně tak, jak velké obce, kde rozhoduje počet obyvatel, ale podle tabulky je zřejmé (vyjádřeno procentuálně), že si menší obce více polepší než větší.

Podle počtu obyvatel největšího objemu daňového navýšení by měla dosáhnout proti roku 2015 obec (město) Velká Bystřice o téměř 17% (5,3 mil.), v závěsu obce Velký Týnec také o téměř 17% (4,7 mil.) a Bělkovice - Lašany o víc jak 20% (4,0 mil.).

Jaký skutečný podíl na předpokládaném růstu přerozdělovaných sdílených daní budou mít sledované obce, ukáže až skutečné inkaso daní. Zatím se jeví výhled inkasa sdílených daní velmi optimisticky, zvláště pokud srovnáme skutečnost **z roku 2012** s předpokladem **na rok 2017**. Pokud se vyplní předpoklad na rok 2017, RUD by narostlo v průměru od roku 2012 **o 73,3 % (s korekcí 5%)**, což je značný nárůst sdílených daní.

Mechanismus finančních toků v roce 2017 je upraven zákonem a je-li částka určená k převodu vyšší než 500 Kč, správce daně převádí daňový příjem určený příjemci nejméně jedenkrát měsíčně. Při každém převodu se celkové částky převedené příjemcům od počátku roku zúčtují s následujícími převody daňových příjmů, tzn., že se od částky nově vypočteného celkového nároku obcím a krajům odečte částka již dříve zasláná do jejich rozpočtů (Daňové příjmy 2017).

Tabulka č. 16 - Rozbor předpokládaných daňových výnosů na rok 2017 u nejmenší a největší obce suburbia Olomouce

Obec Ústín		Velká Bystřice	
Daň z přidané hodnoty	2 240 225,-	Daň z přidané hodnoty	18 027 269,-
Daň z příjmu právnických osob (bez daně hrazené obcí)	1 127 175,-	Daň z příjmu právnických osob (bez daně hrazené obcí)	9 070 467,-
Daň z příjmu fyzických osob	1 195 507,-	Daň z příjmu fyzických osob	10 020 151,-
- závislá činnost	1 059 375,-	- závislá činnost	8 524 875,-
- zaměstnanci - 1,5 % motivace	11 832,-	- zaměstnanci - 1,5 % motivace	495 024,-
- srážka	98 875,-	- srážka	795 655,-
- příznání (bez motivační složky 30 %)	25 425,-	- příznání (bez motivační složky 30 %)	204 597,-
CELKEM	4 562 907,-	CELKEM	37 117 887,-

Zdroj: Monitor, informační portál Ministerstva financí ČR. Předpokládané daňové výnosy obce v roce 2017. Svaz měst a obcí ČR 2016.

Výpočty pro každou obec pro rok 2017 vycházejí z hodnot celkového inkasa uvedených v zákoně o státním rozpočtu na rok 2017, počet obyvatel (k 1. 1. 2016), rozloha (k 1. 1. 2016) a počet žáků (k 30. 9. 2015) i počet zaměstnanců (k 1. 12. 2015) vychází z údajů uvedených ve vyhlášce č. 272/2016 Sb. (Vyhláška č. 272/2016 Sb., Předpokládané daňové výnosy obce v roce 2017)

Na podíl z RUD pro jednotlivé obce má nejvýraznější vliv počet obyvatel v obci. Tento podíl činí 90% a zcela zásadně ovlivňuje daňové příjmy do rozpočtu obce. Toto lze demonstrovat na nejmenší sledované obci Ústín v suburbii Olomouce, která má 430 obyvatel a na největší obci (městu) v suburbii Olomouce, Velké Bystřici o 3248 obyvatelích. Obec Ústín by podle předpokladů mohla získat v roce 2017 4 562 907,- Kč z RUD a obec Velká Bystřice 37 117 887,- Kč, což se jeví jako značný rozdíl. Ovšem při přepočtu na jednoho obyvatele v obci Ústín podíl těchto daní činí 10 612,- Kč na obyvatele a ve Velké Bystřici, která zajišťuje řadu služeb i pro okolní obce, činí podíl na obyvatele 11 428,- Kč. V tomto případě se jeví přerozdělení sdílených daní v přepočtu na jednoho obyvatele rovnoměrné.

Tabulka č. 17 - Podíl RUD na celkových příjmech v rozpočtu samosprávných obcí v letech 2012 – 2015, skutečnost

Podíl RUD na celkových příjmech v rozpočtu samosprávných obcí v letech 2012 – 2015, skutečnost										
	Samosprávná obec	Obyv.	Příjmy 2012 v tis. Kč	Podíl RUD 2012 v %	Příjmy 2013 v tis. Kč	Podíl RUD 2013 v %	Příjmy 2014 v tis. Kč	Podíl RUD 2014 v %	Příjmy 2015 v tis. Kč	Podíl RUD 2015 v %
* B	Křelov – Břuchotín	1 621	17940	61,1	39557	35,3	82247	17,7	42514	36,0
	Hlušovice	791	6905	68,1	8708	73,2	9140	74,0	10239	68,8
	Dolany	2 566	58175	31,3	42575	61,2	41280	65,0	47231	59,6
	Tověř	581	7254	57,3	8229	64,0	7459	68,8	8270	67,1
	Samotíšky	1 357	11637	74,1	15136	83,2	14898	81,6	16612	75,5
	Bystrovany	1 019	11435	56,8	12545	69,0	15538	62,7	17296	54,5
	Bukovany	600	5336	71,4	6256	76,1	7120	73,4	17997	28,5
* C	Příkazy	1 229	13763	57,2	16319	64,8	19379	62,2	26157	49,2
	Skrbeň	1 206	12205	60,9	15203	64,0	18345	56,8	15852	68,0
	Horka nad Moravou	2 321	25 858	60,9	44929	50,9	43099	58,5	43304	60,3
	Bohuňovice	2 560	37458	44,6	49013	46,7	55864	42,5	51610	47,7
	Bělkovice – Laštiny	2 145	42426	31,2	86945	20,7	33529	58,1	29862	68,3
	Velká Bystřice	3 062	48931	39,0	63756	44,0	68254	44,8	88655	35,8
	Práslavice	1 363	22480	48,7	25571	52,6	30489	48,4	33150	46,3
	Velký Týnec	2 638	40712	44,4	43487	57,7	61535	45,0	58285	48,4
	Grygov	1 468	16069	58,4	18778	64,8	20264	65,6	25459	53,3
	Charváty	852	9149	57,8	13502	51,7	11707	64,4	14702	52,7
	Blatec	622	5774	65,1	6757	73,7	7513	73,5	9 273	59,7
	Kožušany - Tážaly	852	7939	67,0	9895	70,0	11276	71,38	47623	16,5
	Bystročice	746	8827	54,9	9929	65,3	12963	52,7	16727	47,7
	Hněvotín	1 605	34586	31,1	27405	57,7	36367	46,7	28343	59,8
	Ústín	401	4167	58,1	9067	36,4	6708	55,8	9414	39,7
	Těšetice	1 330	16074	52,7	27737	42,7	18817	66,0	28061	44,0
* suburbánní zóna B,C			průměr	54,4%	průměr	57,6%	průměr	58,9%	průměr	51,6%
Průměrný podíl RUD na rozpočtu dotčených obcí v letech 2012-2015 činil 55,6%										

Zdroj: Monitor, informační portál Ministerstva financí ČR 2016.

Tabulka ukazuje, jak významný podíl tvoří Rozpočtové určení daní v příjmové části rozpočtu obcí. Například u obce Samotíšky ve sledovaných letech tento podíl činil v průměru 78,6 %. Nejvyšší podíl obec dosáhla v roce 2013, kdy sdílené daně v rozpočtu obce byly zastoupeny **83,2 %**, což je nejvíce ze zkoumaných sídel.

Naopak nejmenší podíl na daňových příjmech je zaznamenán u obce Křelov – Břuchotín a to jen 17% v roce 2014. Procento podílu snížilo navýšení mimořádných kapitálových příjmů do rozpočtu obce a tím došlo ke snížení podílu RUD. Proto je v roce 2014 nízké zastoupení

daňových příjmů v rozpočtu obce Křelov – Břuchotín, považováno spíše za zkreslující. Například v roce 2012 u stejné obce je tento podíl 61,1 %.

Podíl daňových výnosů směřujících do rozpočtu obcí se ve zkoumaných sídlech pohybuje v průměru **55,6%**. Tento průměr vychází ze sledování roků **2012 – 2015**. Skutečné příjmy pro rok 2016 z RUD, v době zpracování kvalifikační práce, byly k dispozici na ministerstvu financí jen k devátému měsíci roku 2016.

3.3.2 Hodnocení dopadů změn financování z RUD na sledované obce z pohledu velikostní struktury a funkcí, shrnutí

1. Novela zákona o **Rozpočtovém určení daní s platností od 1. 1. 2013** přinesla spravedlivější rozdělení výnosů daní pro menší obce a města, na rozdíl od velkých měst. Od účinnosti novely se obecně snížily rozdíly mezi obcemi s nejnižšími a nejvyššími příjmy na jednoho obyvatele, přerozdělení se stalo rovnoměrnější. Setřením velkých rozdílů v přepočtu na obyvatele byl posílen princip spravedlnosti, proto se novela dá hodnotit z tohoto pohledu pozitivně.
2. Podle dostupných údajů MFČR si naprostá většina obcí a měst díky novele a souvisejícím úpravám polepšila. Podle výzkumu se sledovaným obcím do 2000 obyvatel zvýšily příjmy o 33,5 %, což na jednoho obyvatele v roce 2013 činilo v průměru 8632,- Kč, oproti roku 2012, kdy průměr RUD na obyvatele činil jen 6491,- Kč.
U obcí nad 2001 obyvatel činil nárůst 41,4 %, tedy více než u menších obcí. Průměr na obyvatele se zvýšil na 9348,- Kč, proti roku 2012, kdy činil 6619 Kč.
Celkem sledovaným obcím se navýšil příjem z RUD v roce 2013 proti roku 2012 o 37,4 %. Vyšší navýšení daňových příjmů očekávaly větší obce a středně velká města, která sice nebyla předmětem výzkumu, ale nutné konstatovat, že doplácela na nespravedlivě nastavený systém RUD.
3. I když původní odhad ministerstva financí předpokládal růst HDP cca o 1%, tak nové odhady na rok 2013 předpokládaly stagnaci či spíše pokles HDP oproti roku 2012. Proto také představitelé obcí byly k předpokladům MF ČR skeptičtí. Skepse se ukázala ale neoprávněná pro 98% obcí v ČR, i když původní předpoklady očekávaných příjmů se ukázaly jako menší v důsledku nadhodnocení celostátního daňového inkasa.

4. Novým modelem sdílených daní došlo obecně k úpravě příjmů u těch obcí, které na předchozím systému nejvíce prodělávaly. Po novele i ta nejmenší obec obdržela minimálně 8 tisíc korun na občana z RUD. Tímto posunem se přepočítání RUD na obyvatele jeví ve vztahu k velkým obcím jako rovnoměrný. Obce se vymanily z velké závislosti na dotacích tím, že se jim zvýšil daňový příjem a tím dostaly prostor pro plánování investic, oprav a dalšího rozvoje.
5. Abych byla objektivní, tak změna RUD od roku 2013 nebyla ideální pro všechny obce, nelze vytvořit takový model, aby vyhovoval všem obcím. Podle celorepublikového průzkumu se 2% obcí nezvýšily daňové příjmy, naopak skončily v mínusu. Zvláště to bylo patrné na Šumavě, kdy malé obce s velkou výměrou si nemohli započítat celou katastrální výměru (na obyvatele 10 ha) v důsledku zavedení limitu koeficientu rozlohy. Takto přišly o rozhodující část svých rozpočtových příjmů. Propad daňových výnosů pro tyto obce znamenal pozastavení většiny naplánovaných investičních aktivit.
6. Poslední novela zákona o RUD se opět jeví jako vstřícná vůči obcím a inkasa daňových příjmů v roce 2017 ukážou, jak se skutečně navýšily daňové příjmy do rozpočtů obcí. Vše nasvědčuje tomu, že nový nárůst daňových příjmů obcím nastane i po novele zákona o RUD z roku 2015, s platností od 1. 1. 2017, kdy byly učiněny vstřícné kroky v navýšení koeficientů některých sdílených daní z RUD ve vztahu k obcím. Nárůst nastane i po zrušení 30% podílu na celostátním výnosu Daní z příjmu fyzických osob ze samostatné výdělečné činnosti. Původně velmi optimistický odhad růstu HDP byl snížen ČNB z 3,4 na 3 % pro rok 2017, ale i přesto je to signál, že stagnace jako v době krize se nebude konat. Proto nejen ministerstvo financí, ale i představitelé obcí považují nárůst celostátního daňového inkasa za reálný.
7. Srovnáním skutečných příjmů vybraných obcí z RUD před novelou v roce 2012 a v následujících letech včetně předpokládaných příjmů v roce 2017, dojdeme k závěru, že všechny sledované obce si každoročně při přerozdělování sdílených daní významně polepšily. Nejvíce to bylo patrné v důsledku novely zákona o RUD v roce 2013. Nárůst je zaznamenán i v následujících letech, k čemuž přispěl i vyšší než očekávaný růst celostátního objemu sdílených daní – daně z přidané hodnoty, daně z příjmů fyzických osob a daně z příjmů právnických osob.

Pokud se inkaso předpokládaných daňových příjmů v roce 2017 výrazně nezmění (je avízovaná korekce 5%), tak by si obce polepšily **od roku 2012 v průměru o více jak 73%**, což je výrazný nárůst daňových příjmů. Konkrétní čísla se dozvíme až po skutečném přerozdělení inkasa sdílených daní obcím.

8. Výzkum ukázal, že podíl daňových příjmů na rozpočtech obcí je zcela zásadní. Ve sledovaných sídlech průměrná hodnota podílu činila v letech 2012 – 2015 **více jak 55%**. Je zcela zřejmé, že navýšením rozpočtů obcí ze sdílených daní znamená nové možnosti pro obnovu a rozvoj obcí. Větší objem daňových příjmů z RUD a menší závislost na dotacích dalo malým obcím větší prostor pro investice, potřebné opravy a další rozvoj. Malé obce zvýšením objemu finančních prostředků do rozpočtů začaly být schopné budovat to, co považují za důležité. V řadě obcí dochází na nutné opravy majetku ve vlastnictví obcí, realizují se projekty, respektive investiční akce související s ochranou životního prostředí - inženýrské sítě pro nové rodinné domy, kanalizace, vodovody, plynofikace, čističky odpadních vod. Prostředky jdou také ve velké míře na opravy místních komunikací, veřejného prostranství či osvětlení nebo na výstavby či rekonstrukce nových mateřských a základních škol.

4 Správa a financování suburbánních sídel v administrativní správě Olomouce

4.1 Vymezení pojmů

Obce s přenesenou působností.

Na základě přenesené působnosti vykonávají orgány obce státní správu, podle zvláštního zákona. Na chod a plnění úkolů státu dostává obec příspěvek ze státního rozpočtu. Orgány obce se řídí, při výkonu přenesené působnosti usneseními vlády, zákony, právními předpisy, směrnicemi ministerstev a jiných orgánů státní správy.

Na obce je přenesena různá míra působnosti státní správy. Rozlišujeme obce, na které je přenesen základní výkon státní správy, to jsou **obce I. stupně**. Obce s pověřeným obecním úřadem jsou obce **II. stupně** a obce s rozšířenou působností jsou obce **III. stupně**.

Po zrušení okresních úřadů okresy nezakly, ale jako územně-orientační a statistické jednotky stále existují. Celkem 205 obcí s rozšířenou působností, tzv. obce III. stupně, vesměs města; jejich obecní úřady jsou městské úřady, převzalo k 1. lednu 2003, podle Zákona o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností č. 314/2002 Sb., zhruba 80 % působnosti okresních úřadů. Převzetí proběhlo v rámci II. etapy reformy územní veřejné správy, ke konci roku 2002. Ne všechny působnosti přešly na obce, některé přešly naopak na krajské úřady (například činnost dopravních úřadů).

Obecní úřady, **obce s rozšířenou působností** (tzv. **obcí III. stupně**), jsou mezičlánkem přenesené působnosti samosprávy mezi krajskými úřady a obecními úřady. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností mají oproti ostatním obecním úřadům oblasti působnosti navíc, a to nejen pro svůj vlastní, základní správní obvod, ale zpravidla i pro další obce v okolí.

Obce s rozšířenou působností v Olomouckém kraji jsou Hranice, Jeseník, Konice, Lipník nad Bečvou, Litovel, Mohelnice, **Olomouc**, Prostějov, Přerov, Šternberk, Šumperk, Uničov a Zábřeh (Kopecký 2010, s. 191, Koudelka 2006, s. 45).

4.2 Město Olomouc, obec s rozšířenou působností

Statutární město Olomouc je obec s rozšířenou působností (ORP), vykonávající státní správu v přenesené působnosti zejména v oblastech, které upravují zvláštní zákony. Pro výkon státní správy v těchto **oblastech** pak byly zřízeny odbory, oddělení a jiné orgány.

Oblast vnitřní správy je nejčastěji slučována s úsekem správních a organizačních činností. V **odvětví dopravy** zajišťuje ORP činnosti týkající se správy pozemních komunikací, evidence řidičů a registrace vozidel, udělování řidičského oprávnění a vydávání řidičských průkazů nebo provoz autoškol.

V **oblasti kultury a památkové péče**, zajišťuje zejména úpravy kulturních památek nebo nemovitostí v památkově chráněných územích.

Do **oblasti krizového řízení**, zahrnujeme mimo jiné řízení složek integrovaného záchranného systému, koordinaci záchranných a likvidačních prací nebo přijímání hospodářských opatření pro krizové stavy.

V **odvětví obrany státu** plní úkoly, které zajišťují obranu České republiky. Naplňuje zákonnou úpravu o **válečných hrobech a pietních místech**, řídí se zákonem o **pohřebnictví** a dalšími zákony, jimiž je upravena **branná povinnost a její zajišťování**.

Dále ORP vykonává činnosti v rozsahu stanoveném zákony o **živnostenském podnikání** o **živnostenských úřadech**, o **ochraně spotřebitele** a dalšími zákony, které upravují podnikání v oblasti **cestovního ruchu**, **živnostenského rejstříku** nebo **spotřební daně**.

Další činností obce s rozšířenou působností je příprava a realizace **strategie regionálního rozvoje**.

V **oblasti územního plánování** zajišťuje státní správu v přenesené působnosti na úseku územního rozhodování a stavebního řádu. Jedná se zejména o činnosti související se stavebním řízením, vyvlastněním a omezením majetkových práv.

Další zákony, kterými se řídí ORP, upravují **evidenci obyvatel**, trvalý pobyt a rodná čísla, pobyt cizinců a azyl, cestovní doklady a další správní činnosti.

V **oblasti sociální politiky** zajišťuje systém sociální péče, dávky a služby sociální péče, dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením, systém důchodového a nemocenského zabezpečení a sociálně-právní ochranu dítěte.

V **oblasti pedagogicko-psychologického poradenství**, zajišťuje prevenci sociálně-patologických jevů, vytváří podmínky a podporuje náhradní rodinnou péči, ústavní výchovu a ochrannou výchovu dětí a mladistvých. Primátor zřizuje komisi pro sociálně-právní ochranu dětí jako zvláštní orgán obce, který má na starosti přípravu sociálně preventivních programů

na ochranu týraných, zneužívaných nebo zanedbávaných dětí, péči o problémové skupiny dětí nebo projednávání konkrétních případů za účelem pomoci nejen dítěti, ale i rodině.

Školství patří mezi oblasti, kde ORP vykonává státní správu v přenesené působnosti. Jedná se o činnosti na úseku školství, tělovýchovy a sportu, práce s dětmi a mládeží a volnočasových aktivit.

Výkon přenesené působnosti státní správy obce vykonává také v oblasti **zdravotnictví, podpory zdraví** a zdravého životního stylu, ochrany veřejného zdraví a protidrogové prevence.

Vykonává přenesenou státní správu v **oblasti zemědělství**, pod kterou spadá státní správa lesů, hospodaření v lesích, ochrana rostlin, ochrana vod a vodních toků, vodní hospodářství, rybníkářství, podnikání v zemědělství a další **záležitosti týkající se myslivosti** a opuštěných nebo **týraných zvířat**. Vykonává činnost na základě lesního zákona.

Obec s rozšířenou působností zastupuje stát i ve věcech **ochrany přírody, krajiny a životního prostředí** (Horzinková 2010).

4.2.1 Orgány města Olomouce

Statutární město Olomouc je spravováno Zastupitelstvem města Olomouce, které je nejvyšším orgánem v oblasti samostatné působnosti, a jeho členové jsou každé 4 roky voleni občany ve volbách do obecních zastupitelstev.

Mezi orgány města patří Zastupitelstvo města je nejvyšší orgán města, má 45 členů, kteří jsou každé čtyři roky voleni občany ve volbách do obecních zastupitelstev. Zvolení zastupitelé dále volí ze svých řad primátora, jeho náměstký a další členy rady, zřizují a ruší výbory, volí jejich předsedy i další členy. Do kompetencí zastupitelstva spadá také rozhodování ve věcech patřících do samostatné působnosti obce – kromě jiného schvaluje program rozvoje města, Rozpočet města, nabytí a převod nemovitostí, převod bytů a nebytových prostorů z majetku města, vydává obecně závazné vyhlášky a opatření obecné povahy. Zastupitelstvo vykonává další činnosti dle zákona o obcích v součinnosti s poradními orgány – kontrolním a finančním výborem, které za tímto účelem zřídilo.

Rada města je výkonný orgán města o 11 členech, kterými jsou primátor, jeho náměstci (tzv. „uvolnění členové zastupitelstva“) a ostatní (tzv. „neuvolnění“) členové rady, kteří jsou voleni zastupitelstvem z řad jeho členů. Rada města je ze své činnosti odpovědná zastupitelstvu města, připravuje návrhy pro jednání zastupitelstva a zabezpečuje plnění jím přijatých usnesení. Radní na svých jednáních rozhodují o záležitostech patřících do

samostatné působnosti, pokud nejsou vyhrazeny zastupitelstvu obce nebo pokud si je zastupitelstvo nevyhradilo. Kromě jiného rada také zabezpečuje hospodaření města podle schváleného rozpočtu, plní úkoly zakladatele nebo zřizovatele vůči právnickým osobám založeným nebo zřízeným zastupitelstvem, rozhoduje ve věcech města jako jediného společníka obchodní společnosti, rozhoduje o uzavírání nájemních smluv a smluv o výpůjčce atd. (Statutární město Olomouc 2012).

Primátor města je volen a odvoláván zastupitelstvem města, stojí v čele magistrátu a odpovídá za jeho činnost. Je přímo nadřízený tajemníkovi magistrátu města a ze své činnosti je odpovědný zastupitelstvu města. Ostatní práva, povinnosti a odpovědnost primátora jsou vymezeny zákonem o obcích a usneseními zastupitelstva města a rady města.

Magistrát města tvoří primátor a jeho náměstci, tajemník, úředníci a ostatní zaměstnanci zařazení do magistrátu. V oblasti samostatné působnosti plní magistrát úkoly, které mu uložilo zastupitelstvo nebo rada a zároveň pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti. V oblasti přenesené působnosti vykonává činnosti podle zvláštních zákonů s výjimkou věcí svěřených do působnosti jiného orgánu města. Magistrát tvoří 22 odborů s rozdělenými kompetencemi.

Městská policie Olomouc byla zřízena Zastupitelstvem města Olomouce dne 20. února 1992 obecně závaznou vyhláškou č.6/1992 v souladu se zákonem č.553/1991 Sb., o obecní policii. Městskou policii řídí primátor statutárního města Olomouce. Plněním některých úkolů při řízení městské policie je pověřen ředitel. Městská policie Olomouc zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku v rámci působnosti statutárního města Olomouce a plní další úkoly, pokud tak stanoví zákon o obecní policii nebo zvláštní zákon (Městská policie Olomouc 2017).

Komise pro projednávání přestupků je zvláštní orgán města jmenovaný primátorem. Jedná se o přestupky proti pořádku ve státní správě ve věcech, které jsou obcím svěřeny, přestupky proti pořádku v územní samosprávě, přestupky proti veřejnému pořádku, přestupky proti majetku, jakož i přestupky proti občanskému soužití, pokud nebyly spáchány porušením zvláštních právních předpisů o provozu na pozemních komunikacích, a přestupky na úseku vyhledávání, ochrany, využívání a dalšího rozvoje přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod a lázeňských míst (Statutární město Olomouc 2012).

Tabulka č. 18 – Rozpočet města Olomouce v roce 2015, skutečnost

Rozpočet města Olomouce v roce 2015, skutečnost			
Příjmy		Výdaje	
Daňové příjmy	1 472 510 tis. Kč	Běžné výdaje	1 719 276 tis. Kč
Kapitálové příjmy	3 947 tis. Kč	Kapitálové výdaje	264 037 tis. Kč
Nedaňové příjmy	77 649 tis. Kč		
Přijaté transfery	691 024 tis. Kč		
Celkem	2 245 130 tis. Kč		1 983 312 tis. Kč

Zdroj: Monitor, informační portál Ministerstva financí ČR 2016.

Do rozpočtu města Olomouce jsou zahrnuty finanční prostředky pro městské části.

4.2.2 Komise městských částí Olomouce, správa a financování

Městské části či městské obvody byly ustanoveny v České republice podle zákona o obcích. Jedná se o označení samosprávných částí územně členěných statutárních měst. Obě označení jsou z hlediska zákona rovnocenná, zastupitelstvo statutárního města může zvolit kterékoliv z nich. Na městské části se člení Brno a část Opavy, na městské obvody se člení Ostrava, Pardubice, Plzeň a Ústí nad Labem, v Liberci je městským obvodem pouze jedna místní část. Praha se člení jak na městské části, tak na městské obvody.

Magistrátní město Olomouc nemá samosprávné členění městských částí, což znamená, že z územně správního a právního pohledu městské části **nemají svoji samosprávu, podle zákona o obcích.**

Rada města Olomouc zřídila **23. ledna 2007** jako svůj poradní orgán **27 komisí městských částí**. Komise jsou zřízené pro sídelní celky Černovír a Klášterní Hradisko, Droždín, Hejčín, Holice, Chomoutov, Chválkovice, Lazce, Lošov, Nedvězí, Nemilany, Tabulový Vrch, Neředín, Nová Ulice, Nové Hodolany, Nový Svět, Nové Sady, Olomouc – západ, Olomouc – západ, Pavlovičky, Povel, Radíkov, Řepčín, Slavonín, Staré Hodolany – Bělidla, Svatý Kopeček, Topolany, Týneček.

Podle členění suburbánních sídel v úvodní kapitole se v administrativních hranicích města Olomouce nachází **8 obcí**, které jsou předmětem zájmu této práce. Jsou to sídla *Lošov, Topolany, Droždín, Chomoutov, Týneček, Nedvězí, Radíkov a Svatý Kopeček*. Podle výzkumu Haláse se těchto osm sídel nachází ve druhé **suburbánní zóně, která byla v jeho studii označena písmenem A**, tedy v zóně s intenzivní interakcí s městem Olomouc.

Zástavbou jsou sídla oddělená od města a odpovídají spíše venkovskému charakteru. Tato sídla se nijak výrazně neliší od okolních obcí, jsou historicky umístěna v samostatném

prostoru nedaleko Olomouce. Převážně v těchto obcích jsou zastoupeny stavby, které svou hmotou vychází z původního lidového stavitelství, které je typické pro oblast Olomoucka. Tento obraz se pozvolna mění nejen modernizačními aktivitami obyvatel, ale rezidenční výstavbou, která je zde zastoupena.

Tyto sídla nejsou samosprávná, samosprávu vykonává Statutární město Olomouc. Zřízené komise mají jen poradní a iniciativní funkci. Komise městských částí Olomouce se staly podstatným a důležitým pojítkem mezi vedením města a občany v konkrétní městské části. Komise mají za úkol předkládat radě města Olomouce a pracovníkům magistrátu, na základě připomínek obyvatel, nejrůznější podněty pro jejich práci, související s problémy městské části.

Tabulka č. 19 - Sídla v suburbii, jenž jsou v administrativní správě Olomouce

	Rozloha ha	Počet obyvatel rok 2001	Počet obyvatel rok 2011	Počet domů 2009
Droždín	671	992	1184	541
Chomoutov	384	933	1007	349
Lošov	984	572	676	333
Nedvězí	334	374	425	91 (r. 2011)
Radíkov	74	252	313	222 (102 r. 2003)
Svatý Kopeček	201	794	792	267
Topolany	476	317	357	113
Týneček	248	462	472	149 162 (r. 2015)

Zdroj: Statutární město Olomouc 2012, RIS 2016, Český statistický úřad 2017.

Členové komisí na schůzích projednávají nedostatky v jednotlivých částech města a navrhnou řešení, která podle jejich názoru se zdají nejvhodnější. Schůze komisí městských částí jsou veřejné, občané mohou vstupovat do diskuzí a aktivně se zapojit do řešení problémů, které je trápí v nejbližším okolí jejich bydliště.

Komise městských částí zřizuje a ruší Rada města Olomouce ve smyslu ustanovení zákona č. 128/2000 Sb., o obcích ve znění pozdějších předpisů.

Komise je zřizována jako poradní a iniciativní orgán Rady města Olomouce (RMO). Účelem je získat od komisí informace, vedoucí ke kvalitnějšímu rozhodovacímu procesu

orgánů statutárního města a pro lepší informovanost občanů města Olomouce (Komise městských částí 2012).

Komise městských částí z vlastní iniciativy nebo na vyžádání rady města Olomouce předkládají písemná stanoviska a návrhy, která se týkají příslušné městské části, zejména:

- a) nakládání s majetkem města;
- b) plánování investičních akcí;
- c) územně plánovací dokumentaci;
- d) otázek bezpečnosti;
- e) protipovodňových opatření;
- f) životního prostředí;
- g) stavebního řízení cestou majetkoprávního odboru, zejména ve vazbě stavby na okolí.

Tato stanoviska se vždy příkládají k podkladovým materiálům rady města Olomouce a zastupitelstvu města Olomouce, jako jedno z východisek pro jejich usnesení.

V jednotlivých komisích městských částí může podle počtu obyvatel dané lokality pracovat 5 až 13 členů. Členem se může stát:

- a) občan statutárního města Olomouce, jehož do komise navrhne politická strana nebo politické seskupení zastoupené v zastupitelstvu města Olomouce
- b) občan písemně navržený místně příslušnou komisí městské části, po zvážení všech návrhů členy KMČ jmenuje rada města Olomouce

Členy se mohou stát občané statutárního města Olomouce, kteří mají v příslušné městské části bydliště nebo mají k lokalitě jinak blízký vztah. Z tohoto ustanovení jsou přípustné odůvodněné výjimky. Členové KMČ jsou odvolatelní Radou města Olomouce (RMO), kdykoli v průběhu volebního období, předsedu volí rada města Olomouce.

Komise spolupracují s organizacemi založenými nebo zřízenými statutárním městem Olomouc, radou města, s příslušnými odbory magistrátu, odbornými komisemi rady města, s městskou policií a zastupitelstvem.

Termíny a místa jednání komisí jsou zveřejňována na začátku roku v příslušných médiích a v zápisech z jednání komisí. Členové rady se jednání komisí mohou zúčastnit s hlasem poradním. Zápisy pořizuje tajemník či jiný pověřený člen komise.

Porady s předsedy komisí svolává pověřený pracovník magistrátu po konzultaci s odpovědným členem rady, alespoň dvakrát ročně. Na porady jsou vedle členů rady zváni podle témat i zástupci odborů a organizací zřizovaných statutárním městem Olomouc.

Statut komisí městských částí schvaluje rada města Olomouce, jehož nedílnou přílohou je územní vymezení hranic každé komise městské části se seznamem ulic a informace o místech jednání komisí (Komise městských částí 2012).

Jednací řád komisí městských částí Olomouce (dále jen „KMČ“) se skládá z devíti bodů, z nichž je vhodné uvést alespoň obsah některých z nich. Komise schází jedenkrát měsíčně mimo prázdninové měsíce. Jednání řídí předseda (nebo pověřený člen). Předseda také svolává mimořádné zasedání a to do 7 dnů, pokud o to požádá alespoň jedna třetina členů komise nebo vyžadují-li to jiné závažné okolnosti hodné zvláštního zřetele. O předložených návrzích se hlasuje v opačném pořadí, než byly předloženy. Je-li přijat jeden z návrhů, o dalších se již nehlasuje. Výsledky hlasování se zaznamenávají do zápisu. Pokud je člen komise osobně zainteresován na návrhu je povinen tuto skutečnost oznámit ještě před hlasováním, skutečnost je uvedena do zápisu. Komise je usnášení schopná, je-li přítomen nadpoloviční počet členů. Návrh je přijat, hlasuje-li pro něj nadpoloviční většina všech členů komise městské části (Komise městských částí 2012).

Magistrát města Olomouce iniciuje pravidelná setkání vedení města, zástupců městské policie a technických služeb s předsedy komisí městských částí. Diskutují praktická témata a věcné otázky, které rezonují v jednotlivých částech města Olomouce. Podle publikovaných informací se snaží komunikovat s komisemi, od kterých chtějí mít zpětnou vazbu. Od předsedů komisí chtějí mít podněty, návrhy i pozitivní zkušenosti (Štědrá 2016).

Náměstek primátora Pavel Urbášek, účastník setkání komisí v dubnu 2016 řekl, že vnímá oprávněné požadavky komisí i občanů, to ale neznamená, že musí mít každý požadavek zcela jednoduché řešení. Podle něj je proto nutné o všem debatovat v souvislostech a stanovit priority.

Kromě oprav komunikací se na těchto setkáních diskutuje zejména problematika odpadového hospodářství, péče o veřejnou zeleň, obnovy veřejného osvětlení a úklidu města.

K odpadům se na stejném setkání vyjádřila vedoucí oddělení odpadového hospodářství a péče o prostředí magistrátu Jana Matzenauerová. Z rozhovoru vyplynula snaha města o posílení systému ekologického nakládání s odpady, aktuální zlepšování podmínek pro třídění plastů a papíru, zejména lidem v rodinných domech. Prostřednictvím dotazníků bude magistrát zjišťovat zájem o zcela nový druh odpadních nádob.

Podnětné návrhy vychází i z řad některých členů komisí, ve snaze zkvalitnit jejich personální obsazení. Naposledy se na toto téma zaměřil bývalý předseda Dušan Mifka. Ten upozornil na zefektivnění práce komisí zevnitř. Podle něj by měl být maximální počet členů komisí pět, sedm, devět, podle toho, o jakou čtvrt' se jedná. V komisích by měli pracovat lidé, kteří mají zájem něco udělat, nikoliv jenom přijít, odsedět si potřebný čas, dostat zapláceno a nic za to neodvést. Navrhl do komisí volit lidi, kteří v dané městské části bydlí. Jedině tak mohou mít opravdový zájem něco udělat nebo změnit (Mazalová 2015).

Tento názor asi nebude ojedinělý, také Miroslav Žbánek opoziční zastupitel poukazoval na fakt, že koaliční politické strany mají 22 předsedů komisí městských částí. Což znamená, že většina předsedů je nominována politickou stranou. Vadí mu, že i ti předsedové komisí, kteří v minulosti velmi dobře pracovali ve své funkci, byli nahrazeni podle politického klíče. V kompetenci rady města tyto kroky jsou oprávněné, ale podle něj to není správné (Radniční listy 7/2015).

4.2.3 Financování městských částí a jejich správa

Jednotlivé městské části, jelikož nejsou samosprávnými obcemi a jsou administrativně součástí města Olomouce, jsou financovány z rozpočtu města Olomouce. Jaké konkrétní finanční toky proudí do dotčených zkoumaných sídel nelze zjistit z dostupných údajů MF ČR, ani z dostupných zveřejněných údajů Magistrátu města Olomouce, včetně usnesení zastupitelstev města Olomouce. Žádná městská část Olomouce, jelikož není právním subjektem, nemůže být ani účetní jednotkou a proto nevede evidenci příjmů a výdajů plynoucích do městských částí z rozpočtu města.

Ovšem podle tiskových zpráv zveřejněných v médiích zjistíme, že každá z 27 městských částí každoročně z rozpočtu města získá částku **300 tisíc** korun na opravy komunikací a chodníků. Dalších **150 tisíc** ročně pak každá městská část dostává na další drobné úpravy či aktivity spojené například s organizací místních akcí. Do městských částí plyne z rozpočtu města celková částka převyšující **12 milionů korun**.

To se týká i osmi sledovaných obcí v suburbii Olomouce, z nichž každá dostává víc jak **450 tisíc Kč** každoročně.

Rozpočet komisí městských částí schvaluje zastupitelstvo v rámci celkového rozpočtu statutárního města Olomouce. Nejpozději v dubnu příslušného kalendářního roku schválí jednotlivé komise městských částí plán účelného čerpání přidělených finančních prostředků, který předloží Oddělení komisí městských částí a detašovaných pracovišť magistrátu města Olomouce k realizaci. O jeho postupném naplňování jsou předsedové komisí průběžně

informování formou kopie objednávky. Jelikož komise jako poradní a iniciativní orgán rady nemají právní subjektivitu, objednávky nevystavují (Komise městských částí).

Od 1. ledna 2017 platí nová úprava hranic jednotlivých městských částí. Změny, které v prosinci loňského roku schválila rada města, spočívají v úpravě hranic a v novém rozdělení ulic do jednotlivých komisí městských částí (KMČ). Podstatné je, že neznamenají změnu katastrálních hranic a nevyvolávají žádné změny adres trvalého bydliště. Touto změnou došlo k narovnání některých nesrovnalostí mezi komisemi městských částí. Některé ulice zasahovaly na území jiných komisí a v průběhu let přibyly v jednotlivých částech města nové ulice a zastavěná území. Výsledkem úprav sporných míst, které byly pečlivě konzultovány s komisemi městských částí, je grafická úprava hranic v mapě nebo nové rozdělení ulic do jednotlivých částí. Z nového uspořádání, které vstoupilo v platnost 1. ledna 2017, je stanovena působnost komisí městských částí (Olomouc má přesněji vymezené hranice městských částí).

4.3 Vlastní výzkum rozdílů ve správě a financování sídel v olomoucké administrativě, ve srovnání se samostatnými obcemi suburbia

V předchozí kapitole byla popsána působnost, správa a financování městských částí Olomouce. Financování těchto městských částí je zcela odlišné od financování samosprávných obcí.

Městské části nejsou samosprávnými obcemi ve smyslu zákona o obcích. V jednotlivých městských částech fungují komise, které jsou pouze poradním a iniciačním orgánem rady města Olomouce a nemají právní subjektivitu, tudíž nevedou ani účetnictví.

Jejich rozpočet schvaluje zastupitelstvo v rámci celkového rozpočtu města Olomouce. Schvalování rozpočtu je vyhrazeno zastupitelstvu města a řídí se zákonem o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Jelikož městské části nejsou samosprávné, finance plynoucí do rozpočtů komisí městských částí ve výdajových částech rozpočtu města jsou skryty.

O tom jak každoročně čerpají příslušné komise přidělené prostředky, podávají přehled v tzv. účelném plánu čerpání přidělených finančních prostředků, který předkládají Oddělení komisí městských částí a detašovaných pracovišť magistrátu města Olomouce k realizaci.

Sami ovšem komise nemohou tyto akce realizovat. Komise jako poradní a iniciativní orgán objednávky nevystavují. O postupném naplňování plánu investic z rozpočtu městských částí jsou předsedové komisí průběžně informováni formou kopie objednávky.

Jak jsem uvedla v předchozí kapitole, podle informací publikovaných tiskem i v elektronických médiích, každá městská část získá z rozpočtu města Olomouc každoročně částku **300 tisíc** korun na opravy komunikací a chodníků. Dalších **150 tisíc** ročně dostávají na další drobné úpravy či aktivity spojené například s organizací místních akcí (Štědrá 2016).

Zkoumaným sídlům v městských částech Olomouce je podle těchto informací přiděleno na drobné opravy a společenské aktivity celkem **3,6 mil. Kč**.

Pokud jsou nutné **větší investiční akce** mimo rozpočet městských částí, jsou hrazeny z rozpočtu města Olomouce a jejich realizace podléhá schválení rady a zastupitelstva města Olomouce. Rozhodnutí o investičních aktivitách v dotčených sídlech městských částí podléhá plánu, který také projednávají komise a navrhuji ke schválení v radě města. Rada schvaluje investiční akce podle priorit a důležitosti.

Je proto nutné odlišit dva zdroje toků finančních prostředků do městských částí. První zdroj financování městských částí plyne komisím každoročně, druhý zdroj se týká větších investičních celků do infrastruktury a majetku města ve všech 27 městských částech Olomouce a je nepravidelný.

Financování městských částí se výrazně odlišuje od financování samosprávných obcí. Správu a financování městských částí provádí město Olomouc a nahrazuje tak jejich samosprávu. Supluje samosprávné obce, které sami rozhodují o tom, kdy, na co a kam půjdou jejich rozpočtové finanční prostředky.

Nastává otázka, zda tyto městské části jsou dostatečně financovány z rozpočtu města Olomouc a jestli by nezískávaly více finančních prostředků jako samosprávné obce.

V médiích se čas od času objevují informace o snaze některých městských částí se odtrhnout od administrativní správy magistrátu Olomouce. V minulosti tato situace nastala u třech bývalých městských částí, kdy po roce 1989 se odtrhly Samotišky, Bystrovany a Křelov. Naposledy tyto odstředivé tendence byly zaznamenány **v roce 2015 u obce Nedvězí**.

Na příkladu Nedvězí je ukázán průřez názorovým spektrem zdejších obyvatel, jak vnímají současnou administrativní správu a jak možnost obecní samosprávy.

Z řízených rozhovorů s některými obyvateli městské části Nedvězí a zástupci komise městské části vyplívají následující nejfrekventovanější názory:

1. Části obyvatel městské čtvrti Nedvězí na jihu Olomouce vadí, že radnice tam v posledních letech investuje jen do nejnutnějších věcí. Poukazují například na fakt, že v Nedvězí dodnes není jediný přechod pro chodce a autobusy městské hromadné dopravy sem zajíždějí jen párkrát za den.

2. Před víc jak osmi lety se opravil vodovod a kanalizace, ale potom do této městské části žádné větší investice již nesměřovaly. Například nebylo snadné vymoci peníze na opravy sto metrů chodníků.
3. Obyvatelům vadí nastavené priority magistrátu, které neuspokojují jejich požadavky. Měli například zpracované projekty na revitalizaci místního náměstíčka, rybníku a jeho okolí, ale žádný z těchto projektů se neuskutečnil.
4. Někteří občané i členové komise městské části jsou si vědomi, jaké příjmy plynou do jejich rozpočtu a jaké příjmy by mohli mít, kdyby se stali samosprávnou obcí.
5. Diskuze na téma samosprávné obce vznikají z dlouhodobě složité komunikace s olomouckou radnicí. Přislíbů na zlepšení situace mají několik, ale většinou zůstává u slibů.
6. Z průzkumu, na který odpověděla téměř polovina obyvatel, vyplývá, že nejvíce si občané přejí cyklostezku a chodník do sousedního Slavonína, odtud jezdí autobus každou půlhodinu. Do Nedvězí jezdí dvě linky MHD za den a autobus číslo 728 jezdí, až s dvouhodinovou prodlevou. Řešení MHD v Nedvězí je hned další prioritou. Obyvatelé Nedvězí také požadují opravu ulice Rybniční a úpravy v centru městské čtvrti, kde stojí rozbitá kaplička či autobusové zastávky.
7. Dále z průzkumu vyplývá, že řadě příslušníků mladší generace by nevadilo, kdyby se městská část transformovala v samosprávný celek, to i za předpokladu, že by se musela spojit s nějakou menší obcí (například s Hněvotínem), aby splňovala podle zákona o obcích minimální kritérium pro vznik samosprávné obce, což je 1000 obyvatel.
8. Někteří příslušníci starší generace jsou v prohlášeních opatrnější a nesdílí stejný optimismus ani názory. Tvrdí, že odtržení je složitý proces, Nedvězí není schopno být samostatnou obcí a s městem je to údajně lepší. Zazněly i názory, že jsou s přístupem radnice spokojeni, protože se pravidelně čistí komunikace, třídí odpad, proč by si měli tedy komplikovat život (Lidé z olomoucké čtvrti Nedvězí 2015, Další městská část 2015).

Jak je vidět názorové spektrum občanů není jednotné, ale podle získaných odpovědí, je zřejmé, že pokud by se městská část Nedvězí chtěla osamostatnit, museli by se iniciátoři snažit zvýšit informovanost občanů o možnostech plynoucích ze samosprávy. Protože vznik samosprávné obce je vyjádřen referendum občanů, tedy jejich hlasy rozhodují o změně statusu městské části v samosprávnou obec.

Pokud by se Nedvězí nakonec osamostatnilo, bylo by už čtvrtou městskou čtvrtí, o kterou by Olomouc přišla.

Názorové odlišnosti občanů městské části plynou z pocitu, že magistrát v Olomouci se příliš nestará o některé okrajové městské části. Na příkladu Nedvězí sice nelze generalizovat, ale již v minulosti se ukázalo, že tento odstředivý jev není ojedinělý.

Podle dostupných informací většinou politické strany a uskupení slibují posílit pravomoci jednotlivých městských částí i lepší spolupráci s vedením města. Po posledních komunálních volbách došlo bez udání důvodů k razantní obměně členů a předsedů komisí podle politického klíče. Pravděpodobně tento krok zajistil loajálnost komisí městských částí k radě města.

Následující tabulka ukazuje příjmy do rozpočtu vybraných samosprávných obcí, které mají přibližně stejnou rozlohu a počet obyvatel jako městské části Olomouce. Srovnáním můžeme získat alespoň hrubou představu o rozdílech ve financování městských částí a samospráv s vědomím, že srovnání je orientační. V příjmových částech rozpočtů samosprávných obcí je řada ukazatelů, které mohou údaje zkreslovat, například dotační tituly, kapitálové příjmy, atd. Pro názornější ukázkou uvádím i příjmy z rozpočtového určení daní, které tvoří podstatnou část příjmů do rozpočtu samosprávných obcí.

V příjmech městských částí nejsou zahrnuty finanční prostředky, které byly v posledních letech vynaložené do městských částí na větší investiční akce (odpadové hospodářství, péče o veřejnou zeleň, obnovy veřejného osvětlení, úklid města, opravy chodníků, budovy v majetku města Olomouc, kanalizace, vodovody, atd.). Souhrnné údaje investičních akcí za několik let a jejich financování v městských částech nebylo možné zjistit, jsou součástí celkového rozpočtu města Olomouce. Například v roce 2016 investičními akcemi přesahující možnosti rozpočtu komisí se staly opravy chodníků a komunikací v městských částech Droždín, Lošov, Tabulový Vrch, Neředín, Nové Hodolany a také v městské části Olomouc – střed a zahrnovaly jeden investiční celek. Rada města Olomouce rozdělila na tyto opravy chodníků a komunikací celkem 2,7 milionu korun.

Tabulka č. 20 - Příjmy vybraných samosprávných obcí ve srovnání s městskými částmi Olomouce (vybrané obce s přibližnou výměrou a počtem obyvatelstva)

Název samosprávné obce	Rozl. ha	Počet obyv. k 1. 1. 2016	Příjem do rozpočtu 2015 skuteč.	Z toho příjem z RUD 2015	Název městské části	Rozl. v ha	Počet obyv. 2011	Stávající rozpočet komisím městských částí, příjem cca
Skrbeň	787	1206	15 852 000	10 783 000	Droždín	671	1184	450 000
Bystrovany	348	1019	17 296 000	9 441 000	Chomoutov	384	1007	450 000
Blatec	658	622	9 273 000	5 536 000	Lošov	984	676	450 000
Bukovany	316	600	17 997 000	5 140 000	Nedvězí	334	425	450 000
Ústín	440	401	9 414 000	3 744 000	Radíkov	74	313	450 000
Hlušovice	424	791	10 239 000	7 051 000	Svatý Kopeček	201	792	450 000
Bytročice	801	746	16 727 000	7 988 000	Topolany	476	357	450 000
Tověř	205	581	8 270 000	5 556 000	Týneček	248	472	450 000

Zdroj: Monitor, informační portál Ministerstva financí ČR 2016, RIS 2016, ČSÚ 2017.

4.3.1 Hodnocení rozdílů ve správě a financování sídel v administrativě Olomouce a v samosprávě

1. Obce v suburbánní zóně A spadající administrativně do statutárního města Olomouce, mají statut městských částí, to se ukázalo jako podstatné. Sídla definována jako městské části nemají zřízenou obecní samosprávu a nejsou právními subjekty ve smyslu zákona o obcích. Samosprávné městské části či obvody s právní subjektivitou jsou například v Brně, Opavě nebo Ostravě, Pardubicích, Plzni atd.
2. Městské části zastupují volené komise a jsou poradním a iniciativním orgánem městské rady. Z řad některých členů komisí i opozičního zastupitelstva podle publikovaných informací, zaznívá nespokojenost s některým personálním obsazením komisí městských částí, ozývají se hlasy proti dosazování členů či předsedů podle politického klíče. Spíše by měly být preferovány osoby, které v dané lokalitě mají svá bydliště, což by vytvořilo předpoklad znalosti místní problematiky a intenzivnější snahu o zlepšení prostředí.
3. Proinvestované peníze na větší investiční aktivity přesahující rozpočty komisí a finanční prostředky plynoucí do komisí městských částí, tvoří podstatnou skutečnost, od které se odvíjí názor občanů na správu veřejných financí. Pro angažované občany je důležité, kolik finančních prostředků plyne do městských částí, na co jsou použity a jak jsou řešeny nedostatky v jejich místě bydliště, související s infrastrukturou (vodovod, kanalizace, veřejné osvětlení, komunikace, doprava a dostupnost služeb atd.) V každé

městské části jsou jiné požadavky, které magistrát Olomouce bere na vědomí, ale podle zveřejněných informací je realizace otázkou delšího časového horizontu, a to podle stanovených priorit rady města Olomouce.

4. Zaznamenané rozporné názory občanů v nedávné minulosti na správu a financování městské části Nedvězí, zveřejněné v médiích, odkryly dlouhodobě neřešené problémy se správou a financováním v této lokalitě. Argumentace některých představitelů magistrátu, že v souvislosti s malými investicemi do periferií Olomouce, mohou pravidla dotací nebo jsou jiné investiční priority, se pro občany městských částí ukazuje jako méně vhodné. Někteří z nich vidí východisko v samosprávné obci, protože jim nabízí větší finanční možnosti a krátkodobější horizonty pro realizaci investičních aktivit.
5. Na tom, že rozpočty pro komise jsou nízké, nezmění nic ani fakt, že nepravdělnými většími investičními aktivitami v městských částech Olomouce, se čas od času navýší proinvestované finanční prostředky. Ovšem nepravdělné investice se nemohou přiblížit finančním objemům samosprávných obcí, které sestavují každoročně rozpočet skládající se z příjmů včetně přerozdělených daní z RUD, a plánovaných výdajů.
6. V tabulce příjmů vybraných samosprávných obcí může být rozpočet pro vybrané samosprávné obce v roce 2015 zkreslující, díky příjmům z dotačních titulů. Proto pro přesnější orientaci v příjmové části obecních rozpočtů zde uvádím příjmy z rozpočtového určení daní (RUD). Přibližně stejný počet obyvatel a rozloha naznačuje, jak by mohly vypadat příjmy městských částí, kdyby získávaly finanční prostředky na chod obce ze svých rozpočtů. I přes absenci souhrnných investičních nákladů do jednotlivých městských částí, se stávající rozpočtová finanční situace v těchto lokalitách jeví jako méně výhodná oproti samosprávným obcím.
7. Odstředivé tendence zaznamenala Olomouc již v minulosti, po roce 1989, kdy se odtrhly tři městské části Samotišky, Bystrovany a Křelov. Z těchto obcí měly například Bystrovany v roce 2015 rozpočet 17,2 mil. Kč, z toho 9,4 mil. Kč bylo obci přerozděleno ze sdílených daní, což je zásadní rozdíl ve srovnání s městskou částí Chomoutovem, který má přibližně stejnou katastrální rozlohu a počet obyvatel, viz tabulka.

8. Osamostatnění městských částí by se projevilo v rozpočtu magistrátu města Olomouce, proto je pravděpodobné, že vedení města pokud zaznamená tyto tendence, pokusí se vyjít vstříc těmto sídlům tak, aby k takovému řešení nedošlo. V opačném případě by to znamenalo změnu statusu městské části na samosprávnou obec podle zákona o obcích z roku 2000 (zák. 128/2000 Sb.), podle kterého by část obce musela mít po oddělení alespoň 1 000 občanů, nebo se spojit s jinou obcí. S oddělením části obce by museli vyslovit souhlas v místním referendu občané žijící na území té části obce, která se chce oddělit. V takovém případě po transformaci, by bylo jen na rozhodnutí obecní samosprávy, jakým způsobem použije peníze z rozpočtu a nikoliv na radě města Olomouce.

5 ZÁVĚR

Rezidenční suburbanizace, tedy migrace obyvatelstva z jádrových částí Olomouce do zázemí venkovských sídelních celků, přinesla do života obcí nové prvky. K nejznámějším dopadům tohoto fenoménu pro dotčené suburbánní obce patří zejména navýšení dopravní zátěže, což jsou pracovní a soukromé dojížděky do nedaleké Olomouce, vnášení nových stavebních prvků netypických pro venkovskou architekturu a s příchodem nových obyvatel přichází i nový životní styl apod.

Řada představitelů obcí v suburbii Olomouce vnímala jako jeden z možných přínosů rezidenční suburbanizace navýšení finančních příjmů svých rozpočtů díky růstu počtu obyvatel. Tato skutečnost se v reálném prostředí naplňovala jen tehdy, pokud se nově přichozí obyvatelé přihlásili k trvalému pobytu.

Situace v minulosti, byla poněkud kritičtější. Pokud se větší počet nově přistěhovaných obyvatel žijících v obci nepřihlásil k trvalému pobytu, tak tento fakt se citelně projevoval v rozpočtu obce, a to jak na straně příjmů, tak na straně výdajů. Až novela zákona o RUD v roce 2008 přinesla zásadní změnu k lepšímu v přerozdělování celostátního výnosu daní mezi obce, systémem nových kritérií, změnou velikostních kategorií ze 14 na 4 a postupnými přechody.

Výzkum se snažil zachytit změny ve financování z Rozpočtového určení daní (RUD) ve sledovaných samosprávných obcích z pohledu velikostní struktury a funkcí. Příjmy z RUD se ukázaly jako velmi důležité v rozpočtu obcí, s průměrným zastoupením víc jak 55%.

Inkaso sdílených daní bylo a je vždy pečlivě sledováno nejen ministerstvem financí, ale i vedením obcí. Některé obce sice v minulosti reagovaly s nedůvěrou na novely zákona o RUD, ale ukázalo se, že si vždy finančně polepšily. To potvrdil i výzkum, který dokázal, že příjmy z RUD před novelou zákona v roce 2012 a po novele zákona v roce 2013 se sledovaným obcím v suburbii Olomouce navýšily o 37,4%, což je o 80,6 mil. Kč více, než v předchozím roce. Pokud by se inkaso sdílených daní v roce 2017 nijak výrazně nezměnilo, tak by si obce polepšili od roku 2012 v průměru o více jak 73% příjmů z RUD, což je výrazný nárůst.

Novely zákona o RUD také výrazně ovlivnily klíč k výpočtu přerozdělovaných daní obcím. Zmírnily se rozdíly přepočtu RUD na obyvatele u nejmenších obcí a největších obcí, v tomto případě v olomouckém suburbii. U nejmenší obce Ústín se 430 obyvateli, činil v roce 2015 podíl RUD na obyvatele 8706,- Kč a u největší obce v suburbii Olomouce Velké

Bystřici s 3248 obyvateli 9785,- Kč. Rozdíl není velký, nutno přihlídnout k řadě služeb co město Velká Bystřice zajišťuje pro okolní obce.

Mohu konstatovat, že dopady RUD na financování obcí byly pozitivní a výrazně se projevíly v rozpočtech obcí. To dalo obcím větší ekonomickou soběstačnost a prostor pro investiční aktivity, které si v minulosti nemohly dovolit.

Podstatně jiná finanční situace je v sídlech suburbia, která spadají pod administrativní správu města Olomouce. Těmto sídlům byla věnována zvláštní pozornost, směřující k zachycení rozdílů v jejich správě a financování. Výzkum zjistil, i když tato sídla mají statut městských částí, nemají právní subjektivitu, jako obce v suburbánní zóně B a C. Nejsou zřízeny podle zákona o obcích, jako samosprávné městské části v některých jiných velkých městech (Praha, Brno, Opava, Ostrava, Pardubice atd.).

Městské části jsou součástí Statutárního města Olomouc a jsou plně v jeho správě. Rada města zřídila jako poradní a iniciativní orgán Komise městských částí, které dávají podněty související se správou sídelních lokalit a je na radě města, jakou investiční prioritu v městských částech upřednostní. Některé komisemi iniciované investiční akce mohou být realizované i v dlouhodobých horizontech.

V minulosti i nedávno byly zaznamenány odstředivé tendence, které naznačují nespokojenost části obyvatel některých městských částí. Podle výsledků výzkumu a mého názoru jde o způsob financování a v některých případech dlouhodobě neřešené podněty na zlepšení veřejného prostoru včetně kvalitní infrastruktury. Nerovnoměrné a nepravidelné investiční akce v minulosti i v nedávné době, plynoucí z rozpočtu města, a směřující do městských částí se nemohou vyrovnat každoročním rozpočtovým kapitolám samosprávných obcí. To se týká i financování komisí městských částí, kterým plyne do jejich rozpočtů jen zlomek finančních prostředků, v řádu několika set tisíců korun ročně.

Z pohledu financování a správy městských částí je zřejmé, že k samosprávným obcím se dostane podstatně více finančních prostředků zvláště z RUD. Samosprávné obce mohou o svých financích rozhodovat podle svého vlastního uvážení, na rozdíl od městských částí, kdy o jejich financování rozhoduje městská rada podle celkových priorit města.

6 REFERENČNÍ SEZNAM

Použitá literatura

- BURIAN, J., MIŘIJOVSKÝ, J., MACKOVÁ, M. (2011). *Suburbanizace Olomouce – hodnocení pomocí analýzy statistických dat*. Urbanismus a územní rozvoj, XIV, 5, s. 10-16.
- HALÁS, M., FORMANOVÁ, L. (2010). *Sociological, demographic and spatial aspects of the singles phenomenon in the Czech Republic*. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis – Geographica, 41(2), s. 37-52.
- HALÁS, M., ROUBÍNEK, P., KLADIVO, P. (2012). *Urbánní a suburbánní prostor Olomouce: Teoretické přístupy, vymezení, typologie*. Geografický časopis (geographical journal) 64, 4, s. 289-310.
- HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, A. (2010). *Veřejné finance*. Praha (Wolters Kluwer, ČR), s. 340.
- HAMPL, M., GARDAVSKÝ, V., KÜHNL, K. (1987). *Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR*. Praha (Univerzita Karlova), s. 225.
- HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ, V. (2010). *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o.), s. 240.
- KOPECKÝ, M. (2010). *Právní postavení obcí a krajů - základy komunálního práva*. Praha (Wolters Kluwer ČR), s. 392.
- KOUDELKA, Z. (2006). *Obecní samospráva. Zákon o obcích v komentovaném znění*. Brno (Doplňek), s. 93.
- MACEŠKOVÁ, M., OUŘEDNÍČEK, M. (2008). *Dopad suburbanizace na daňové příjmy obcí*. Obec a finance, 13, č. 1, s. 28-29.
- MARKOVÁ, H. (2014). *Daňové zákony 2014, úplná znění platná k 1. 1. 2014*. Praha (GRADA Publishing), s. 272.
- MUSIL, J. (1967). *Sociologie soudobého města*. Praha (Svoboda), s. 9-20.
- OUŘEDNÍČEK, M. (2000). *Teorie stádií vývoje měst a diferenciální urbanizace*. Geografie – Sborník České geografické společnosti, 105, s. 361-369.
- PEKOVÁ, J. (2004). *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha (Management Press), s. 375.
- PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR, M. (2005). *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha (ASPI, a.s.), s. 528.
- PEKOVÁ, J. (2008). *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha (ASPI, a.s.), s. 580.

PROVAZNÍKOVÁ, R. (2009). *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. Praha (Grada Publishing, a.s.), s. 304.

Internetové zdroje:

(portály, články)

Český statistický úřad. Veřejná databáze [online]. 2017 [cit. 2017-02-10]. Dostupné: <http://vdb.czso.cz>

Další městská část se chce odtrhnout od Olomouce, politici to hasí sliby. Zprávy. Kraje. Olomoucký kraj. iDnes.cz. [online]. 2015 [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné: http://olomouc.idnes.cz/nedvezi-zvazuje-odtrzeni-od-olomouce-d83-/olomouc-zpravy.aspx?c=A150703_2174922_olomouc-zpravy_stk

Daňové příjmy rozpočtů krajů a obcí dle zákona o rozpočtovém určení daní. Finanční správa [online]. 2017 [cit. 1. 1. 2017]. Dostupné: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/kraje-a-obce/danove-prijmy-kraju-a-obci/danove-prijmy-rozpocetu-kraju-a-obci-3736>

Dopady novely zákona o RUD od 1. 1. 2017 – zrušení motivační složky a zvýšení podílu na DPH. Financování obcí. Svaz měst a obcí ČR [online]. 2016 [cit. 11. 12. 2016]. Dostupné: <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/financovani-obci/dopady-novely-zakona-o-rud-od-1-1-2017-zruseni-motivacni-slozky-a-zvyseni-podilu-na-dph.aspx>

KAMENÍČKOVÁ, V. (2015). *Rozpočtové určení daní – změna k lepšímu či nikoliv?* Deník veřejné správy. Veřejná správa online [online], [cit. 17. 12. 2016]. Dostupné: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6689128>

Komise městských částí. Statutární město Olomouc, oficiální informační portál. [online]. 2012 [cit. 19. 1. 2017]. Dostupné: <http://www.olomouc.eu/samosprava/komise-mestskych-casti>

Lidé z olomoucké čtvrti Nedvězí uvažují o odtržení, podle nich vážne komunikace s radnicí. Zprávy. Český rozhlas. [online]. 2015 [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/regiony/zprava/lide-z-olomoucke-ctvrti-nedvezi-uvazuji-o-odtrzeni-podle-nich-vazne-komunikace-s-radnici--1486864>

Monitor, informační portál Ministerstva financí ČR [online]. 2016 [cit. 11. 1. 2017]. Dostupné: <http://monitor.statnipokladna.cz/>

Ministerstvo financí ČR. *Monitoring hospodaření obcí* [online]. 2012 [cit. 6. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/monitoring-hospodareni-obci>

Městská policie Olomouc. [online]. 2017 [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné: <http://mp-olomouc.cz/o-nas/kdo-jsme>

Ministerstvo financí ČR. *Dopady senátního návrhu zákona o rozpočtovém určení daní do rozpočtů měst a obcí* [online]. 2016 [cit. 29. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/prijmy-kraju-a-obci/zakladni-informace/2016/dopady-senatniho-navrhu-zakona-o-rozpocet-23572>

Ministerstvo financí ČR. Veřejný sektor. *Financování mateřských a základních škol zřizovaných obcemi v rámci RUD* [online]. 2014 [cit. 15. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/prijmy-kraju-a-obci/financovani-materskych-a-zakladnich-skol/2014/informace-k-financovani-materskych-a-zak-19175>

Ministerstvo financí ČR. *Počet dětí a žáků navštěvujících školu zřizovanou obcí k 30. 9. 2012* [online]. 2013 [cit. 13. 1. 2017].

Dostupné: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/aktuality/2013/pocet-deti-a-zaku-navstevujicich-skolu-z-10894>

Olomouc má přesněji vymezené hranice městských částí. Statutární město Olomouc, oficiální informační portál. [online]. 2012 [cit. 26. 2. 2017]. Dostupné: <https://www.olomouc.eu/aktualni-informace/tiskove-zpravy/20561>

Portál na podporu rozvoje obcí ČR. *Samospráva* [online]. 2011 [cit. 24. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.rozvojobci.cz/news/samosprava/>

Poslanecká sněmovna České republiky. *Ústava České republiky* [online]. 1993 [cit. 13. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

Předpokládané daňové výnosy obce v roce 2017. Svaz měst a obcí ČR [online]. 2016 [cit. 15. 11. 2016]. Dostupné: <http://www.smocr.cz/kalkulacka-rud/>

Radniční listy 7/2015. Statutární město Olomouc, oficiální informační portál. [online]. 2012 [cit. 28. 2. 2017]. Dostupné: <http://www.olomouc.eu/portal/olomoucke-listy>

RIS. Regionální informační servis. [online]. 2016 [cit. 19. 2. 2017]. Dostupné: www.risy.cz

RUCKÁ, K. (2014). *Rozpočtové určení daní, základní východiska a principy.* Moderní obec [online], [cit. 8. 12. 2016]. Dostupné: <http://moderniobec.cz/rozpocetove-urceni-dani-zakladni-vychodiska-a-principy/>

SLÁMA, D. (2014). *Rozpočtové určení daní rok po změně.* Financování obcí. Svaz měst a obcí ČR [online], [cit. 25. 1. 2017]. Dostupné: <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/financovani-obci/rozpocetove-urceni-dani-rok-po-zmene.aspx>

Statutární město Olomouc, oficiální informační portál. [online]. 2012 [cit. 28. 1. 2017]. Dostupné: <https://www.olomouc.eu/samosprava>

ŠTĚDRÁ, R. (2016). *Předsedové městských částí debatovali s radními.* Statutární město Olomouc. Informační portál. [online], [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné: <https://www.olomouc.eu/aktualni-informace/aktuality/19548>

MAZALOVÁ, B. (2015). *Komise městských částí prochází razantní obměnou. Opozici se způsob výměny nelíbí.* Zprávy z Olomouckého kraje. Český rozhlas. [online], [cit. 18. 2. 2017]. Dostupné: http://www.rozhlas.cz/olomouc/zpravy/_zprava/komise-mestskech-casti-prochazi-razantni-obmenou-opozici-se-zpusob-vymeny-nelibi--1467009

Právní předpisy:

Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích

Zákon č. 172/1991 Sb., zákon o přechodu některých věcí z majetku ČR do vlastnictví obcí

Zákon č. 338/1992 Sb., o stanovení místních koeficientů velikostí obcí

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/1993 Sb., o ústavním soudu

Zákon č. 154/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky), ve znění pozdějších předpisů. **Sdělení č. 181/1999 Sb.**, o přijetí Evropské charty místní samosprávy.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní)

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

Zákon č. 290/2002 Sb., o přechodu některých dalších věcí, práv a závazků České republiky na kraje a obce, občanská sdružení působící v oblasti tělovýchovy a sportu a o souvisejících změnách.

Zákon č. 313/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecním zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností.

Zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů.

Zákon č. 231/2002 Sb., kterým se mění zák. č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, upravující zejména přesun části působnosti z okresních úřadů na kraje.

Zákon č. 290/2002 Sb., o přechodu některých dalších věcí, práv a závazků České republiky na kraje a obce, občanská sdružení působící v oblasti tělovýchovy a sportu a o souvisejících změnách.

Zákon č. 377/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní).

Zákon č. 295/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní.

Zákon č. 391/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní)

Vyhláška č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

Vyhláška č. 388/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou

Vyhláška 426/2006 Sb., o podílu jednotlivých obcí na stanovených procentních částech celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty a daní z příjmů (účinnost od 1. 9. 2006)

Vyhláška č. 259/2011 Sb. o podílu jednotlivých obcí na stanovených procentních částech celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty a daní z příjmů (účinnost od 1. 9. 2011)

Vyhláška č. 281/2012 Sb. o podílu jednotlivých obcí na stanovených procentních částech celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty a daní z příjmů (účinnost od 1. 9. 2012)

Vyhláška č. 264/2013 Sb. o podílu jednotlivých obcí na stanovených procentních částech celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty a daní z příjmů (účinnost od 1. 9. 2013)

Vyhláška č. 186/2014 Sb., o podílu jednotlivých obcí na stanovených procentních částech celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty a daní z příjmů (účinnost 1. 9. 2014).

Vyhláška č. 213/2015 Sb., o podílu jednotlivých obcí na stanovených procentních částech celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty a daní z příjmů (účinnost 1. 9. 2015)

Vyhláška č. 272/2016 Sb., o podílu jednotlivých obcí na stanovených procentních částech celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty a daní z příjmů (účinnost od 1. 9. 2016)

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Počet členů zastupitelstva obce v závislosti na počtu obyvatel

Tabulka č. 2 - Koeficienty velikostních kategorií obcí v letech 2001 – 2007

Tabulka č. 3 - Koeficienty postupných přechodů od roku 2008

Tabulka č. 4 - Srovnání kritérií pro přerozdělení sdílených daní v RUD před a po 1. 1. 2013

Tabulka č. 5 - Příjmy obcí podle velikosti

Tabulka č. 6 - Posílení sdílených daní po novele RUD

Tabulka č. 7 - Koeficienty postupných přechodů pro roky 2013 – 2015

Tabulka č. 8 - Srovnání daňových příjmů obcí v letech 2012 a 2013 (v tis. Kč)

Tabulka č. 9 - Tabulka ukazuje, změny ve výpočtu sdílených daní naposledy po novele RUD z roku 2015 s platností pro obce od 1. 1. 2017

Tabulka č. 10 - Tabulka rozpočtů obcí v letech 2012 - 2016 v dotčených sídlech

Tabulka č. 11 - Srovnání příjmu obcí po přerozdělení sdílených daní z RUD před a po 1.1. 2013 v tis., skutečnost, vyjádřeno i v procentech

Tabulka č. 12 - Sdílené daňové příjmy z RUD před a po novele zákona (obce do 2000 obyv.)

Tabulka č. 13 - Sdílené daňové příjmy z RUD před a po novele zákona od 1. 1. 2013 (nad 2001 obyv.)

Tabulka č. 14 - Tabulka příjmů z RUD u dotčených obcí celkem za roky 2012 a 2013

Tabulka č. 15 - Předpokládaný příjem z RUD na rok 2017 s korekcí 5%, ve srovnání se skutečností v předchozích letech

Tabulka č. 16 - Rozbor předpokládaných daňových výnosů na rok 2017 u nejmenší a největší obce suburbia Olomouce

Tabulka č. 17 - Podíl RUD na celkových příjmech v rozpočtu samosprávných obcí v letech 2012 – 2015, skutečnost

Tabulka č. 18 - Rozpočet města Olomouce v roce 2015, skutečnost

Tabulka č. 19 - Sídla v suburbii, jenž jsou v administrativní správě Olomouce

Tabulka č. 20 - Příjmy vybraných samosprávných obcí ve srovnání s městskými částmi Olomouce (vybrané obce s přibližnou výměrou a počtem obyvatelstva)

Přílohy:

Obrázek č. 1 - Vymezení urbánního a suburbánního prostoru Olomouce

Obrázek č. 2 - Schéma Rozpočtového určení daní od 1. 1. 2008

Obrázek č. 3 - Schéma rozdělení rozpočtového určení daní v roce 2012 (bez SFDI, poplatků a pokut)

Obrázek č. 4 - Schéma Rozpočtového určení daní v letech 2013 až 2015

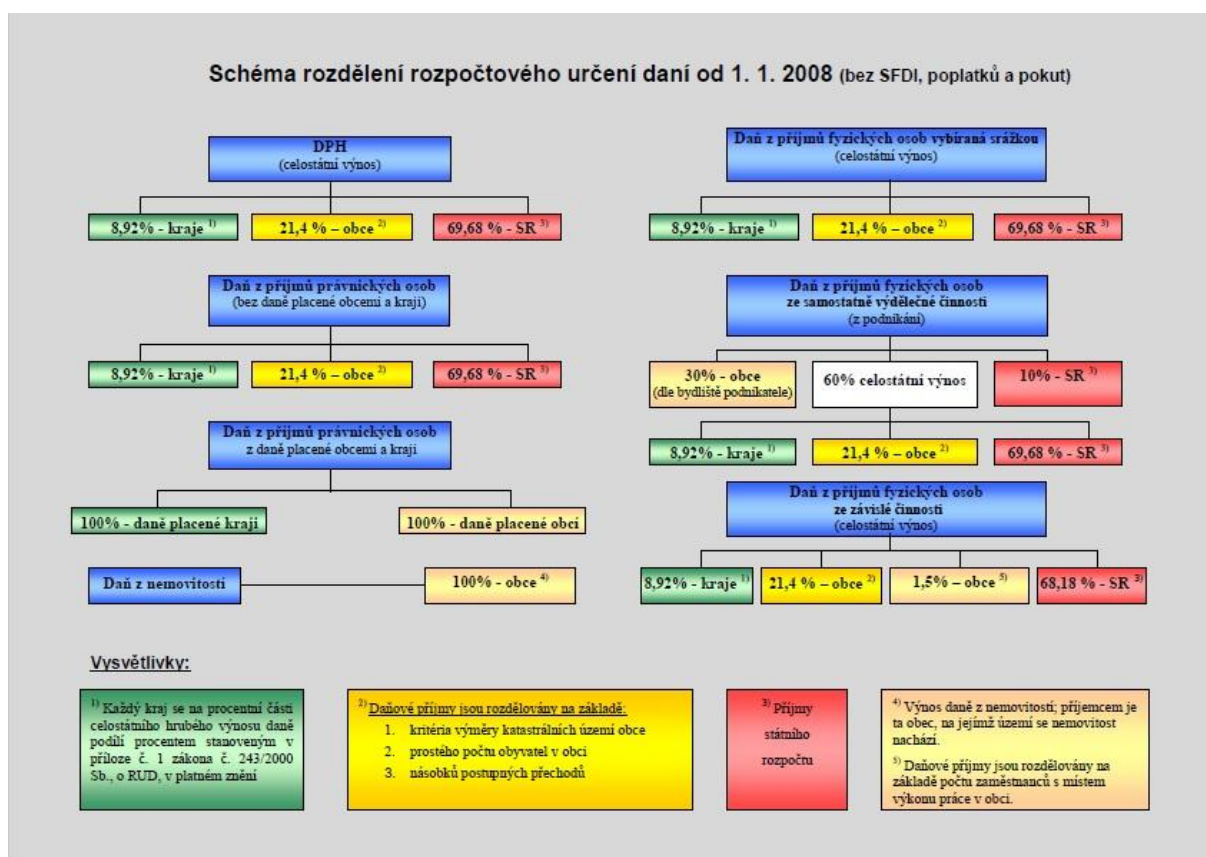
Obrázek č. 5 - Schéma Rozpočtového určení daní v letech 2016 (bez SFDI, poplatků a pokut)

Obrázek č. 6 - Schéma Rozpočtového určení daní od 1. 1. 2017

7 PŘÍLOHY

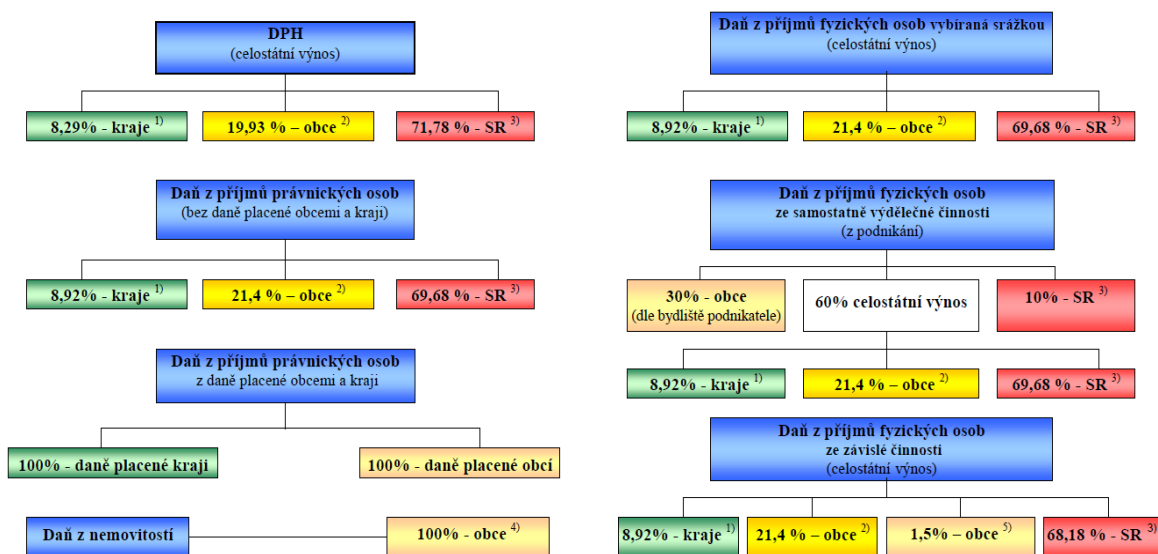
Schéma Rozpočtového určení daní v letech 2008, 2012 – 2017 (Zdroj: MFČR)

Obrázek č. 2 - Schéma RUD od 1. 1. 2008

Obrázek č. 3

Schéma rozdělení rozpočtového určení daní v roce 2012 (bez SFDI, poplatků a pokut)

Vysvětlivky:

¹⁾ Každý kraj se na procentní části celostátního hrubého výnosu daně podílí procentem stanoveným v příloze č. 1 zákona č. 243/2000 Sb., o RUD, v platném znění

²⁾ Daňové příjmy jsou rozdělovány na základě:

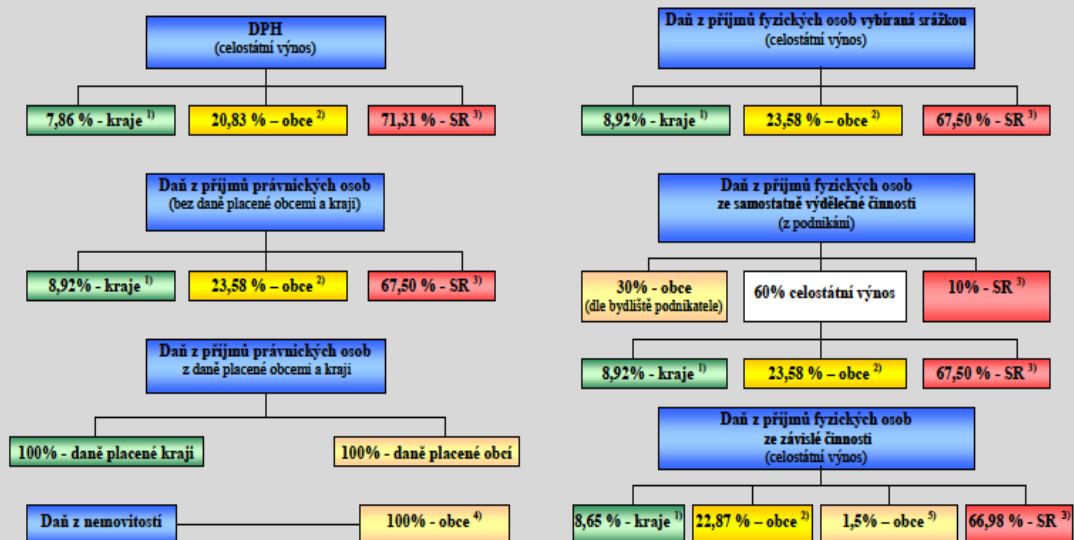
1. kritéria výměry katastrálních území obce
2. prostého počtu obyvatel v obci
3. násobků postupných přechodů

³⁾ Příjmy státního rozpočtu

⁴⁾ Výnos daně z nemovitostí; příjemcem je ta obec, na jejímž území se nemovitost nachází.
⁵⁾ Daňové příjmy jsou rozdělovány na základě počtu zaměstnanců s místem výkonu práce v obci.

Obrázek č. 4

Schéma rozdělení rozpočtového určení daní v letech 2013 až 2015 (bez SFDI, poplatků a pokut)

Vysvětlivky:

¹⁾ Každý kraj se na procentní částí celostátního hrubého výnosu daně podílí procentem stanoveným v příloze č. 1 zákona č. 243/2000 Sb., o RUD, v platném znění

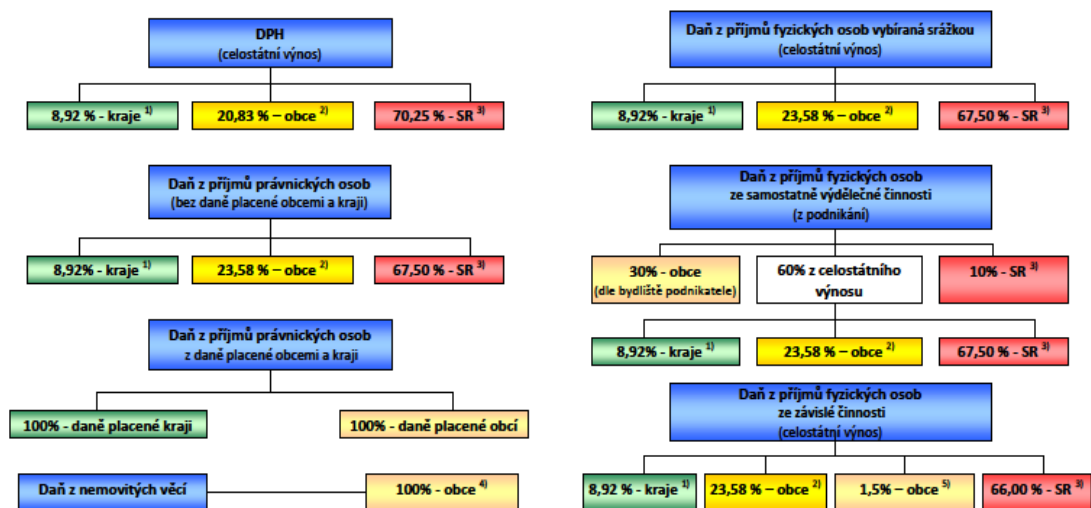
- ²⁾ Daňové příjmy jsou rozdělovány na základě:
1. kritéria výměry katastrálních území obce (3 %)
 2. prostého počtu obyvatel v obci (10 %)
 3. násobků postupných přechodů (80 %)
 4. počet dětí a žáků navštěvujících školu zřizovanou obcí (7 %)

³⁾ Příjmy státního rozpočtu

⁴⁾ Výnos daně z nemovitosti; příjemcem je ta obec, na jejímž území se nemovitost nachází.
⁵⁾ Daňové příjmy jsou rozdělovány na základě počtu zaměstnanců s místem výkonu práce v obci.

Obrázek č. 5

Schéma rozdělení rozpočtového určení daní v roce 2016 (bez SFDI, poplatků a pokut)

Vysvětlivky:

¹⁾ Každý kraj se na procentní části celostátního hrubého výnosu daně podílí procentem stanoveným v příloze č. 1 zákona č. 243/2000 Sb., o RUD, v platném znění

²⁾ **Daňové příjmy jsou rozdělovány na základě:**
 1. kritéria výměry katastrálních území obce (3 %)
 2. prostého počtu obyvatel v obci (10 %)
 3. násobků postupných přechodů (80 %)
 4. počet dětí a žáků navštěvujících školu zřizovanou obcí (7 %)

³⁾ Příjmy státního rozpočtu

⁴⁾ Výnos daně z nemovitých věcí; příjemcem je ta obec, na jejím území se nemovitost nachází.
⁵⁾ Daňové příjmy jsou rozdělovány na základě počtu zaměstnanců s místem výkonu práce v obci.

Obrázek č. 6

Schéma rozpočtového určení daní od 1. 1. 2017

